

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Vendula Hejlová

Senior, ICT a masmédia na Šumpersku

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu odborných zdrojů.

V Olomouci dne 6.12.2017

.....

Bc. Vendula Hejlová

Poděkování

V úvodu bych chtěla především poděkovat vedoucí mé diplomové práce, paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D., za všechny cenné rady a připomínky, konzultace a odborné vedení.

Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří mi poskytli požadované informace do rozhovorů.

Mé poděkování patří i rodině a blízkým osobám za trpělivost, pomoc, podporu a pochopení během celého studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Vendula Hejlová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pítnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Senior, ICT a masmédia na Šumpersku
Název v angličtině:	Senior, ICT and mass media in the Šumperk region
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je zaměřena na seniory, informačně komunikační technologie a masmédia na Šumpersku.</p> <p>Začátek teoretické části charakterizuje seniora, stáří, věkovou hranici stáří, stárnutí. Další kapitola se věnuje informačně komunikačním technologiím, přínosem i úskalími provázející seniory při jeho použití. Závěr teoretické části je orientovaný na masmédia, druhy a funkce masmédií, vliv a moc médií na seniorskou populaci.</p> <p>Empirická část se zabývá výzkumným šetřením, ve kterém se prostřednictvím rozhovorů zjišťuje, jak jsou senioři seznámeni s moderními technologiemi a masmédií. Analyzuje se vzdělávání v oblasti počítačových dovedností a zkoumá se motivace k lepšímu porozumění informačně komunikačních technologií.</p>
Klíčová slova:	Senior, internet, počítač, televize, mobilní telefon, noviny, knihy, časopisy, rozhlas

Anotace v angličtině:	<p>This Master's thesis is concerned with seniors, IT technologies and mass media in the Šumperk region.</p> <p>Beginning of the theory describes terms like senior, elderly, and age limit of being old and aging. In the next chapter, there are mentioned IT technologies, their contributions and difficulties for elderly people while using them. The end of the theory deals with mass media, their types and functions, but also with their impact on elderly people.</p> <p>Empirical part contains a research, in which you can find interviews that tell us how much elderly people know about IT technologies and mass media. There is an analysis of education in the area of IT skills and also a research on a motivation to better understanding of IT technologies.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Senior, Net, computer, television, mobile phone, newspaper, book, magazine, radio
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – Rozhovor č. 1</p> <p>Příloha č. 2 – Rozhovor č. 2</p> <p>Příloha č. 3 – Rozhovor č. 3</p> <p>Příloha č. 4 – Rozhovor č. 4</p> <p>Příloha č. 5 – Rozhovor č. 5</p> <p>Příloha č. 6 – Rozhovor č. 6</p> <p>Příloha č. 7 – Rozhovor č. 7</p> <p>Příloha č. 8 – Rozhovor č. 8</p> <p>Příloha č. 9 – Rozhovor č. 9</p> <p>Příloha č. 10 – Rozhovor č. 10</p>
Rozsah práce:	80 stran
Jazyk práce:	Čeština

„Každý, kdo se přestane učit, je starý, ať je mu 20 nebo 80.

Každý, kdo se stále učí, zůstává mladý. Je nejlepší v životě zůstat mladý.“

Henry Ford

OBSAH

ÚVOD	9
1 SENIOR	11
1.1 Stáří.....	11
1.2 Věková hranice stáří	12
1.3 Stárnutí.....	15
1.4 Zdravé stárnutí	16
1.5 Změny v životě seniora.....	19
2 INFORMAČNĚ KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE A SENIOR	23
2.1 Informační a digitální gramotnost.....	23
2.2 Charakteristika vybraných druhů ICT	25
2.3 Informační technologie a společnost	30
2.4 Přínos moderních technologií pro seniory	31
2.5 Úskalí provázející seniora při používání ICT	33
2.6 Internetové stránky pro seniory	35
3 MASMÉDIA	37
3.1 Charakteristika médií	37
3.2 Druhy médií	39
3.3 Funkce masmédií	42
3.4 Média a kvalita informací ze sociální komunikace.....	43
3.5 Vliv a moc médií na staré občany.....	45
3.6 Masmédia určená seniorské populaci	47
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	50
4.1 Demografie okresu Šumperk	50
4.2 Cíl výzkumného šetření	52
4.3 Metodologie výzkumu, cílová skupina a příprava výzkumu	52
4.4 Výsledky výzkumného šetření	54

4.5 Závěr výzkumu	62
ZÁVĚR	65
SEZNAM ZKRATEK	67
SEZNAM OBRÁZKŮ	68
SEZNAM TABULEK	69
SEZNAM GRAFŮ	70
SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH	80

ÚVOD

Práce s počítačem, volání s pomocí mobilního telefonu či vyhledávání informací v internetových prohlížečích je v dnešní době samozřejmostí. Tyto úkony vykonává téměř celé lidstvo v rozvinutých zemích. Moderní technologie jsou úzce spjaty s fungováním člověka jak v pracovním životě, tak i v osobní sféře. ICT se stávají podstatnou a nezaměnitelnou součástí. Bez těchto moderních vymožeností si mladí lidé a osoby v produktivním věku neumí představit fungování v životě. Ale pro seniorskou populaci mohou být moderní ICT velkou neznámou. Mnohdy ani neví, jaké přístroje jsou na trhu nabízeny. Netuší, jak mají používat mobilní telefon, k čemu je užitečné pořídit si stolní počítač či notebook, ani jaké výhody přináší internet.

Vzhledem k tomu, že jsem začala pracovat na pozici koordinátora podpory pečujících osob v Charitě Zábřeh, dostanu se do kontaktu se seniorskou populací. Ať už je to pozice osoby, která o někoho pečuje, nebo o kterou je pečováno. Při rozhovoru s těmito lidmi zjišťuji, že jejich znalosti v oblasti informačně komunikačních technologií jsou na hranici základního porozumění mobilnímu telefonu, ale neumí pracovat s počítačem. Setkávám se s tím, že pečující osoby v seniorském věku se musí naučit pracovat s počítačem či tabletem, aby si vyhledaly potřebné kontakty, informace či rady ohledně péče. Tato zařízení se pro ně stávají velkou neznámou, většinou to vidí jako zbytečnou věc a mají zábrany vůči moderním informačním technologiím.

Další důvodem výběru tohoto tématu diplomové práce byl poměrně jednoduchý. Od začátku studia sociální práce vím, že mojí cílovou skupinou jsou senioři a tudíž bych ráda pracovala v této oblasti. K této sociální skupině mám velmi blízko.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, jak jsou senioři seznámeni s moderními informačními technologiemi a masmédií. Prostřednictvím výzkumného šetření pak analyzovat vzdělávání seniora v oblasti komunikačních technologií. Dále jsem zjišťovala motivace k získávání znalostí, jež vedou ke snadnějšímu porozumění ICT.

Dílní cíle jsou následující:

- Definovat, co senioři považují za informačně komunikační technologie
- Interpretovat úskalí provázející seniora při seznamování s ICT
- Analyzovat přínos informačních technologií do života seniora
- Uvést vztah mezi seniory a masmédií
- Specifikovat vliv reklamního sdělení na seniorův úsudek
- Objasnit vzdělávání seniorů v oblasti ICT

Diplomová práce zahrnuje čtyři kapitoly. První kapitola teoretické části se věnuje seznámení s osobou seniora, věkovou hranicí stáří a jaké změny mohou nastat v životě seniora. Ve druhé kapitole jsou definovány informačně komunikační technologie, jejich přínos pro seniory a naopak i úskalí, která je mohou provázet. A ve třetí kapitole teoretické části jsou popsána masmédia, druhy masmédií, a jak ovlivňují seniorskou populaci.

Ve výzkumném šetření analyzují, jak jsou senioři obeznámeni s ICT, zda tyto moderní technologie považují za přínosné a jak se s nimi naučili zacházet.

Problematikou seniorů se zabývá především HAŠKOVCOVÁ, MÜHLPACHR, ČELEDA, ČELEDOVÁ a KALVACH. Informačně komunikačním technologiím a masmédiím se věnuje hlavně JIRÁK A KÖPPLOVÁ, KOUBSKÝ, MCCOMBS, MCQUAIL, SCHELLMAN, URBAN A SKLENÁK.

1 SENIOR

„*Starý člověk je ten, kdo v určitém společenství žije déle než ostatní nebo ten, který žil déle než většina v té době žijících lidí*“ (Pichaud a Thareau, 1998, s. 25). Definice vystihuje starého člověka a ne stáří či stárnutí. Přesto stojí za zamyšlení. Co se rozumí pojmem společenství? Je to skupina náhodných osob nebo snad někdo, koho stárnoucí osoba dobře zná. Může to být i skupina přátel, rodina, spolupracovníci, sociální služby v místě bydliště či blízkém okolí, osoby bydlící ve stejné lokalitě nebo okruh lidí docházejících do stejného kroužku. Zmíněné společenstvo si každý vytváříme zvlášť, dle svých možností a zapojení. Může to pro nás být důležitá opora v seniorském věku nebo včasná pomoc v době nemoci.

Pojem senior je významově přehledný, ohebný a lehko se z tohoto termínu dají tvořit odvozeniny či synonyma. Zmíněný pojem se začal používat spontánně jako významově neutrální termín. Oproti tomu se pojem důchodce stává označením sociálního statusu, pobírajícího důchod jako známku finančního příjmu (Čornaničová, 1998, s. 26-27).

1.1 Stáří

Veškeré definice označující stáří mají něco odlišného, ale zároveň je v každé kousek pravdy. Je zřejmé, že stáří je nezvratné a přirozené, není možné se mu ubránit. I když každý nemusí do této fáze života dojít, neboli zestárnout. Nejdříve se narodíme, poté přecházíme do dospělosti, kde se rozvíjíme, a nakonec zestárneme, zanikneme. Plníme role dané společností a naším postavením. Žijeme a prožíváme jedinečné, individuální etapy, zakončené stářím (Wolf, 1982, s. 204-205).

Nikde na světě nejsou dvě stejné osoby, které by měly shodné životní zkušenosti, postřehy. Jedinečnost starého člověka stoupá tím, jak aktivně stárne a mění se (Fried, 1989, s. 17).

MÜHLPACHR (2009, s. 18) charakterizuje vymezení pojmu stáří následovně. „*Je důsledkem a projevem geneticky podmíněných involučních procesů modifikovaných dalšími faktory (především chorobami, životním způsobem a životními podmínkami) a je spojeno s řadou významných změn sociálních (osamostatnění dětí, penzionování a jiné změny sociálních rolí).*“

Stáří má i své silné stránky, mezi které patří kulturní schopnosti a dovednosti, jako je sociální inteligence, řeč či profesní zkušenosti a vědomosti. Důležité je zmínit i životní zkušenost a moudrost. Tyto schopnosti mohou výborně fungovat i do pozdního věku člověka, pokud se udržuje ve stálé rozumové kondici. Zachovává, rozvíjí a posiluje doposud nabitě vědomosti, intelekt a každodenní zkušenosti. „*Zcela v souladu s těmito zjištěními mohou staří*

lidé dosahovat lepších výsledků než ti mladší, a to v kategoriích, jako jsou emocionální inteligence a moudrost, kde se projevuje jejich výhoda životní a historické zkušenosti.“ (Baltes in Gruss, 2009, s. 13). Tělesná a duševní činnost jsou dispozicemi pro dobré, prospívající a dlouhé stáří. Síla, svěžest, pěstování tělesné krásy, cvičení jógy, meditační cvičení, to vše může být lékem na zajištění zdravé lidské tělesné kultury.

Stáří je etapou jedince, kterou můžeme vymezit dvěma časovými body. Vrchní hranice je označována věkem a následně ohraničena úmrtím. Dolní hranice je též ohraničena věkem a rozšířena o jevy a postupy vcházející do života jedince postupně. Ovlivňují jedince v návaznosti za sebou, jak na něj působí a jedinec s nimi přichází do styku (Sak, Kolesárová, 2012, s. 14). Důležitou roli hraje zdravá životospráva, dostatek kvalitního spánku, správný životní styl, aktivní pohyb po celý život, co nejméně stresových situací nebo se jim snažit vyhýbat, dobré vztahy v rodině a širší společenské síti, chodit do práce, která nás baví a naplňuje. To, jak se starý člověk cítí, jaký má dojem ohledně svého zdraví a funkční zdatnosti, se nazývá fenotyp stáří. ČELEDOVÁ uvádí ovlivnitelné faktory – genetická dispozice, zákonitá biologická involuce, projevy a důsledky chorob/úrazů a adaptace na ně, životní způsob, především stravování a aktivita/pasivita, vlivy a nároky životního prostředí fyzikálního i sociálního (Čevelová, Kalvach, Čeleda, 2016, s. 23).

Většina z nás se jednou bude potýkat s problémy ve stáří, ale každá osoba se s tím dokáže vypořádat svými vlastními způsoby. Nikdo stárnutí nedokáže zastavit. Vyhnout se mu též nedá, ani ho přeskocit či obejít. Některý člověk nechce být starý, jelikož se mu to může jevit jako konec všeho, poslední etapa. Takový člověk se spíše bojí, co nastane, např. po odchodu ze zaměstnání. Může dojít k omezení kontaktu s přáteli mladšího věku a najednou bude mít příliš mnoho volného času, který nedokáže nebo spíše neumí využít, protože ho jeho práce naplňovala a zabírala veškerý čas. Naopak jsou i tací, kteří se těší na stáří a penzionování. Užívají si volný čas s vnoučaty, mají více času na své koníčky nebo mohou začít realizovat věci, o kterých vždy snili. Je důležité najít význam zbývajících života. Starý člověk musí zaměřit pozornost na to, co mu připadá významné a uplatnitelné. Měl by přijmout to, že všechno nelze změnit a nezbyvá než se s tím smířit a naučit se z toho těšit.

1.2 Věková hranice stáří

Čím víc člověk stárne, tím více se stává jedinečným (Fies, 1989, s. 17). Mezi námi je příliš mnoho seniorů a málo lidí v ekonomicko-produktivním věku. Proto je na místě prodlužování věkové hranice pro odchod do důchodu. V současné době se průměrná délka

života ustavičně zvyšuje. Její nárůst má za následek zlepšující se šance dosahování vysokého věku.

Jak přesně určit věkovou hranici, kdy končí střední věk a člověk se stává starým? Spousta lidí vidí hranici stáří s odchodem do starobního důchodu. Na jednu stranu je to jeden z ukazatelů, přesněji ekonomický ukazatel. Ale na druhou stranu, je dobré se řídit i podle věkového ohraničení.

Věk či věkovou hranici můžeme chápat jako vymezení daného časového úseku, období, které je něčím příznačné. Věk lze chápat jako individuální souhrn znaků daného člověka. Lidský život z pohledu věku je neopakovatelný jev v celku i v individuálních úsecích životního cyklu, a v rámci věkovo-vývojových etap (Čornaničová, 1998, s. 27-28).

MÜHLPACHR rozlišuje věkovou hranici stáří na 3 typy – kalendářní, sociální a biologické stáří.

Kalendářní stáří je vymezením dosažením určitého věku. V kalendářním (chronologickém) stáří se „*uplatňuje demografické hledisko – čím více seniorů ve společnosti (čím starší populace), tím vyšší hranice stáří. Výhodou kalendářního vymezení stáří je jednoznačnost, jednoduchost a snadná komparace.*“ (Mühlpachr, 2009, s. 20). Jedna z nejvíce rozšířených periodizací věku určuje světová zdravotnická organizace (WHO = World Health Organisation), která uvádí následující členění. „*60-74 let – rané stáří, 75-89 let – vlastní stáří, 90 a více let – období dlouhověkosti.*“ (Ondrušová, 2011, s. 16).

Stejně členění jako uvádí WHO, popisuje i ČORNANIČOVÁ (1998, s. 30). Od 60 do 74 let se jednotlivec označuje jako starý člověk a období je nazýváno starší věk. Lidé v tomto věku se řadí do skupiny mladých seniorů. Druhé období je označeno jako staroba. Věkové rozdělení je 75-89 let, jedinec je popisován jako starší člověk a spadá do skupiny starých seniorů. A třetí kategorií je dlouhověkost od 90 let a výše. Senior je označen jako člověk dlouhověký a řadí se do skupiny velmi starý senior.

Třetí rozdělení, jež popíšu, doporučila v 60. letech B. L. NEUGARTENOVÁ. „*Z jejího pojetí je odvozeno i současné orientační členění stáří – 65-74 let: mladí seniori – problematika penzionování, volného času, aktivit, seberealizace. 75-84 let: starí seniori – problematika adaptace, tolerance zátěže, specifického stonání, osamělosti. 85 a více let: velmi starí seniori – problematika soběstačnosti a zabezpečení.*“ (Neugartenová in Kalvach, 2004, s. 47). Kontrast tomuto členění kalendářního stáří uvádí HAŠKOVCOVÁ (210, s. 20). Její rozdělení věku je na čtyři období a začíná 45. rokem života člověka. V 21. století je toto dělení nerozumné. Osoba, které je 45 let nemá nárok na starobní důchod, a také nemá dostatečný věk na odchod do předčasného důchodu. Je ve zralém, nebo též ve středním věku

svého života, aktivně se podílí na společenském životě, maximálně pracuje, je cílevědomá, ale může se u mě objevit i krize středního věku.

Ze statistik Českého statistického úřadu (©2015, [cit. 2017-05-02]) vyplývá, že na konci roku 2014 bylo, v Olomouckém kraji počet obyvatel starších 65 let 155 866. Z toho v rozmezí 65-74 let bylo seniorů 69 973. 67 432 starých občanů ve věku od 75 do 84 let. Počet seniorů, kteří bydleli na území Olomouckého kraje v roce 2014 ve věku 85-94 let, byl 11 111. A nad 95 let věku to bylo 350 obyvatel, přestože to není nejvíce zaznamenaných v tomto věku. V roce 2010 bylo osob starších 95 let v Olomouckém kraji 433.

Sociální stáří se projevuje změnou ekonomického zabezpečení, životním stylem a jeho znaky. Klesá životní úroveň, role starého člověka se ve společnosti mění a vztahy v různých životních etapách se nahrazují. Starý člověk je vytlačován ze světa mladých lidí (Čornaničová, 1998, s. 31). Za původ sociálního stáří se nejčastěji považuje nezaměstnatelnost a s tím související věk a nárok na pobírání starobního důchodu, změna sociálních rolí, znevýhodnění, ovdovění, ztráta perspektivy, penzionování, osobnostní rozvoj, seberealizace. Sociální stáří dělí lidský život do 4 období, tzv. věků:

- *„První věk (předproduktivní) – období dětství a mládí, růst, vývoj, vzdělávání, profesní příprava, získávání zkušeností a znalostí;*
- *Druhý věk (produktivní) – období dospělosti, životní produktivita biologická, sociální a pracovní;*
- *Třetí věk (postproduktivní) – stáří, pokles zdatnosti a bez produktivní činnosti, odpočinek;*
- *Čtvrtý věk – fáze závislosti“ (Mühlpachr, 2009, s. 19-20).*

Biologické stáří nemusí odpovídat stáří kalendářnímu, jelikož neexistují přesná kritéria, která by to stanovila. Jde to souhrnný stav lidského organismu. Biologický věk je označován za věk funkční, kdy je udána biologická výkonnost organismu nebo jeho částí (Čornaničová, 1998, s. 30). *„Poukazuje na objektivní stav fyzického vývoje či degenerace.“* (Stuart-Hamilton, 1999, s. 22). Může se jednat o jeho zdraví, vitalitu, zdatnost, úbytek sil, změny v tělesných proporcích, ale i subjektivní vnímání dotyčné osoby. *„Založeny na komplexním zkoumání jedince od rozsáhlé anamnézy, přes zjišťování životního stylu, provedení analýzy rizikových faktorů až po speciální laboratorní, hormonální a genetická vyšetření.“* (Ondrušová, 2011, s. 17).

1.3 Stárnutí

Zdravý člověk za normálních okolností stárne od období dospělosti. Celý proces je dán jeho tělesným stavem, počtem prodělaných nemocí, úrazů či operativních zákroků. Závisí to na druhu povolání, úctě a chování k vlastnímu tělu, způsobu života i na genetických vlastnostech (Wolf, 1982, s. 86).

Definovat stárnutí je obtížné. Neexistuje jediné přesné a výstižné vysvětlení, objasnění tohoto procesu. Často se to může zaměňovat s pojmem stáří. Ale jak bylo výše uvedeno, stáří je poslední životní etapou v životě člověka. Oproti tomu stárnutí je celoživotní proces týkající se naprosto každého člověka po celém světě. V první řadě je to individuální, přirozený, dlouhodobý, biologický a celoživotní proces, který ovlivňuje člověka už od mládí. Stárnutí je neodvratitelné a představuje poslední fázi vývoje člověka (Čornaničová, 1998, s. 39-40). V každém období vývoje člověka jsou určité možnosti, které nás dělají jedinečnými, a tudíž se jim musíme přizpůsobovat a uvědomit si to pozitivně. Stárnutí je neoddelitelná součást života člověka. Jak uvádí HAŠKOVCOVÁ (2010, s. 20), je důležité „*zdůraznit, že každý člověk stárne již od narození a každý stárne „jinak“*“. *Proces stárnutí je vždy diskontinuitní, což znamená, že v některých obdobích svého života člověk stárne rychleji, v jiných pomaleji.*“

Stárnutí můžeme popsat jako hromadění nejrůznějších škodlivých přeměn, kterých se dosahuje v buňkách a tkáních s přibývajícím věkem. Tyto změny jsou zodpovědné za to, že se zvyšuje hrozba onemocnění a úmrtí.

Demografické stárnutí je definováno jako „*nárůst podílu osob seniorského věku, přičemž za hranici stáří se dnes i v dlouhodobých prognózách považuje fixní chronologický věk 65 let.*“ (Rychtaříková, 2011, s. 97). Postihuje obyvatelstvo všech vyspělých zemí bez výjimky, přičemž se toto téma stává nejdiskutovanějším a nejvýznamnějším. Příčinou je především pokles porodnosti, změny v úmrtnostních poměrech, migrace obyvatelstva, přelidněnost některých oblastí a prodlužování délky dožití (Rychtaříková, 2002, s. 43-46). Některé z těchto příčin jsou dány vysokou mírou rozvodovosti, emancipované ženy volí bezdětnost, stěhování za prací, což vede k rozpadu tradičních rodinných vazeb a domácností. Mění se role, podřízenost vlastním životním potřebám a osobnímu programu na úkor nároků podpory mladých rodin a vyváženosti vzájemné pomoci. Větší podíl seniorů je dán poklesem podílu obyvatel v produktivním věku (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 92-93).

V každém předpokladu je nutné brát ohled na osobnost a názor starého člověka. Volbu na jeho vlastní adaptaci, způsob, jenž vyhovuje jeho tempu a potřebám. Mnohé jeho vlastnosti a zkušenosti jsou dány nejen věkem, ale i individuálními osobnostními dispozicemi, které se mohou postupem času zvýraznit. Předpoklady na optimální adaptaci na stáří a stárnutí jsou

popsány v zásadách pěti „P“ – perspektiva, pružnost, prozíravost, porozumění pro druhé a potěšení. Perspektiva spatřuje vztah času a věku, tedy perspektivu života ve smyslu výhledu do budoucnosti i pohledu do minulosti, stanovení cílů a plánů. Pružnost je chápána ve smyslu pohotově přijímat nové podněty a měnit svoje životní návyky, hodnocení, názory. Prozíravost organizuje život přiměřeně vlastním možnostem a respektováním změn. Porozumění pro druhé se týká tolerance odlišných názorů a postojů, zahrnuje pozitivní vztah k ostatním lidem, společenskou účast, pozitivní myšlení. A v neposlední řadě je potěšení představováno jako schopnost udržet si zdroje radosti, těšení se na něco konkrétního, uspokojení a oceňování (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 190).

Nauka o stáří, poznatky o starých lidech a stárnutí se nazývá gerontologie. „*Je to interdisciplinární věda, která zkoumá zákonitosti, příčiny a projevy stárnutí, problematiku starých lidí a života ve stáří.*“ (Ondrušková, 2011, s. 14). Dále se zabývá vlivy, především společenskými, jež mají dopad na proces stárnutí. Klasifikuje sociální nezbytnosti stárnoucích osob, jako jsou sociálně ekonomické poměry, lékařské, psychologické zřetele stáří, osobitá příprava na stáří a etická hlediska. Zabývá se tvorbou programů zdravého stárnutí a udržení si vlastní soběstačnosti a nadhledu na vlastní zdraví (Malíková, 2011, s. 23). Cílem je usilovat o soběstačnost, žít aktivním životem po celý život, zdravě stárnout a vylepšovat kvalitu života. Gerontologie se dělí do 3 okruhů: gerontologie experimentální, gerontologie klinická, gerontologie sociální. Poslední zmíněná se zabývá „*existencialitou a životem ve stáří, vztahy mezi seniory a společností, stárnutím společnosti.*“ (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 63).

Česká společnost pro gerontologii je zapsaný spolek. Cílem je především podpora společnosti při mezigeneračním, komunitním a společenském udržení pospolitosti a solidarity. Posláním společnosti je získat a šířit poznatky o dlouhověkosti, demografických změnách a následně dopadech na společnost, a také znalosti a názory z oboru gerontologie a dalších příbuzných oborů (Česká společnost pro gerontologii, ©2017, [cit. 2017-05-18]).

1.4 Zdravé stárnutí

Většina lidí by chtěla žít co možná nejdéle to jde. Pro to, aby mohl člověk zdravě stárnout, je zásadní, jak se vidí on sám, vlastní vnitřní přijetí, jeho pochopení vlastního stáří a jak ho vidí druzí. S rozvojem vlastního procesu sebevýchovy se stává senior aktivním činitelem seberozvoje, formuje svoji osobnost a přijímá životní výzvu spojenou s odchodem do důchodu (Čornaničová, 1998, s. 57).

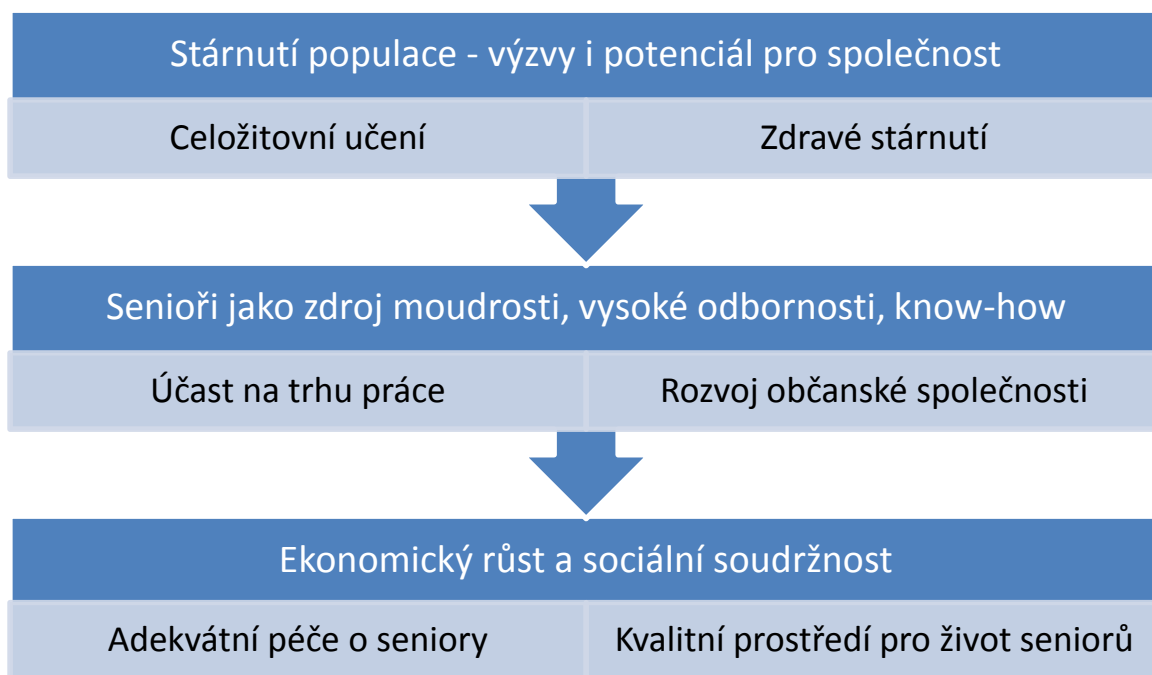
Jediný návod jak zdravě, optimálně a aktivně stárnout není. Existuje mnoho vymezení, ale na to musí přijít každý sám. Musí si vybrat, co mu vyhovuje nejlépe, jestli se zapojí do

aktivit ve svém okolí nebo pouze ve své rodině. Prostřednictvím aktivit může uvažovat o sobě samém, o vlastní identitě. Plánuje si činnosti a cíle prostřednictvím životního programu. Senior by měl ve vyšším věku převzít individuální odpovědnost za své zdraví, starat se o něj, udržovat se v kondici, sportovat úměrně věku a v případě potíží vyhledat odbornou pomoc. Světová zdravotnická organizace definuje zdraví jako stav úplné psychické, sociální a biologické pohody a ne pouze nepřítomnost nemoci. Všechny tyto složky jsou vzájemně propojené a je nutné soustředit pozornost na všechny zmíněné složky. Při pečování o zdraví není dobré klást důraz pouze na jednu složku a ostatní nechat stranou. Zdraví je důležitou dispozicí k delšímu setrvání na pracovním trhu a zlepšení dosavadní ekonomické situace. S tím souvisí i sociální integrace a participace, která má významný vliv na zdravotní stav a aktivitu starých občanů, a také na sociální politiku a zdravotní péči.

Zdravé stárnutí definuje projekt Zdravé stárnutí: výzva Evropě, kterou vydal Státní zdravotní ústav (2008, s. 6), jako *„proces maximálního využití všech příležitostí k fyzickému, sociálnímu a duševnímu zdraví, a umožnit tak starším lidem účastnit se aktivně bez diskriminace společenského života a mít nezávislý a aktivní život.“*

Ministerstvo práce a sociálních věcí (©2009, [cit. 2017-06-02]) připravilo strategický dokument vlády – Národní strategie podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017. Tento dokument vyzdvihuje potenciál rostoucího počtu seniorů, který je dobře zužitkovat v co největší míře. Strategie je zaměřená hlavně na celoživotní učení seniorů a na jejich zdraví. Díky těmto dvěma oblastem mohou starší občané přispívat k rozvoji občanské společnosti a déle setrvat na trhu práce a přispívat k rozvoji ekonomiky státu. Aktivní a zdravé stárnutí je možné udržovat při uspokojení životních potřeb a při zajištění kvalitního prostředí pro seniory. S vyšším počtem seniorské populace je potřeba zlepšovat zdravotní stav obyvatelstva. Důležité je zajistit odpovídající a adekvátní péči o seniory.

Obr. č. 1: Národní strategie podporující pozitivní stárnutí

Zdroj: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13099/Teze_NS.pdf

HAŠKOVCOVÁ uvádí pojem „*zdravá délka života, která je definována jako období, v němž není omezen funkční potenciál člověka ani nemocí, ani jiným neduhem.*“ (Haškovcová, 2010, s. 171). Jednou z podmínek vedoucích ke zdravému a úspěšnému stárnutí je kvalitní zdravotní péče. Zajištění důstojné a odpovídající péče patří k důležitým hlediskům společnosti. V současné době existuje mnoho léků, tudíž se jedinci dožívají vyššího věku. „*Občané převezmou za své zdraví i osud ve vyšším a vysokém věku individuální odpovědnost a že je profesionálové náležitě poučí a poradí jim, když nebudou vědět.*“ (Haškovcová, 2012, s. 168). Další složkou úspěšného stárnutí je aktivní zapojení do života, např. prostřednictvím dobrovolnických aktivit, smysluplně využitý volný čas v podobě nových koníčků a zálib, návštěva různých dostupných klubů, spolků, vzdělávání na Univerzitách třetího věku. Programy, které jsou vytvářeny na těchto univerzitách, slouží k podpoře zdravého stárnutí, musí být rozmanité a soustředit na holistický přístup k životu. To znamená soustředěnost na psychické, fyzické, ale i sociální potřeby starého člověka. Tyto programy vychází z ověřitelných dat, zdrojů a metod.

Jelikož stoupá počet starých lidí, nestačí pouze přizpůsobovat zdravotnické a sociální systémy. Zásadní je postupná změna celé společnosti, ale především aktivní prevence nepříznivých důsledků stárnutí. Společnost by měla formovat podmínky k tomu, aby se lidé nestali přítěží, ale byli aktivní, hodnotní a nezávislí. Podporou je adaptace, akceptace a

autonomie starého člověka. Jelikož jsou senioři heterogenní skupinou, je nutné přihlížet k jejich postojům, rozdílné socio-ekonomické situaci, vzdělání, pohlaví, návykům z mládí a různorodosti společenského okolí (Státní zdravotní institut, 2008, s. 4-10).

Ke zdravému stárnutí patří i celoživotní učení, od něhož se odvíjí účast na trhu práce, podpora mezigeneračního dialogu, aktivní rozvoj seniora, který přispívá k občanské společnosti. Celoživotní učení je nepřetržitý proces rozvoje a získávání nových znalostí, praktických zkušeností, dovedností, poznatků, ať už formou formálního, tak i neformálního učení. Celoživotní učení propojuje dosažené vzdělání s pracovními zkušenostmi, což vede k flexibilnímu reagování na trh práce i požadavky zaměstnavatele. Zároveň se díky tomu vzdělávání získává kvalifikace a doplňující informace v průběhu života v závislosti na jeho tempu, intenzitě příprav, jeho individuálních potřeb a podmínek každého občana zvlášť.

STUART-HAMILTON posuzuje události, které se staly v minulosti. Člověka negativně ovlivňují jeho postoje ve stáří. I nyní je nutné brát v úvahu profesi, kterou člověk vykonává. *„Je zřejmé, že rozhodnutí o vlastní kariéře, příbuzenských vztazích, počtu dětí a podobně přímo ovlivňují hmotné poměry starého člověka. Ženy střední třídy, které prožily velkou hospodářskou krizi, hodnotí svou současnou životní spokojenost mnohem výše. Oproti tomu, ženy dělnických povolání vykazují snižující se životní spokojenost. Nejspíše je to způsobeno tím, že ženy střední třídy se propracovaly k lepšímu životnímu stylu, zatímco ženy dělnických profesí vnímají samy sebe stále velmi nízko.“* (Stuart-Hamilton, 1999, s. 165).

Je důležité, aby se stárnoucí obyvatelstvo staralo o svoji psychickou způsobilost, která může zpříjemnit odchod do důchodu. *„Koncept aktivního stárnutí odpovídá na potřebu soběstačných, aktivních, individualistických seniorů, kteří v kontextu rozrůstající se populace seniorů nabízejí optimistickou vizi produktivního stáří.“* (Hasmanová Marhánková, 2013, s. 142).

Přestože se s přibývajícím věkem mění vlastnosti a schopnosti starého člověka, některé mu zůstanou a mohou se vykompenzovat jinými vývojovými charakteristikami. Například důkladnost, spolehlivost, systematická paměť, trpělivost se nemění. Za vytříbení těchto vlastností mohou léta zkušeností oproti mladším generacím (Čornaničová, 1998, s. 38).

1.5 Změny v životě seniora

Stárnoucí osoby jsou si vědomy toho, že jim ve stáří ubývají síly, nezvládají takové množství požadované práce jako mladí lidé a nestíhají to ani v odpovídajícím tempu. Tyto změny mohou vést k nevhodnému chování ze strany rodiny či pracovníků v sociálních službách, jestliže jsou uživateli sociálních služeb. Nevhodné zacházení se projevuje

zanedbáváním, zneužíváním či dokonce týráním, sociální exkluzí, diskriminací, podceňováním schopností a dovedností dosud naučených. (Kalvach a kol., 2008, s. 250-255)

Čím je člověk starší, tím více je u něj zvýšené riziko výskytu chorob, které doprovází stáří. Mezi choroby můžeme zařadit jak onemocnění fyzické, tak i psychické projevující se ve změně osobnosti člověka. Proto je důležité dbát na doporučení lékaře, chodit na pravidelná vyšetření, což může přinést úbytek některých tělesných či psychických změn a lepší připravenost na stáří.

Stárnutí a stáří je proces vzájemně se proplétajících tělesných, biologických, psychologických i sociálních změn. Některé ze změn, kterými člověk prochází, představují snížení psychických i fyzických sil, pomalejší chůzi a gesta. Výrazné změny můžeme během stárnutí vyzorovat ve změnách na zevnějšku. Starý člověk je šedivější, muži mají více prořídle vlasy oproti ženám. U žen se naopak více objevují vrásky v obličeji. Pohyb je pomalejší, postava se zmenšuje a člověk je ve shrbené pozici z důvodu svalové ochablosti. Kůže pigmentuje, svažuje se a je sušší, kosti jsou křehčí a přibývá více úrazů a pádů. Neméně výrazné změny ve stáří se týkají i smyslů. Zrak a sluch slábne nejdříve, dochází k oslabení schopnosti rozlišovat chutě, hmat je citlivější. Pouze čich je relativně stálý, nemění se (Pichaud, Thareauová, 1998, s. 23).

Mezi **tělesné změny** můžeme zařadit inkontinenci, imobilitu, poruchy příjmu potravy, změny termoregulace, degenerativní změny kloubů, úbytek svalové a kostní hmoty, zhoršení vytrvalosti, zhoršení koordinace. Jedinci jsou více ohroženi pády, zlomeninami a úrazy. Snižuje se elasticita orgánů a tkání, stupňuje se objem tělesného tuku, nižší množství vápníku v kostech vede k osteoporóze. V trávicím systému se snižuje tvorba slin, vyprazdňování žaludku se zpomaluje, klesá elasticita cév a snižuje se průtok krve všemi orgány (Malíková, 2011, s. 19-20).

Změny ovlivňující osobnost seniora jsou dány reakcemi seniorova okolí, jeho možnostmi získání pomoci v oblastech, jež senior nezvládá svépomocí. **Psychické změny** postihují seniora ve větší míře a mají souvislost se změnami v tělesné oblasti. To znamená, že stupňující se tělesné změny jsou nepříznivě zažívány a projevují se psychickými změnami. Závisí také na biologických a sociokulturních vlivech. Starému člověku se postupně zhoršují kognitivní funkce, kam patří zhoršení koncentrace na delší dobu, mizí tvůrčí fantazie, pozornost. Klesá vstřípivost nových informací, objevuje se zpomalené vybavování, paměť mechanická. Člověk je nejistý, unavenější, pomaleji se rozhoduje a reaguje. Myšlení se zpomaluje, zážitky a příběhy zaměřené na minulost jsou zachovány. Nové věci, situace jsou hůře zpracovány, těžko je starý člověk chápe a adaptuje se s nimi. Tudíž mají radši stereotyp

a rutinní zvyky. Snižuje se myšlení abstraktní. (Vágnerová, 2000, s. 451-456). Dále se objevují poruchy spánku, nedůvěřivost, snížená sebedůvěra, emoční nestabilita až labilita, sugestibilita, změny vnímání., zvýšená citlivost při sebemenší změně. Klesající funkce řeči, porozumění řeči, výkyvy nálad, citová oploštělost, kolísání rozhodnutí a postojů. Povahové změny starého člověka mohou jít z pozitivních vlastností do neutrálních či dokonce až do silně negativních vlastností a naopak. Snížená schopnost přizpůsobit se na změny, nové a obtížné situace. Pokles zájmové činnosti seniora a jejich potřeba uspokojení se mění. Psychickými změnami ve stáří se zabývá obor gerontopsychologie (Malíková, 2011, s. 21-23).

Sociální změny musí člověk uznat tak, jak přicházejí. Akceptovat smysl těchto změn, přijmout sám sebe v takové podobě, kterou neodsuzuje a odpouští si. Chyby a omyly, které napáchal, nesplněné tužby, přání a cíle, jichž nedosáhl. Sociální změny jsou následující – osamělost, ztráta blízkých lidí, úbytek přátel, finanční potíže, změna životního stylu, stěhování a v neposlední řadě i odchod do penze. Mění se záliby a koníčky, s tím související úpadek ve společenských, kulturních aktivitách a činnostech. Starý člověk často upadá do deprese spojené s jeho životní rolí, objevují se fobie, různé formy strachů a mohou se vyskytovat i poruchy chování, jednání a nálad. Objevuje se rezignace, lhostejnost, pasivita. Sociální změnu může starý občan vnímat i v návštěvě v ambulantním zařízení nebo v dlouhodobém pobytu v některé pobytové sociální službě. Důvodem je fyzická závislost na druhé osobě, omezení rodinných kontaktů a pomoci, nesoběstačnost. Může to vnímat jako změnu pozitivní, ale spíše to prožívá špatně (Venglářová, 2007, s. 12-16).

Změny, které se dějí s lidským tělem navenek, ale i uvnitř, si stárnoucí člověk uvědomuje velmi brzy. Jsou ovlivněny jeho osobností, charakterem, životními prožitky, vzděláním, prostředím, kde žije, jeho možnostmi, výchovou. Člověk se učí každou minutou svého života. Ať už záměrně, tak i spontánně. Zároveň v nás i něco umírá, vytrácí se z paměti. Je na každém zvlášť, jak se snaží získat si informace, údaje, fakta, pojmy, znalosti či teorie a dostávat je do podvědomí, upevňovat je a postupně rozšiřovat. Záleží na nás, jak se ve stáří postavíme k ubývání sil, ohrožujícímu naši snahu k všemožným pokrokům učení. Naučit se dají i dovednosti a návyky. K tomuto slouží materiály a knihy k procvičování paměti, individuální studium, kurzy pro seniory, přednášky, výtvarné či pohybové kluby, společenské kluby pro seniory, či instituce, jako jsou - Akademie třetího věku či Univerzity třetího věku.

Shrnutí

Stáří a stárnutí se dá vysvětlit několika způsoby. Má mnoho podob a provází je změny zdravotního stavu a změny osobnosti. Věková hranice, kdy mluvíme o stáří, začíná dle WHO v 60 letech. Nicméně Neugartenová to vidí rozdílně a uvádí hranici začínající od 65 let. Někteří lidé se cítí staří již v produktivním věku a naopak osoby dosahující důchodového věku jsou plní elánu a využívají svůj čas velmi aktivně. Zdravě stárnout může kdokoliv, stačí brát život optimisticky, zapojit se do rodinného života nebo se přiučit něčemu novému a modernímu. K tomu slouží např. kroužek práce na počítači anebo zapsání na Univerzitu třetího věku.

2 INFORMAČNĚ KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE A SENIOR

„Každá informace je poznáním, proto je součástí poznávacích (kognitivních) procesů.“ (Kolář a kol., 2012, s. 54). Podstatou komunikace je předávat informace, informovat jedince či skupinu osob.

Informačně komunikační technologie (Information and Communication Technologies, ICT) neslouží pouze k přenosu informací, zpráv, údajů a dat. „Komunikační média v sobě obsahují i vytváření nových forem jednání a interakce ve společnosti, nových společenských vztahů a nových způsobů, jak se k sobě jednotlivci navzájem vztahují.“ (Thompson, 2004, s. 9).

Vznik a vývoj informačních technologií se datuje na přelom 20. a 21. století. Rozvíjí se digitální média, hlavně internet a přenos dat. Digitalizace usnadnila vzájemné propojení dvou a více vzdálených počítačů (Jirák, Köpplová, 2015, s. 60-61).

Pokud člověk využije ke komunikaci některé z typů informačně komunikačních technologií, může se v jistém ohledu lišit od komunikace tváří v tvář. Můžeme jednat za druhé osoby, jestliže s námi nejsou v přímém fyzickém kontaktu. ICT navíc mění i prostorové a časové uspořádání života, vytváří nové vzorce jednání a chování lidí. Slouží jako nástroj pro seberealizaci, vzdělávání, spojují a udržují kontakt s druhými osobami. Člověk může získat i určitou neviditelnou moc nad svým jednáním a chováním k druhým osobám.

ICT zahrnují technologie, prostředky a metody usnadňující komunikaci a práci s informacemi. Tyto moderní technologie jsou součástí státní i soukromé sféry a důležitou roli hrají i v okruhu podnikatelském. Moderní technologie změnily životní styl nejen v oblasti práce, ale i obchodu, vzdělávání, výzkumu, ale především ve využití volného času (Průcha a Veteška, 2014, s. 138).

„Nové informační a komunikační technologie zprostředkovávají plynulý, nízkonákladový, a hlavně rychlý tok velkého množství informací.“ (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 104).

2.1 Informační a digitální gramotnost

Informační gramotnost se dá rozdělit na dvě části – funkční gramotnost a počítačová gramotnost. Funkční gramotnost je dovednost člověka aktivně se podílet na informacích. Počítačová gramotnost je znalost, schopnost a dovednost člověka pracovat s výpočetními technologiemi v obvyklém životě. Především se jedná o práci s internetem a práce s počítačem (Institut pro veřejnou správu Praha, ©2011, [cit. 2017-05-18]). JEDLIČKOVÁ (©2006, [cit. 2017-05-18]) popisuje počítačově gramotného člověka následovně, „ […]

zvládá pracovat s využívaným programovým vybavením, komunikovat prostřednictvím internetu a využívat ho k vyhledávání a zpracování informací.“

S informačními technologiemi souvisí i informační gramotnost. Tištěná média postupně ubývají a jsou nahrazována digitálními, technologickými a elektronickými médii. Pojem informační gramotnost se dá vysvětlit následovně. „*Soubor dovedností potřebných pro přístup, hodnocení, uspořádání a používání informací z různorodých zdrojů.*“ (Kubů in Čevela, 2014, s. 156). V době 21. století je informační gramotnost nezbytnou součástí života. Gramotnost poskytuje lidem způsobilost konat závažná rozhodnutí, úkony, schopnost vyjádřit myšlenky. Svět se stále mění, posunuje se kupředu, je tedy nutné udržovat krok a podporovat celoživotní vzdělávání i v této oblasti. Přestože někteří staří občané využívají internet, jejich dovednosti, schopnosti a znalosti jsou nevyvinuté. Nedostatek informační gramotnosti není záležitostí pouze starých lidí, ale i lidí v produktivním věku. Pro ty, kteří ke své práci nemusí využívat počítač, mohou být informační technologie zbytečností, přežitkem dnešní společnosti a nestačí s nimi držet krok (Kubů in Čevela, 2014, s. 156-157).

„Informační gramotnost je schopnost porozumět a používat informace v rozmanitých formách, jak jsou prezentovány prostřednictvím počítačů.“ (Sklenák a kol., 2001, s. 7).

Informačně gramotný jedinec se vyznačuje tím, že umí vyhledat, co potřebuje. Ví, kde hledat informace, uspořádá si je dle důležitosti, následně je kompetentně vyhodnotí a efektivně využije k řešení svých otázek a problémů. Tento jedinec má charakteristické vlastnosti, které mu dávají způsobilost pracovat s ICT. Dotyčná osoba rozpozná, že se neobejde bez informací, rozpozná, že základem spolehlivosti je precizní a ucelená informace, umí určit potenciální pramen svých zpráv a údajů. Osoba má vypracovány strategie k vyhledávání údajů, používá k hledání nejen počítač, ale i jiné moderní technologie. Jedinec si vše uspořádává k praktické aplikaci a využívá informace v rámci kritického myšlení a řešení problémů (Čevela, 2014, s. 158).

Nezbytné pro práci s informačními technologiemi je, aby informačně gramotný jedinec chápal informace v širším kontextu. Dokázal přefiltrovat důležité údaje od těch méně potřebných, uměl informace prezentovat, uměl organizovat vlastní údaje a data. Podstatné je i zachování informační a profesionální etiky, sdílení relevantních a význačných informací (Sklenák a kol., 2001, s. 8).

Materiál Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015-2020 vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí (©2009, [cit. 2017-05-18]) vysvětluje digitální gramotnost následovně. „*Soubor kompetencí nutných k identifikaci, pochopení, interpretaci, vytváření, komunikování a účelnému a bezpečnému užití digitálních technologií (jejich technických vlastností i obsahu)*

za účelem udržení či zlepšení své kvality života a kvality života svého okolí, tj. např. za účelem pracovní i osobní seberealizace, rozvoje svého potenciálu a udržení či zvýšení participace na společnosti.“ Digitální gramotnost se netýká pouze práce s informačními technologiemi. Jedná se o práci s dostupnými a vyhledatelnými informacemi, přispívá ke zkvalitnění vlastního života, usnadňuje komunikaci, schopnost zjednodušení používání ICT.

Převážná většina současných seniorů si nemohla během svého aktivního života osvojit práci s informačními technologiemi. Tyto moderní technologie je potkaly až později, kdy je nenutí zaměstnavatel naučit se je ovládat. Tudiž mají určitou bariéru ve využívání ICT, jejich počítačová gramotnost není dostatečná a nemusí mít důvod vyhledávat kurzy počítačových dovedností či jiného odborníka.

2.2 Charakteristika vybraných druhů ICT

Mezi informačními technologiemi jsou obsaženy prostředky moderní didaktické audiovizuální techniky (např. video, TV, CD přehrávač, datový projektor) a digitální technologie, což jednak znázorňuje počítač, ať už stolní, tak i přenosný notebook, a za druhé jsou prezentovány prostřednictvím telekomunikačních služeb. Tyto služby umožňují uživatelům co možná nejvíce zpřístupnit informace pomocí internetu, interaktivní tabule, digitální kamery, mobilního telefonu, posléze s těmito informacemi pracovat, přetvářet je, doplňovat, všemožně komunikovat přes e-mail, e-learning, skype, chat a další nespočet možných aplikací (Zounek, Šedřová, 2009, s. 15).

Je jen na nás, jaké informace chceme dostávat, jakou cestou je získat a co s nimi udělat. Informace můžeme odmítnout nebo je naopak přijmout, zpracovat je a poslat dál. V dnešní době mají informace cennou moc. Jsou nepostradatelnou součástí našich životů, a tudíž jim přikládáme velkou moc. Vysvětlením může být velký rozmach informačních technologií od poloviny 20. století.

Prvním informačně komunikačním médiem, které bude charakterizováno, je **mobilní telefon**. MCLUHAN (2011, s. 277) popisuje telefon jako „*extenzi ucha a hlasu, jakousi formou mimosmyslového vnímání.*“ Důležité při telefonování je podílení se více smyslů našeho těla a schopností. Jelikož rozhovor prostřednictvím telefonu nám podává nekvalitní zvukovou podobiznu, je nutné povzbuzovat jej a doplňovat ostatními smysly.

Mobilní telefon je bezdrátové přenosné komunikační zařízení, kterým se může daná osoba spojit s někým jiným. Přístroj sloužící k přenosu informací bez přímého kontaktu a konkrétního místa a času. Zařízení ovládající veškeré podoby mediální komunikace, což znamená, že se telefon stal neodmyslitelnou složkou multimediálního světa (Schellmann,

2004, s. 37). Často mají lidé více jak jeden mobilní telefon, a to pracovní telefon a další k osobnímu využití.

V rozvojovém světě se mobilní telefony stávají absolutně nepostradatelným (BBC News, ©2007, [cit. 2017-04-28]. I dnes, v 21. století, jsou na trhu k dostání speciální mobilní telefony pro seniory od firmy Aligator.

Mobilní nemusí být pouze telefon. V dnešní době je na trhu k dostání tablet, kapesní počítač, notebook a mnoho jiných zařízení. Přesto dnes, v 21. století, jsou telekomunikační firmy největšími giganty společnosti.

Dalším vybraným druhem moderní technologie je **počítač**. „*Zařízení, které slouží ke zpracování informací.*“ (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, s. 775). Jejich nejvýznamnější funkcí je třídění zpracovaných informací a následná úprava do tabulek, grafů a jiných formátů. Velká kapacita paměti všech počítačů slouží k archivaci údajů, dat a informací (Zralý, Vysušil, 1994, s. 10).

Počítače mohou být stolní, které se nedají přenášet, slouží k práci i zábavě v domácnosti. Nebo počítač přenosný, jenž se dá přenášet a využívat i na cestách. Z toho vyplývá, že počítače jsou nedílnou a neodmyslitelnou součástí našeho života. Už na základních školách se děti učí výpočetní techniku a práci s počítačem.

Práce na počítači je rychlá, pokud člověk ví, jak s ním pracovat, co psát, kam psát a kde hledat. Ale zároveň se to jeví velmi obtížné, náročné a složité. Důležité je pochopit fungování počítačů. Počítače nám nevymýšlejí postupy k vyřešení námi zadaných úloh, pouze určitý postup konají. Tyto úkony a úlohy musí zpracovat programátoři, tudíž počítače nemyslí (Koubský, 1995, s. 13). S tím souvisí i hardware, což je technické vybavení, a software se označuje jako programové vybavení počítačů. „*Hardware je tělem počítače; jeho duší je software.*“ (Koubský, 1995, s. 14).

Každý údaj a informaci, kterou na počítači využíváme, pracujeme s nimi, se ukládají na pevný disk a mají podobu souboru. Tento určitý soubor je složka informací patřící k sobě, uspořádány jsou tak, že s nimi počítač provádí úkony jako s celkem. Je dána forma uspořádání názvů, pořadí, abecedního seznamu, datum vytvoření souboru a jiných informací (Koubský, 1995, s. 135).

V následující tabulce je uveden výčet nejvíce prováděných činností seniory. Počítač, na kterém zmíněné činnosti provádějí, může být soukromý, pracovní či půjčený. Úkony prováděné v domácnosti, na pracovišti, na počítačovém kurzu či na veřejných místech jako jsou kavárny, knihovny a internetová centra. Nejvíce využívanou činností na počítači je kopírování nebo přesunování souborů či složek. Úkon vykonalo 24,4 % seniorů z celkového

počtu v dané socio-demografické skupině. Naopak nejméně využívanou činností je vytváření prezentace. Tuto činnost vykonalo 2,4 % seniorů ve starobním důchodě. A 1,5 % osob ve věku 65 a více let vytvářelo počítačový program.

Činnosti	Věková skupina		Zaměstnanecký status
	55-64 let	65+	Starobní důchodci
Kopírování/přesun souboru či složky	46,7 %	22,7 %	24,4 %
Kompresce (zipování) souboru	38,9 %	17,5 %	18,4 %
Použití vzorců pro výpočet v tabulkovém procesoru	34,4 %	13,2 %	14,5 %
Připojení a nainstalování nového zařízení	34,7 %	9,3 %	9,6 %
Přenos dat počítačem a jiným zařízením	19,1 %	6,3 %	6,8 %
Vytvoření prezentace	8,8 %	2,9 %	2,4 %
Vytvoření počítačového programu	4,8 %	1,5 %	4,0 %

Tab. č. 1: Vybrané počítačové dovednosti jednotlivců v ČR, 2. čtvrtletí 2014

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/czso/062004-14-r_2014-0207

Internet je dle Psychologického slovníku definován takto - „*mezinárodní síť; celosvětová počítačová síť, která poskytuje informace ze všech oborů lidské činnosti. Naprostá svoboda informací.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 237).

„*Internet je velmi tvárný. Není fixován na žádné síťové centrum, uživatel má svobodu volby, od výběru poskytovatele až po výběr obsahu pro zobrazení na obrazovce.*“ (Sklenák a kol., 2001, s. 10). Internet je původce informací a zpráv. Najdou se zde zprávy staré několik let, ale i aktuální dění ve světě, v místě bydliště a ve všech ostatních zemích. Přes internet může člověk provádět cokoli, internet je encyklopedií i katalogem s momentální nabídkou. Internet se neustále vyvíjí, přetváří, zdokonaluje se jeho fungování.

ŠMAHEL (2003, s. 13) charakterizuje internet jako „*prostředí bez zábran*“. To znamená, že je zde možné úplně všechno a lidé se nestydí napsat či říct o sobě intimní informace. Přestože je na internetu cenzura některých obsahů, ne vždy se podaří zkontrolovat všechno.

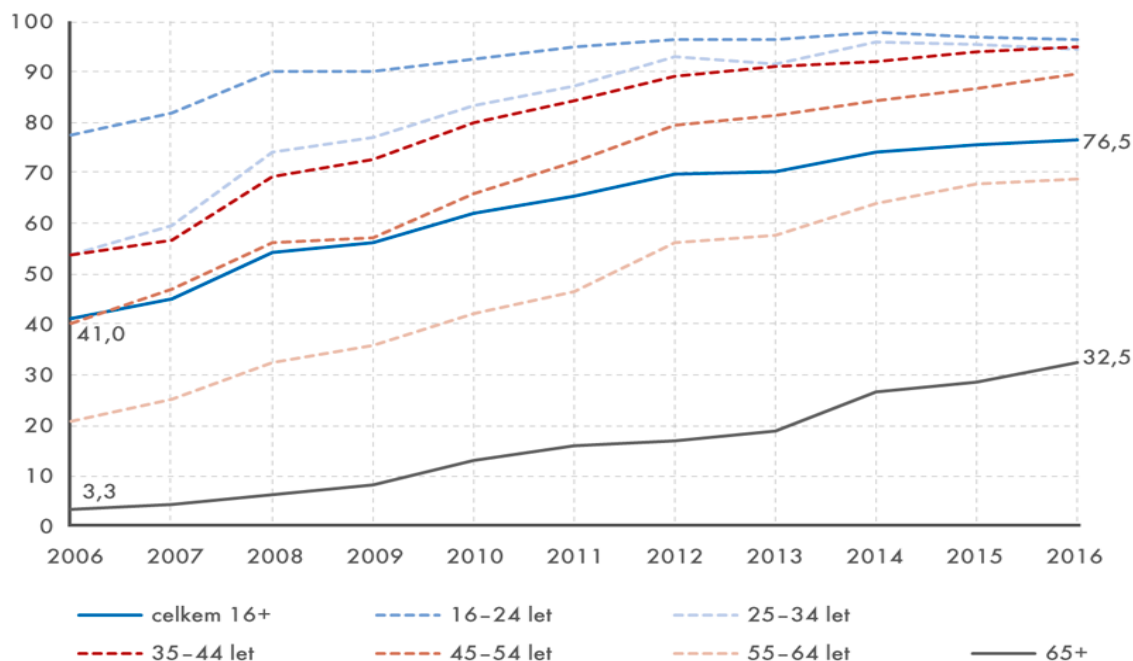
Internet má 3 základní funkce z pohledu uživatele. První a nejvyužívanější funkcí je elektronická pošta, neboli e-mail. Druhou funkcí je přenos souborů. A třetí funkce je přímé připojení k dalekému počítači a práce na něm. Pro použití poslední funkce je zásadní znát hesla a ovládací povely (Koubský, 1995, s. 100-101).

Konvergence TIME (T = telekomunikace, I = informační technika, M = média, E = entertainment, zábava), díky masmédiím a rychlému vývoji internetu má spojitost se srůstáním informační ekonomiky. Všechna tato odvětví se navzájem prolínají dohromady (Schellmann, 2004, s. 63).

Neustále se měnící situace ve společnosti vede k tomu, že senioři se více a více zajímají o využívání internetu. Komputizace se stává i jejich doménou. Počítačová gramotnost roste, s tím související znalost moderních informačních technologií už není v rukou pouze mladé generace. Připojení k internetu je běžná záležitost většiny domácností. Potřeba internetu je u každé věkové skupiny jiná, tudíž i senioři se zajímají o něco jiného než generace dospívajících.

Myšlenka stojící za vznikem internetu je velmi jednoduchá – vzájemné propojení všech počítačů na světě a zároveň spojení se i s uživateli (Huitema, 1996, s. 35).

Ze statistik Českého statistického úřadu vyplývá, že každým rokem počet uživatelů internetu roste. V roce 2006 bylo uživatelů starších 65 let pouze 3,3 %. V roce 2016 je počet uživatelů téměř desetinásobný, tedy 32,5 %. Lze tedy očekávat, že uživatelů nad 65 let bude do budoucna přibývat. Do seniorského věku se nyní dostávají osoby, které jsou s využíváním ICT seznámeny, využívají je ať už v práci nebo k soukromým účelům.

Graf č. 1: Uživatelé internetu v letech 2006-2016

Zdroj: <http://www.statistikaamy.cz/2017/04/seniori-hledaji-na-internetu-practicke-informace/>

Starší osoby volí spíše e-mailovou komunikaci, kdežto uživatelé dospělí a v předdůchodovém věku volí ke komunikaci i sociální sítě. Na těchto doménách sdílí fotografie, videa, komentáře, odkazy, novinky, aktualizují si vlastní status, přidávají si dlouholeté přátele i nově navázané kontakty. Dělí se s nimi o každodenní osobní život.

Internetové činnosti, které senioři nejčastěji prováděli na internetu v letech 2011 a 2013.

Činnosti	2011		2013	
	55-64 let	65-74 let	55-64 let	65-74 let
Zasílání/přijímání e-mailů	45,9 %	24,7 %	77 %	66 %
Používání internetového prohlížeče	50,4 %	28,8 %	91 %	81 %
Chatování, vkládání příspěvků do diskuzního fóra	11,3 %	4,4 %	11 %	6 %
Změna bezpečnostního nastavení internetového prohlížeče	7,5 %	4,6 %	7 %	4 %
Tvorba webových stránek	2,9 %	0,7 %	3 %	1 %

Tab. č. 2: Internetové dovednosti provádějící senioři v letech 2011 a 2013

Zdroj: ČSÚ (2011; 2013) + vlastní úpravy

Následující tabulka je srovnáním těchto dvou zmíněných období. Z tabulky vyplývá, že vzrostl velký nárůst počtu seniorů využívající e-mail jak k posílání, tak i k přijímání elektronické pošty. Významný posun je možné vidět i v případě používání internetového prohlížeče. Výrazný nárůst počtu osob je v rozpětí věkové skupiny 65-74 let. Naopak v roce 2013, byl zaznamenán pokles seniorů provádějících změnu bezpečnostního nastavení internetového prohlížeče, což kleslo v obou uvedených věkových skupinách oproti roku 2011.

2.3 Informační technologie a společnost

„*Pohyb informací zhruba rychlostí světla se stává nejrozšířenějším světovým průmyslem a spotřeba informací se adekvátně stává nejrozšířenější spotřební funkcí.*“ (McLuhan, 2000, s. 159). Na internetu je možnost najít vše, na co si člověk vzpomene. Nejsou žádná omezení v množství podávaných informací. Internetové prohlížeče podávají ucelené informace. Díky ICT neprobíhá předávání znalostí a vědomostí pouze jednosměrně. Vzdělávání je obohaceno o komplexnější prameny informací lépe než-li dříve.

Lidská centrální nervová soustava je podobná globální elektrické síti. Mozek informace a příchozí vjemy přijme, zpracuje, upraví si je a vyšle dál. Je to interaktivní místo s řadou zkušeností a schopností práce se sděleními (McLuhan, 2011, s. 362-363).

Informační technologie si představují jako spleť barevných provázků. Ty mezi sebou vzájemně vytváří pavučiny, které se proplétají, navazují na sebe, rostou a vytváří obrovskou změť informací sloužící společnosti. Barevné jsou z toho důvodu, že představují daný typ média či technologie. „*Informace jsou klíčový druh zboží.*“ (McLuhan, 2011, s. 218). Lidé si informace sdělují, vytvářejí, přetvářejí a navzájem mezi dvěma i více lidmi distribuují. Vznikají sociální vztahy, utváří se sociální chování. Informace, symboly přesahující čas a prostor značně vzdálený. Lidé navyšují své porozumění i vědění (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 16-17).

ZOUNEK A ŠEĎOVÁ (2009) shrnují využívání ICT do třech následujících důvodů:

- I. *Ekonomické důvody* – ICT napomáhají ekonomickému růstu na trhu práce, tudíž lepší úspěšnosti osob při získávání práce a ekonomickému zaopatření sebe a své rodiny. K ekonomickému rozvoji přispívá dobrá znalost moderních technologií.
- II. *Sociální důvody* – informační technologie přispívají k lepšímu životu ve společnosti, usnadňují zapojení do společnosti, komunikace se stává jednodušší i pro osoby se sociálním znevýhodněním. Díky ICT je udržován kontakt s vnějším světem.

- III. *Pedagogické důvody* – informační technologie jsou zde vnímány jako prostředek k vyučování, zaručují změnu a přináší nové inovace do vyučování. Může se jednat o vybavení PC učeben, interaktivní tabule, mobilní dotykové zařízení a jiné moderní přístroje a zařízení.

ICT mohou být důležitou pomůckou a podporou, na druhé straně se stávají přítěží. Jsou komplikované, někdy nepřehledné, podávají nepřehledné množství informací najednou. Rovněž se poměrně rychle inovují technologickým pokrokem, že může mít člověk pocit, že se v těchto moderních technologiích ztrácí. Připadají mu zbytečné, neužitečné, náročné na ovládání, dokonce člověk může mít pocit ohrožení ze strany těchto informačních a komunikačních technologií (Zounek, Šed'ová, 2009, s. 25).

Moderní technologie nám život usnadňují, zpříjemňují a někdy jsou i životně důležité. Příkladem může být mobilní telefon, díky kterému najdeme cestu k vytyčenému místu. V případě nějakého neštěstí si zavoláme o pomoc.

Významnou změnu přinesla ICT i do zaměstnání. Dálkové zaměstnání přináší výhody jak zaměstnancům, tak i zaměstnavatelům. Zaměstnanec má flexibilní pracovní dobu, lepší využití času, práce se hodí i pro znevýhodněné skupiny pracujících osob a odpadá starost s dojížděním do práce, pokud osoby bydlí v jiném městě či vesnici. A výhodou pro zaměstnavatele je snížení nákladů na provoz firmy jako je osvětlení, topení, podnájem prostorů. A druhá výhoda je v nárůstu produktivity. Naopak nevýhodou je izolace, chybí kontakt zaměstnance s vedením a spolupracovníky, riziko neloajality či vynášení informací, upadá soudržnost firmy (Musil, 2003, s. 195).

ICT nemají pouze pozitivní vliv na uživatele, ale i ten negativní. Ten hlavní představuje závislost na těchto technických pomůckách. Nejen v dětském věku, ale i v dospělý se člověk stane závislým na počítačových hrách. Jelikož bylo zmíněno dětské období, je důležité zmínit i dětskou agresivitu vznikající po dlouhém sledování televize či u počítače. Podstatné je zmínit i kyberšikanu a další formy sociální patologie, které vytváří počítačové prostředí (Zounek, Šed'ová, 2009, s. 25).

2.4 Přínos moderních technologií pro seniory

Porozumět světu kolem sebe a jeho fungování chce senior nejen z jeho přirozené zvědavosti, ale má to i mnoho praktických důvodů. Zpočátku to byla písmenka a číslice ve škole, navazovaly celá větná souvětí a následné čtení. Nyní, ve 21. století, jsou to moderní informační technologie, které je potřeba se naučit pochopit a využívat (Koubský, 1995, s. 13).

Význam informačních technologií pro seniory má spoustu výhod. Význam v dnešní moderní společnosti je obrovský, s vysokou možností využití a uplatnění. Jedním z důvodů může být ten, že má kontakt se svojí rodinou. Neschopnost využívat moderní přístroje může vést k oslabení mezigenerační sounáležitosti, jestliže se rodina odstěhovala daleko od seniora, dokonce i mimo zemi, ve které žije. Naruší to vztahy s vnoučaty, ale i s vlastními dětmi. Dále neznalost moderních vymožeností může vést k diskriminaci na trhu práce a dojde k eliminaci zaměstnání, jež má na výběr. Také nižší vzdělání může vést k informační negramotnosti a nedostatku schopností odolat rizikům virtuálního světa (Čeledová, Kalvach, Čeleda, 2016, s. 102). Tyto a mnoho dalších důvodů jsou digitální propastí, která sužuje seniory. Tudíž vyvstává aktuální potřeba kurzů o počítačích, jejich užívání, možnostech a riziku, které jsou určené seniorům.

Využívání ICT je významné v posilování soběstačnosti, autonomie, schopnost žít ve vlastní domácnosti, usnadňuje komunikaci s rozdílnými druhy služeb pro soukromé potřeby, ale i se správními úřady. Motivace k seznámení se s ICT ovlivňuje seniora z velké části. Vnitřní motivy a pohnutky vycházejí ze samotné osobnosti dotyčné osoby, zpřijemňují mu účast na dané aktivitě (Zounek, Šedřová, 2009, s. 71). Prostřednictvím ICT a masmédií je možné se zapojit do společenské angažovanosti, dosáhnout dalšího vzdělávání, podílet se na sociálním prostředí, vyrovnat se s krizemi a omezeními stáří (Čornaničová, 1998, s. 36).

Senior má díky těmto technologiím schopnost dále se vzdělávat, získávat informace, zprávy o dění kolem sebe i v okruhu svých blízkých. Využití internet k četbě elektronických časopisů, knih či denních zpráv. S tím souvisí i problematika života na odlehlých venkovských místech a jejich přístup ke službám a informacím. S bydlením na odlehlých místech je spojené i nakupování přes internet či internetové bankovníctví a dopravní spojení do větších měst. Význam ICT je i v posilování sebevědomí, dále pro sociální začleňování, využití volného času, hledání volnočasových aktivit. ICT umožňuje řídit pomocí počítače aplikaci chytrý dům, sloužící pro usnadnění života lidem se zdravotním handicapem (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 43-44). Nejen aplikace chytrý dům, ale i možnost a naděje na život v domácím prostředí osob se zdravotním postižením a omezenou soběstačností bez nutnosti ústavního ošetřování. Jedná se hlavně o tísňovou péči a metody telemedicíny, monitorované na dálku (Čeledová, Kalvach, Čeleda, 2016, s. 102).

Řada seniorů využívá internet k vyhledávání informací o zdraví, lékařské rady, tipy a nápady jak pomoci od bolesti. Pro některé je jednodušší napsat dopis na počítači, než-li psaný rukou, z důvodu zdravotních obtíží. S tím také souvisí i pohodlnější odeslání zmíněného dopisu přes e-mail. Tudíž si nemusí pořizovat obálku se známkou a řešit, jak se dopraví na

poštu. To dokazuje i statistika ČSÚ z roku 2016, kdy e-mail poslalo 87,8 % seniorů nad 65 let (ČSÚ, ©2016, [cit. 2017-04-24]).

Převážná většina lidí si spojuje informační technologie s mladou generací. Přitom k užívání ICT mají ambice i senioři, z důvodů proměny profesní pozice a sociálního postavení. Užívání ICT je obohacující, především právě pro seniory, kteří si to uvědomují a zapojují se do vzdělávání v této oblasti. Přestože senioři stále dávají přednost osobnímu kontaktu tváří v tvář, nejběžnější technologií v užívání je mobilní telefon.

Přínosem pro společnost ve využívání informačních a komunikačních technologií jsou i kurzy počítačové gramotnosti. Tyto kurzy jsou významné v aktivním, informovaném a cílevědomém přístupu k životu. Důležité je kurzy pořádat nejen ve městech, ale především na vesnicích (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 45).

Senioři, kteří jsou schopni používat moderní technologie a přístroje, jsou na sebe hrdí a usnadňuje jim pochopit dnešní generaci dospívajících. To vyplývá i ze statistik Českého statistického úřadu (©2015, [cit. 2017-04-24]), které se uskutečnily ve 2. čtvrtletí roku 2015. Mobilní telefon využívá 88,5 % osoba nad 65 let. Počítač, ať už stolní, přenosný či tablet, využívá 27,7 % seniorů nad 65 let. Údaje jsou uvedené z celkového počtu jednotlivců v dané socio-demografické skupině.

2.5 Úskalí provázející seniora při používání ICT

Mnohá úskalí provázející seniora vychází z digitální propasti i počítačové negramotnosti. Jsou to nezájem o využívání internetu, neochota učit se nové věci, nedostatek informací o internetu, neschopnost pracovat a vyhledávat potřebné informace na internetových prohlížečích. Technické zázemí, ekonomické potíže, problémy s připojením na internet, problém s přístupem na počítač (Sak, Kolesárová, 2012, s. 124).

Velký problém může být i v pořízení technického vybavení, následně složení komponentů a instalování příslušných složek a souborů. Jestliže požádají odborníky na ICT, musí jim zaplatit za všechnu odvedenou práci. Tudíž se nabízí řešení požádat o pomoc člena rodiny. To také nemusí být řešením, jelikož ne každý výpočetní technice rozumí a umí poradit.

Závažným úskalím je zdravotní stav seniora. Potíže sužující staré lidi jsou mnohdy omezující, nedovolují jim zapojit moderní technologie do vlastního soužití. Dalším vymezením, která seniora provází, je ztráta kontaktu s okolím, přáteli, rodinou, vrstevníky. Klesá schopnost seznámit se s novými lidmi, nemožnost zapojení do společenského života ve svém okolí. Sociální život upadá a je možné, že senior bude na hranici sociální exkluze.

Přestože dnes už jsou na internetových stránkách dostupné všechny informace, údaje, zprávy, které byly objeveny, řečeny, napsány v jakékoliv podobě, pro člověka neznalého informační gramotnosti to jsou nicneříkající slova, fráze. Stává se ztraceným, ztrácí zbytečný čas hledáním a blouděním v kruhu. Starému občanu se stává, že je z přemíry informací přehlcený. Vede to k neporozumění informacím, které jsou dostupné, velké množství informací, což vede k neschopnosti je vstřebat. Neví, kde potřebné informace hledat, či jestli vůbec existují. Nebo naopak má přehled, ale netuší jakou cestou informace najít, jak se k nim dostat (Sklenák a kol., 2001, s. 5-6).

Mnoho seniorů se obává využívat informační technologie z důvodu rizika ve virtuálním světě. Týká se to především ve využívání a hledání na internetu. Mezi rizika se řadí seznamovací podvody, kdy se podvodníci zaměřují spíše na starší občany, handicapované, ovdovělé či rozvedené osoby. Tyto osoby žádají po obětech převážně finanční obnos na překonání těžké životní krize. Staří lidé jsou v tomto ohledu velmi důvěřiví, tudíž peníze pošlou. Rizikem na internetu mohou být i podvodné aukce, podvody s kreditními kartami, krádeže identity, investiční podvody, posílání zásilek, podvodné inzeráty a reklamy, nevyžádané e-maily v podobě spamů, a v neposlední řadě i loterie a sázení na internetu (Kubů in Čevela, 2014, s. 176-182.)

Leckterá úskalí můžou vzejít i z nízkého stupně dosaženého vzdělání. Mají nedostatek schopností ovládat informační technologie, neumí odolávat rizikům vyskytujícím se na internetu nebo neví, kde vyhledat případnou pomoc.

Moderní technologie mohou v seniorech vzbuzovat víze do budoucnosti, i když realita bude nakonec jiná. Internet podává informace o jakémkoliv tématu, třeba i nepravdivém. Existuje zde nespočetné množství zdrojů informací i zpráv, kdy stačí pouze zadat jediné slovo a je k dispozici virtuální knihovna a bludiště z nabízených článků (McCombs, 2009, s. 207).

Pro seniory je přirozený i strach a obavy z počítače. Přestože jsou dostupné příručky pro práci s počítači, jejich zvládnutí a porozumění není v praktickém využití příliš jednoduché. Odborné příručky jsou nesrozumitelné. A i když tomu po přečtení porozumí, neumí to prakticky aplikovat.

Internet už se nemusí jevit jako úskalí provázející seniory. KAMRÁDKOVÁ (©2011, [cit. 2017-05-18]) uvádí, že přibývá seniorů, kteří jsou znevýhodnění ztíženým přístupem k ICT. Roste ekonomický rozvoj země, moderní technologie se stále zdokonalují a upravují tak, aby vyhovovala všem skupinám ve společnosti. Internetové prohlížeče se také inovují, zlepšují, zjednodušují a ulehčují pochopení této sítě.

2.6 Internetové stránky pro seniory

Internetové stránky nabízí mnoho způsobů využití volného času seniora. Webové stránky jsou uzpůsobeny potřebám seniorů v čitelné a dostupné formě webových stránek. Nabízí užitečné rady a tipy, zpravodajství, kulturní vyžití a konané akce pro seniorskou populaci. S pomocí internetové stránky helpnet.cz jsem vybrala některé weby pro seniory. Na této adrese je dostupné velké množství informací nejenom pro seniory, ale hlavně pro skupiny osob se specifickými potřebami.

SeniorPortal.cz – portál je určený především lidem po 55 roce věku života. Nabízí každý den nové články o vaření, zábavě, zdraví, zahradničení, cestování, kulturnímu vyžití. Dále je zde možnost testů a kvízů pro zlepšení paměti a karetní hry. A jednou týdně videoreportáž.

i-Senior.cz – tento webový portál vznikl jako vysokoškolský projekt v dubnu 2011. Určený je nejen pro seniory, ale i jiné osoby hledající inspiraci či potřebné informace. Denní příjem aktuálních témat, spolupráce prozaičky Evy Tvrde píšící povídky či rozhlasové reportáže. Také je zde možnost napsání vlastního příspěvku a následného publikování na těchto stránkách. A v neposlední řadě je možnost soutěžit o spoustu lákavých cen, např. knihy, kosmetické výrobky, slevové kupóny.

Moudrý senior – na těchto stránkách najdou senioři odpovědi na otázky z oblasti zdravotnictví, část je věnována prevenci chorob ve stáří a udržení si bezproblémové zdraví. Také jsou zde informace ohledně finanční pomoci, šetření i návod jak nepodlehnout firmám nabízející výrobky, půjčky a jiné. A další zajímavou sekcí je cestování pro aktivní seniory a podívání se za kulturou a akce v blízkosti bydliště.

i60.cz – Internetový magazín pro seniory s články o životním stylu, rady a tipy o zahradničení, cestování, problémech se zdravím a krásou, chování domácích mazlíčků, hudba. V Poradně je možnost zeptat se nejrůznější problémy ať už právního charakteru, lékařského názoru až po rady veterinářů. Zajímavostí je, že si články vytváří senioři sami, vlastními silami. Tento portál nabízí i Seznamku.

Otevřeno seniorům – tyto webové stránky jsou spíše sociální kampaní, přičemž realizátorem je Diakonie ČCE. K nahlédnutí jsou zde články pojednávající o problematice ageismu, vlastní příběhy seniorů i videa o seniorech.

Život 90 – občanské sdružení založeno v roce 1990. Internetový portál nabízí aktuality občanského sdružení, sociální a odborné poradenství a ukázky z vydávajícího zpravodaje ŽIVOT 90. Tento měsíčník je možné předplatit si. Součástí občanského sdružení je Senior

telefon, což je telefonní krizová pomoc seniorům, která je zdarma a možnost volání je neomezená na 24 hodin denně.

Elpida plus – heslo obecně prospěšné společnosti zní: „Pomáháme seniorům stát se samozřejmou, sebevědomou a respektovanou součástí naší společnosti.“ Tato společnost pořádá projekty na podporu aktivního života seniorů, workshopy, výstavy. Mezi jejich projekty patří: Ponožky od babičky, Old's Cool, Cvak!. Pořádají vzdělávací kurzy jazyka, počítačových dovedností či tvůrčí kurzy.

Šedesátka – je projekt, který vznikl v roce 2009. Je prvním českým webem pro seniory, který je dostal i do zahraničí. Rozhovor odvysílala i australská redakce rozhlasu SBS v Sydney. Tento portál nabízí poradnu s odborníkem, životní příběhy seniorů, rady a tipy pro seniory a osobností tohoto projektu je Pavlína Filipovská.

Rada seniorů České republiky, o.s. – občanské sdružení informující nejen seniory o koncipování mezigeneračních vztazích, o toleranci, společenský rozvoj, sociální postavení. Každý kraj má Radu seniorů. Tyto kraje mají předsedu krajské rady a své sídlo. Navíc každý měsíc vychází první noviny českých seniorů – Doba seniorů, které je možné předplatit nebo číst online (helpnet.cz, ©2007, [cit. 2017-05-17]).

Shrnutí

Informačně komunikační technologie jsou ve 21. století nezbytnou součástí života mladých a dospívajících lidí. Přesto se využívání moderních technologií nebrání ani seniorská populace. Mezi ICT jsem zařadila počítač, internet, mobilní telefon. Hlavním a důležitým přínosem technologií je překonání času a prostoru, snadná možnost komunikace s osobami vzdálenými i několik tisíc kilometrů v jakoukoliv denní dobu. Výhodou je dostupnost informací, aktuálních zpráv o dění v regionu, po celé České republice i v zahraničí. Naopak úskalím je nezáměr, strach a neochota naučit se pracovat s moderními přístroji. Problémem může i být i zdravotní stav a nízké vzdělání. Poslední podkapitola je věnovaná webovým stránkám určeným seniorům. Tyto portály nabízí rady a tipy v mnoha oblastech souvisejících se seniorovým životem. Např. zdraví a krása, bydlení, vaření, zahradničení, cestování, kultura, domácí mazlíčci i chovatelská zvířata.

3 MASMÉDIA

Média jsou v životě lidí dlouhou řádku let, proto nejsou novým objem tolik jako informační a komunikační technologie. Přesto dokáží ovlivnit názor, myšlenku i odpověď na zásadní a aktuální dění.

3.1 Charakteristika médií

Pojem médium se dá charakterizovat jako hromadný prostředek ke sdělování informací, zprostředkování určitého děje, prostředník. Je určen velkému množství lidí. V Andragogickém slovníku jsou média popsána následovně. *„Materiální a technické prostředky, jimiž se realizuje masová sociální komunikace. Média mají schopnost nejen informovat velké populace lidí, ale také je přesvědčovat, ovlivňovat a manipulovat s nimi.“* (Průcha, Veteška, 2014, s. 179). Zmíněná manipulace a snadná ovlivnitelnost je dána stále se navyšujícím počtu mediálních produktů. Na výběr jsou nové druhy médií, větší výběr z televizních a rozhlasových kanálů, lepší obrazotvornost, snadná publikovatelnost tabuizovaných témat.

JIRÁK A KÖPPLOVÁ (2015, s. 31-32) popisují média jako to, *„co zprostředkovává někomu nějaké sdělení (pomáhá vyjádřit vůli, zprostředkovává poznatek či zkušenost, nabízí názor, baví apod.), tedy médium komunikační.“*

Vývoj a proměna technologických pokroků je zásluhou převážně úsilí člověka. S dynamickým vývojem technických vymožeností se rozvíjela i společnost a velká produkce masmédií. Začátek je položen vynálezem telegrafu, který následně přešel na vynález telefonu. Těmito přístroji se ovládá a přenáší zvuk na velké vzdálenosti. Následuje přenášení nejen zvuku, ale i obrazu s pomocí rozhlasu, a poté televize. Vytváření sítí je spojováno nejdříve s telegrafickými a telefonními sítěmi. Navazuje kabelová, satelitní a nakonec počítačová síť (Jiráček, Köpplová, 2015, s. 48).

Média jsou jednosměrným komunikačním kanálem. Informaci, sdělení produkuje jeden zdroj, neboli výrobce, který je následně přenáší dál prostřednictvím toku dat. Osoby, jež dostanou výslednou informaci, příjemci, jsou vzdáleni prostorem i časem od původního vzniku daného sdělení. Tudíž masmédia nemají přímou komunikaci tváří v tvář dvou osob, ale pouze přenáší a šíří informace. Příjemci nemohou určovat, měnit, doplňovat výsledný obsah a účel sdělení (Thompson, 2004, s. 27).

Dalším charakteristickým rysem je použitelnost informací a obsahů, které jsou podávány průběžně či v pravidelných intervalech. Význam je univerzální a výrazně popularizovaný (Jiráček, Köpplová, 2015, s. 18-19).

Pojem média uplatňuje každý, aniž by o něm uvažoval. Je běžnou, každodenní a dobrovolnou součástí života. Uplatňuje se k označení přímých individuálních zdrojů komunikace, tak i k označení prostředků technických. Za přímé prostředky jsou označovány řeč, neverbální komunikace, mimika. Technické zdroje jsou zastoupeny kabelovou televizí, počítačovou sítí (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 48). „*Médium je poselství, protože právě médium utváří a ovládá měřítko a formu lidského sdružování a činnosti.*“ (McLuhan, 2011, s. 21).

„*Médium mění duchovní obraz uživatele, ovlivňuje ho fyzicky.*“ (McLuhan, 1995, s. 13). Lidé si dnes důležité informace nesdělují osobně, ale spíše přes moderní technologie, čímž si usnadňují projevy případných negativních emocí a pocitů. Díky ICT se dají informace rychle šířit, vyřídit si důležité povinnosti. Technika umožňuje rozptýlení mnoha informací ve velkém prostoru. „*Masová média jsou centrem veřejného života a kultury.*“ (Barker, 2006, s. 113).

Všechna média, prostředky komunikace, informační technologie se navzájem ovlivňují, působí na sebe. Je to dáno pokrokem civilizace, neustálé vynalézání nových přístrojů usnadňující život ve společnosti, moderní pokroky ve všech oblastech ovlivňující lidské soužití. Ať už se jedná o vzdělávání a školství, bydlení, rodinnou politiku, dopravu, zdravotnictví, tak i ekonomický rozvoj společnosti a pracovní trh. „*Vlastníci médií se snaží dát veřejnosti to, co chce, protože cítí, že jejich moc spočívá v médiu a ne v poselství či programu.*“ (McLuhan, 2011, s. 229).

Veškeré druhy masových komunikačních prostředků mají společné základní složky. Jestliže některá složka chybí, komunikace neproběhne. První složkou jsou komunikanti, kam patří autor a adresát. Kontakt mezi nimi může být tváří v tvář či vzdálený v prostoru a čase. Druhá složka je komunikační situace. Třetí složkou je forma kontaktu. Sem se řadí monolog a dialog, a také písemná nebo ústní forma komunikace. Do čtvrté složky se řadí výrazové prostředky, ať už verbální nebo neverbální. Komunikační záměr neboli cíl každé komunikace je pátou a poslední složkou. (Palenčárová, Šebesta, 2006, s. 9).

Základem masmédií i informačních technologií jsou informace, jež se skládají ze slov a frází. S pomocí slov můžeme dělat cokoli. Slovo je základ dorozumívání. Porozumět a pochopit mluvené slovo je obtížné, tudíž je nutné zapojit více smyslů. Vytvořit vzájemnou participující souhru. „*Mluvené slovo se stalo první technologií, která člověku umožnila pustit své prostředí, aby je novým způsobem uchopil. Slova jsou jakýmsi způsobem vyhledávání informací, který je schopen vysokou rychlostí obsáhnout celé prostředí a zkušenost.*“ (McLuhan, 2011, s. 70). Média zmenšují vzdálenost přenosu informací a rozšiřují vědomí společnosti o mediálních produktech.

Nejprve elektronická a moderní technologie způsobovala u lidí obavy, zděšení a strach. Nyní je to spíše nuda a vyčerpání z nepřeborného množství těchto masmédií a ICT (McLuhan, 2011, s. 40). Mediální produkty nás okrádají o volný čas, podílí se na výchovném procesu rodiny, ukazují nám vzorce chování i jednání společnosti.

3.2 Druhy médií

MCQUAIL (1999, s. 249) představuje média jako „*fenomén, který vytváří (nebo obsahuje) komunikační kanály mezi společenskými institucemi a členy společnosti.*“

Média můžeme dělit dvojným způsobem. Nejznámější a v odborné literatuře nejčastěji uvedené jsou - média tištěná, neboli klasická, kam se řadí noviny, časopisy, knihy. A média elektronická, kam řadíme rozhlas, televizi, film, video, CD/DVD přehrávání. Druhým způsobem jsou média chladná a horká.

Tištěná média jsou charakteristická tím, že se čtou, což vyžaduje dovednost číst a rozumět obrazovým prostředkům. Nedají se poslouchat, tak jako televize či rozhlas. Čtení je významnou dovedností, kterou se učí děti ve škole. Čtení, podle Psychologického slovníku, je vysvětleno jako „*analyticko-syntetický proces; jeden z druhů řečové činnosti, při níž slovo jako optický znak je podnětem, který vyvolává u člověka myšlenkové pochody.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 95). S tištěnými médii souvisí i čtenost. „*Procento čtenářů vztahované k ostatním médiím stejného druhu; obvykle seřazeno do žebříčku.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 95). Tištěné informace je možné uchovávat, archivovat a po několika letech či stoletích opět přečíst. Ovšem jeden negativní argument tištěná média mají. Je to izolovanost, osamocenost a nezúčastněnost společenského dění.

Vznik tisku je možné datovat do počátku 17. století. Za zásadní fenomén je možné „*považovat důsledek Gutenbergova vynálezu knihtiskařského lisu s vyměnitelnými litými literami v polovině 15. století.*“ (Jirák, Köpplová, 2015, s. 56).

Díky vynálezu a rozvoji **elektronických médií**, převážně televize a počítačů, upadá knižní kultura. Tištěná média jsou vystrkována a omezována v důsledku modernizace. Tok informací je s pomocí elektronických technologií rychlejší, důraznější a zúčastněné osoby vtahuje do děje. Noviny jsou dostupné na internetových stránkách, knihy se dají stáhnout do počítače, mobilního telefonu či čtečky knih. Už není zapotřebí kupovat tištěné verze, které stejně budou časem zničeny.

Rozmach rozhlasu a následně televize se datuje do 20. století. Díky tomuto období se masmédiá dostávají do popředí společenského života, jsou součástí každodenního života mnoha lidí (Jirák, Köpplová, 2015, s. 59).

Chladná média se dobře uchovávají a rytmus dostávání informací si vybírá dotyčná osoba sama dle své potřeby. Vyžaduje se podílení člověka a jeho vlastní doplňování, zároveň ho vtahuje do děje. Tato média jsou určena na přemísťování informací a zpráv. Mezi chladná média se řadí z větší části telefon, ale i televize (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 49).

Horká média jsou „*vysokodefiniční a podmanivá. Kombinují akustická a vizuální data.*“ (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 49). Vysokodefiniční je poměr naplněnosti dat. U těchto médií není důležitá vysoká míra podílení se, jelikož se zapojuje více smyslů než u chladných médií. Záplava všemožných informací a dat vedou k pohodlnosti a nečinnosti. Za horká média jsou považovány film a rozhlas.

Noviny spadají do médií tištěných. Tiskovina vycházející pravidelně a každý den. Hlavní účel je podávat aktuální zprávy o dění v nejrůznějších oblastech společenského života. Jedná se především o oblast politiky, sportu, hospodářství, ekonomiky, zábavy, kultury, školství. Je zde relativní svoboda projevu, který může mít informační obsah. Noviny dělíme na bulvární tisk, seriózní tisk, politický a stranický tisk. Další dělení může být na deníky, týdeníky, inzertní noviny (Schellmann, 2004, s. 39-40). Působnost je převážně ve veřejné sféře, tudíž noviny vychází pro každého. Zaměření mohou mít noviny jak na lokální úrovni, tak celonárodní zaměření. Noviny se masovým médiem staly až ve 20. století, což mělo za příčinu oslovování většiny populace a staly se výrobní oblastí. Dříve bylo vydávání novin pouze doplňkovou činností (McQuail, 2009, s. 41).

„*Novináři významným způsobem ovlivňují, jaké představy o světě má jejich publikum.*“ (McCombs, 2009, s. 48).

Není pochyb, že hlavním průmyslem je žurnalistika, novinové zpravodajství. Média jsou multifaktoriální, nadnárodní a navzájem propojená. Noviny, časopisy, televize, rádio, film, internet jsou stále více pod kontrolou hrstky společností, které jsou položeny na základě nikde a kdekoliv. Můžeme u nich hledat největší podíl na trhu, největší zisky, výhody a globální vliv na společnost (Belsey in Kieran, 2000, s. 4).

Jak uvádí autoři URBAN, DUBSKÝ, MURDZA (2011, s. 77), „*noviny se dělají pro lidi a noviny dělají zase a jenom lidé.*“ Což znamená, že je zde vztah mezi novinami i ostatními médii a člověkem. Co je napsáno a uveřejněno, je stále produkt člověka samotného a tudíž za to nese odpovědnost. Pokud jsou noviny kritizovány za vydávání článků, je to práce určité osoby. Jaká je společnost, taková jsou i média.

Časopisy vychází periodicky, ale ne tak často jako noviny. Tento druh tištěného média je aktuálnější než-li knihy, ale ne tak jako noviny. Tudíž jsou časopisy něco mezi novinami a knihou. Mají barevnou podobu, čímž se odlišují od knih. Přestože mají delší životnost oproti

novinám, neuchovávají se takovou dobu jako knihy. Časopisy dělíme na společenské, které jsou označeny jako masové. Druhým označením je specializované časopisy, kam se řadí odborné časopisy, zákaznické a konfesijní časopisy (Schellmann, 2004, s. 41-42).

Knihy jsou nejstaršími prostředky uchovávací informace. Na počátku středověku byly knihy považovány za úložiště moudrosti a vědomostí. Hlavní význam spočívá ve vědění, vzdělávání, zábavě a kultuře. Přestože je na trhu konkurence v podobě časopisů, novin, elektronických zpráv a moderních technologií nahrazujících knihu, neztratila svou přitažlivost pro člověka. Je to podstatný pramen uchovávací informace a dopomáhající ke vzdělávání. Kniha dokázala překlenout čas i prostor a výhoda spočívá v její archivaci a snadné přenositelnosti (Schellmann a kol., 2004, s. 43-44). S pomocí knih se dá rozvíjet představivost, fantazie, utvářet si vlastní myšlenky, postoje či názory. Knihy mají svobodu ve volbě tématu, svobodnou vůli v publikování a jsou zprostředkovány převážně skrze vzdělávací instituce (McQuail, 1999, s. 43).

Rozhlas je elektronické a zároveň i horký médium. „*Rozhlas ovlivňuje většinu lidí intimně, v osobním kontaktu, a umožňuje nevyslovenou komunikaci mezi autorem-hlasatelem a posluchačem.*“ (McLuhan, 2011, s. 312).

Vysílání přes rozhlasový přijímač se děje přes rozhlasové vlny. Tyto vlny jsou neviditelné, neslyšíme je, ale jsou přítomné kolem nás. Pohyb informací je rychlý, smyslovým kanálem je v tomto případě sluch a komunikátor je rozhlasová stanice (Lamsler, 1969, s. 211).

Rozhlas patří ke skupinovým formám přijímání informací, ale s vynálezem televizorů se stává soukromým a individuálním. Je na každém zvlášť, jak často se rozhodne poslouchat rozhlas, v jakou denní dobu, kde bude poslouchat (McLuhan, 2011, s. 320).

Přestože byl rozhlas vynalezen v roce 1896, součástí masmédií se stal ve 20. letech 20. století. Hlavní výhodou je pohodlný příjem signálu (Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996, s. 509).

Televize, televizor či televizní přijímač se dá charakterizovat jako „*hromadný sdělovací prostředek založený na systému pro přeměnu obrazu a zvuku na odpovídající elektronické signály a jejich přenos na dálku.*“ (Kraus, Petráčková, 1998, s. 751).

Televizní přijímač má způsobilost bezprostředního pozorování, naslouchání, zaznamenávání a předávání informací, událostí, dějů, jestliže se něco děje. Televize je převážně domácí médium. Má audiovizuální obsah, národní a mezinárodní charakter. Jde o složitou technologii a organizaci, rozsáhlý výstup a dosah. Zprostředkuje rozmanité podoby obsahu, svobodnou volbu vyjadřování názorů a postojů (McQuail, 1999, s. 38-39). Při pozorování televize se zapojují smysly zrakové a sluchové. Musíme se více soustředit na

přijímání zpráv. S televizí souvisí i její sledování, které je aktuální, na různých místech planety a má sociální rozměr. Sledování televize spojuje skupinu lidí se společným záměrem (Hartl, Hartlová, 2000, s. 544).

Televizní vysílání je přístupné komukoliv, téměř kdekoliv a v kteroukoliv denní i noční dobu. Z toho vyplývá, že se televize stává samozřejmostí každé domácnosti a není nutné být vzdělaný či umět číst k tomu, abychom si televizi zapnuli a používali ji. Televize je největší soupeř dnešní doby. Umožňuje nám kontakt s různými druhy způsobů života, utváří naši identitu a je globálním masmédiem světa. Televize produkuje síť významností přesahující fyzická usazení osob, které se do nich zapojují (Barker, 2006, s. 189).

Televize představuje velký posun v globálním významu. Díky tomuto zařízení jsou doplňovány zprávy v novinách, rozhlasové vysílání dostává vizuální podobu, ale zároveň tištěná média vytlačuje. Především stoupá společenská prestiž, oblíbenost, masová rozšířenost, a snadná dosažitelnost. Prostřednictvím satelitních přijímačů a technologií jsou televizní šíření lehká dosažitelná (McQuail, 1999, s. 49).

3.3 Funkce masmédií

Za funkce masmédií lze považovat podávání informací, zábavy, vzdělávání (Barker, 2006, s. 113).

Na úrovni analytické, poskytují média mnoho funkcí. Jedna z nejzákladnějších funkcí je, že zmíněná média podávají informace a vedou ke snadnějšímu přemístování. Informace jsou v určité podobě ukládány a uchovávány, přičemž si udržují kontinuitu. Mezi dalšími funkcemi je důležité uvést podílení se na výchově a zprostředkování vzdělávání nejen dětí, mládeže, ale i dospělých osob a seniorů. Zde se hovoří o funkcích informačních a vzdělávacích. Média nám poskytují ve funkci relaxační a rekreační zábavu, únik z reality, bezpečné napětí a zapomenutí na každodenní starosti. Prostřednictvím médií se můžou osoby socializovat, ovlivňují jedincovy hodnoty, vkus. Pokud si vytváří skupiny se stejnými zájmy, koníčky, nebo mají podobnou práci v oboru, jedná se o funkci socializační. Se zaměstnáním souvisí i nabídka pracovních míst v podobě inzerátů ať už v tištěných médiích, tak i v elektronických (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 51). Rituální funkce jsou především o organizaci života, pomoc při plánování dne. Příkladem této funkce je sledování oblíbeného filmu či seriálu v pravidelném denním čase, poslouchání oblíbené hudební stanice při cestě do práce, četba knih v dopravních prostředcích, čtení aktuálních zpráv v novinách při návratu z práce a mnoho jiných rituálů souvisejících s ICT i s médii. V neposlední řadě je zásadní uvést i funkci

politickou, která se podílí na demokratické debatě občanů (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 95-96).

Média nám podávají sociální obraz o dění ve vzdálených místech zeměkoule. Přestože to člověk nechce vidět, bez závažnějšího úsilí stačí zapnout rádio či televizi.

Informační funkce k sobě řadí i zmíněné vzdělávání, dále výchovu společnosti, sociální či politické působení, kultivování osobnosti jedince, kontrolu dění ve společnosti. Všechny tyto funkce seznamují veřejnost s moderními názory a možnostmi, které masmédia nabízejí. Mezi informační funkcí se řadí z největší části zprávy a aktuality ze světa. Tyto zprávy informují obyvatelstvo, přetváří jeho vlastní obsah, působí na něj za pomoci daných složek a snaží se být objektivní (Musil, 2003, s. 52).

Funkce zábavná obsahuje hudbu, videoklipy s hudbou či filmovým obsahem, výtvarnou formu, sportovní přenosy a jiné druhy zábavy dostupné veřejnosti. Zábavná funkce se objevuje převážně v televizi či na internetových prohlížečích. Zábavné pořady, seriály a reklamy bývají nejsledovanějšími formami (Musil, 2003, s. 59-62). Zábavnou funkci můžeme najít v knižní podobě. V časopisech či novinách jsou články ožívovány křížovkami, sudoku, vtipy, recepty, komiksovými příběhy, televizními programy či pikantními informacemi ze světa slavných lidí z domácího prostředí i ze zahraničí. A důvody, proč je zábavná funkce zajímavá a lákavá, jsou především dva. První příčinou je útek od chmurných problémů a zpráv každodenního dne. Druhým uváděným důvodem je zvýšení zisku díky sledovanosti a prodeji nabízených médií (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 63-64).

3.4 Média a kvalita informací ze sociální komunikace

Komunikace je pro lidstvo důležitou součástí životů. Masová komunikace je jednou částí z mnoha celospolečenských dorozumívacích postupů, které se nachází na špičce pyramidy komunikace. Každá rovina pyramidy má určité příklady typů komunikací. Jelikož vrchol pyramidy patří masové komunikaci, pod ní se nachází typ komunikace institucionální/organizační. Sem patří podnikatelské firmy, podniky, vláda, vzdělávací instituce, politické systémy, náboženské orgány. Tento typ komunikace má společnou úlohu, jejich cíle jsou vymezené a zčásti uzavřené. Další rovinou je meziskupinová komunikace, sdílející stejné zájmy, činnosti a prostředí, ve kterém se stýkají. Je zde vzájemná propojenost vazeb, spolupráce, snaha podílet se na vytvoření shodných pravidel k dodržování norem. Čtvrtou úroveň je skupinová komunikace, která se děje v rámci rodiny. Navazuje pátou interpersonální rovinou, což představuje rozhovor mezi dvěma osobami. Poslední, šestou

rovinou je intrapersonální komunikace. To je pochopení a zpracování informací (McQuail, 1999, s. 27-39).

Komunikace je schopnost dorozumívání se dvou a více osob. Způsobilst vyjádřit své myšlenky, nápady, myšlenkové pochody. BURKART uvádí 6 znaků dobré komunikace. První znak uvádí – komunikace je sociální jev a tudíž se týká živých bytostí. Druhý znak zní – cílem komunikace je sdělení. Komunikující chce druhému něco říci, sdělit mu myšlenku, sdílet s ním své nápady. Znakem číslo tři je komunikace sloužící k prosazení zájmů. Čtvrtý znak uvádí komunikaci jako interakci. Pátý znak je označován tak, že komunikace potřebuje médium při každé interakci. A poslední šestý znak je popsán jako komunikace uskutečňující se v symbolech, znacích (Burkart in Schellmann, 2004, s. 16-18).

Společnost křižují různá komunikační uspořádání. Denně se vytváří nové události, neustále se dějí společenské situace, míra znalostí se zvyšuje. Mezilidská komunikace probíhá v určitém prostředí a za zřetelných podmínek, tudíž se stává jedinečnou a neopakovatelnou (Plaňava, 2005, s. 15).

JIRÁK A KÖPPLOVÁ (2015, s. 32-33) popisují nástroje, bez kterých se komunikace neobejde. Jsou to 4 typy médií. Prvním typem jsou primární média, což je přirozený jazyk a neverbální komunikace. Tato média jsou základními prostředky pro komunikaci. Druhý typ jsou média sekundární, kam patří technické pomůcky pro vzdálenější komunikaci přesahující čas i prostor. Principem je dostat určité sdělení ke vzdálenému objektu či malé skupině příjemců. Může se jednat o obrázky, písmo i hlasové sdělení. Ke vzniku třetího typu, terciárních médií, vedla naléhavost dostat sdělení velkému počtu osob, tedy k masám lidí. Tento typ je spojen se vznikem pojmu masová média. Sem se řadí tištěná média, televizní a rozhlasové vysílání, film i hudební nahrávky. Posledním typem jsou síťová média. S rozvojem počítačových a internetových sítí se využívá digitální přenos informací pomocí e-mailů, internetových vyhledávačů, chatových portálů.

Kvalita podávaných informací je uvedena v oficiálních předpisech a požadavky jsou následující. Média, jak noviny, tak i rozhlas a televize, mají poskytovat podložené informace o událostech ze společnosti i ze světa. Podávat informace objektivní, které budou pravdivé, přesné, kompletní, spolehlivé. Také údaje a fakta úměrná a bez předpojatého pohledu (McQuail, 1999, s. 175).

JIRÁK A KÖPPLOVÁ (2003, s. 117) uvádí, že nejvíce produktů, které jsou vidět a nabízejí se masovému publiku, lidé je užívají, dále s nimi pracují, musí být různorodé a mít bohatou nabídku dostupnosti. Dostupnost těchto informací, zpráv, sdělení i zábavy přináší společenské instituce.

Podstatnou roli v mediaci ovlivňuje mediální produkce. Jakým způsobem utváří média samotné produkty, jako jsou noviny, časopisy, rozhlasové vysílání, hudební nahrávky, filmy atd. Produkce vystupuje z naléhavosti ekonomického úspěchu. Ekonomika a peníze zásadně ovlivňují mediální produkci. Určují podobu těchto produktů, množství, cílovou skupinu.

Dalším faktorem je kulturní kontext. Produkty a média, které využívá a přijímá jedna společnost, nemusí se líbit ostatním v jiném kulturním prostředí. Mohou být vzájemně v rozporu s očekáváním dané komunity. Tudiž je na média vytvářen tlak. Ekonomika presuje média ve vydávání co nejvíce univerzálních produktů pro širokou společnost, kdy uplatnění najde na více ekonomických trzích najednou a vyhovovat bude velkým nadnárodním firmám (Mičienka, Jirák a kol., 2007, s. 22).

Globalizace přináší nové, moderní zdroje, média i informačně komunikační technologie. Zároveň ubírá nejen seniorům, ale i dospělým lidem jejich původní kořeny, vzpomínky, historii (McQuail, 1999, s. 116).

3.5 Vliv a moc médií na staré občany

Moc, která může mít mnoho podob, je zároveň nejednoznačná a spolupracuje s ní mnoho sociálněvědních oborů. JIRÁK A KÖPPLOVÁ (2015, s. 152) charakterizují moc jako „*schopnost médií mít nějaký účinek, resp. něco na světě či ve společnosti měnit, nebo schopnost a vůle ovládat jednotlivce, skupiny lidí a zdroje.*“

„*Skepticismus. Nedůvěra. Pochybovačnost. Takové jsou převládající pocity občanů vůči médiím.*“ (Ramonet, 2003, s. 33).

Zásadní moc médií je soustředěna v tom, že je to mocenský prostředek k prosazování zájmů. Média a ICT jsou šířiteli změn ve společnostech, jejich vliv na chování osob je převážně kulturní, morální, etický a emocionální. Přesycenost osob, věcí, zvířat dělá z masmédií spíše ekonomický marketingový tah (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 57-59).

Při prosazování médií jsou používány zdroje, které jsou dostupné. Tyto zdroje a prostředky umožňují účinně jít za dosažením zájmů a cílů určitých společností, podniků a firem (Thompson, 2004, s. 17).

Média mají nejednu dobrou, ale i špatnou vlastnost. Svoji pravdu si dokáží překroutit ke svému vlastnímu obrazu. URBAN, DUBSKÝ A MUDRZA (2011, s. 62) tyto vlastnosti popisují. „*Přesvědčují veřejnost o (ne)pravdě, (ne)pravosti, (ne)důležitosti všeho více či méně (ne)možného a (ne)představitelného.*“ ICT i masmédia dokáží zaujmout pozornost diváků, posluchačů a čtenářů k vytříbeným událostem, zprávám, produktům či problémům. Tím vzniká ovlivnitelnost veřejného mínění i chování. Média jsou stvořitelé sdělení.

Zásadní moc je v rychlosti podávání velkého množství objektivních informací. Přesvědčování prostřednictvím médií v otázkách víry a úsudků, média dokáží ovlivnit chování lidí. Prostřednictvím lákavých titulků, upoutávek přitahují zájem a pozornost velkého množství občanů (McQuail, 1999, s. 92).

Média i ICT mohou po čase přerůst v stereotypní produkt využívání. Převážně senioři si vytváří předsudky vůči novým, moderním přístrojům a technologiím. Ovlivní je názor druhých osob nebo si to přečtou v novinách. Tyto stereotypy jsou neodvratnou součástí sociálního fungování. JIRÁK A KÖPPLOVÁ (2015, s. 281) podávají definici stereotypů následovně. „*Sociální klasifikace určitých skupin a jejich reprezentace pomocí zjednodušujících, neověřitelných, zobecňujících znaků, jež výslovně (explicitně) či nepřímou (implicitně) představují soubor hodnot, soudů a předpokladů týkajících se chování takových skupin, jejich vlastností, minulosti a vývoje.*“ Tudíž jsou odkladným prvkem sociální společnosti, kultury i žití.

Vliv médií je značně umocněn reklamou. Zajímavá, lákavá reklama vtáhne každého. Obsahově musí být poutavá, záměr jednoznačně vyplývající ze sdělení, zájemce musí přesvědčovat a důležitá je i funkce nabízeného produktu, moderní technologie či masmédií. Reklama se nemusí týkat pouze prezentování věci nebo produktu, je to i formování myšlenky, postoje, chování, názoru či představy. Reklamy se vykytují všude kolem nás. Reklamu můžeme najít v tištěných médiích, jako jsou časopisy, noviny či na billboardech. A velmi výrazné jsou i v televizích, na internetových prohlížečích či v rozhlasových přijímačích. Reklama nás obklopuje každodenně, v prostoru, ve kterém se člověk pohybuje. Reklamní sdělení se nabízí v podobě nákupní tašky ze supermarketu, tak i obyčejná tužka či tričko, které má na sobě míjející osoba. Promyšlenost umístění reklamy nebere konce. Hlavní funkce prezentace reklamy je zaujetí diváka, jeho rázné ovlivnění. Donutit danou osobu přejít ke konkurenci, koupit si nový produkt, přestože ho nepotřebuje (Jiráček, Köpplová, 2015, s. 134-135).

Značný vliv na seniory mají novináři a televizní hlasatelé zpráv. Jelikož většina seniorů nechodí do zaměstnání, jejich volný čas vyplňuje televize či rozhlas. I když mají hlasatelé a komentátoři omezené možnosti v předávání zpráv, vždy podávají takové informace, které publikum zaujme, přitáhne. Přestože jsou to témata méně významná, ale ovlivňují nás (McCombs, 2009, s. 48). Určují, co je nejpodstatnější zpráva dne, na co zaměřit svoji pozornost, lákavost titulních úryvků nebo živého vysílání přímo z místa dění. Podle odvysílaného počasí se oblékáme, recenze na knihu či film ovlivňuje následný výběr a koupi. Ať už se jedná o délku vysílané zprávy v televizi, či počet řádků, stránek, výběr písma

v novinách. Podávané zprávy jsou upravené tak, aby diváka či čtenáře zaujaly, zvýšily sledovanost či prodej. Ovšem je důležité, jakému vlivu televizních či novinových zpráv je senior vystaven. Míra pozornosti i četnost je u každého jiná, výrazně se odlišuje. A dalšími odlišnostmi mohou být i proměnlivost vstupů televizních zpráv a rozmanitost televizních kanálů či počet vydavatelů novin. Novinové stánky nabízí rozličné množství novin podávajících zprávy na lokální úrovni, z celé České republiky či ze zahraničí.

Televize má významný vliv nejen na seniory. Nejsou to pouze televizní zprávy, ale i obyčejné pořady, seriály, filmy, zábavné show. Velké množství nabízených kanálů, na kterých jsou vysílány dané programy, manipulují s divákem. Podávané informace, zprávy a zajímavosti vedou k neustálému sledování i k nepochybné apatii, třeba i nelibost číst si, která byla doteď pro seniora oblíbenou zájmovou činností (Urban, Dubský, Murdza, 2011, s. 102-103). Obrovské množství zpráv, které se v televizi objeví, je spíše negativních a šokujících. Ve velké míře se objevují války, týrání lidí i zvířat, vraždy, násilnosti, utrpení ve třetích zemích světa.

Vliv médií může senior vnímat jako prostředek, který obohacuje jeho život. Záměrný vliv ovlivňuje individuální osobnostní charakteristiky, hodnotové orientace, postoje i vzorce chování. Mediální vliv nepodporuje svobodnou volbu seniora. Přesto mohou mít média i pozitivní vliv v dobrém pocitu životního optimismu seniora (Čornaničová, 1998, s. 11).

Závislost na médiích uvádí i MCQUAIL (1999, s. 104), „[...] čím více je publikum při získávání informací závislé na masových médiích a současně čím více je společnost ve stavu krize či nestability, tím větší moc budou média pravděpodobně mít.“

3.6 Masmédia určená seniorské populaci

ČASOPISY

Doba Seniorů – měsíčník plný novinek, zajímavých informací, soutěží. Vydavatelem časopisu je Rada Seniorů ČR.

Revue 50plus – magazín pro seniory přinášející užitečné zprávy z oblasti kultury, historie, společenského dění, cestování, trávení volného času, vzdělávání, sportu a zdraví. Vydavatelství je Altera Media, s.r.o.

Moravský senior – jednou měsíčně je distribuován stejnojmennou neziskovou organizací. Tento časopis je poskytován zdarma v určitých zařízeních olomouckého kraje. Dodáván je do ordinací praktických lékařů a geriatrů, zdravotnických zařízení, lázní, klubů pro seniory, kulturních zařízení, domovů a penzionů pro seniory. Tento časopis je možné zhlédnout i na internetových stránkách www.moravskysenior.cz. Cílem časopisu je podávat ucelené,

ověřené, pravdivé a odborné zprávy a informace. Vydavatelem časopisu je spolek Moravský senior, z.s.

ROZHLAS, ROZHLASOVÝ PŘIJÍMAČ

Český rozhlas Olomouc – redaktoři rozhlasu připravují každý den aktuální dění z regionu, moderátoři vysílají pořady zaměřené na zajímavá témata, jako je zdraví, novinky z Olomouckého kraje, kulturní dění či praktické rady. Mezi stanice Českého rozhlasu patří Radiožurnál, Dvojka, Vltava, D-dur, Rádio Wave, Rádio Junior a Rádio Junior Písničky. Český rozhlas Olomouc obdržel Cenu Olomouckého kraje za rok 2009 za přínos v oblasti kultury (Český rozhlas Olomouc, ©1997, [cit. 2017-06-02]).

Classic Praha – rádio hraje převážně klasickou, ale také filmovou hudbu. Pořady jsou zaměřeny na jazz, swing i muzikál. Ale toto rádio se nevěnuje pouze hudbě, vysílají se zde i rozhovory s hosty z kulturní oblasti a společenského života. Moderátoři mají pořady o aktuálním kulturním dění v ČR i ve světě a novinky z hudebního světa. Rozhlas vysílá už 20 let (Classic Praha, ©2017, [cit. 2017-06-02]).

OLDIES radio – rádio hraje hudbu hlavně z let 60., 70., 80. z anglo-americké produkce. Ovšem nezapomíná i na české hity z výše zmíněných let. Pravidelné ranní pořady jsou o hudebním světě z let 60., 70., 80. Rádio má i svoje internetové stránky, na které může kdokoliv psát své názory a zážitky související s oldies hudbou (OldiesRadio, ©2017, [cit. 2017-06-02]).

TELEVIZNÍ POŘADY

Rada seniorů České republiky má ve svém Archivu každý měsíc vypsaný televizní pořady na kterýkoliv den v týdnu. V měsíci květnu jsou to následující pořady.

Cestománie a Toulavá kamera - cestovatelské magazíny a pořady.

Černé ovce - pravidelný týdenní investigativní publicistický pořad, který poskytuje užitečné rady.

Sama doma – živě vysílaný publicistický pořad v každý všední den. Pořad je určený převážně ženskému publiku a poskytuje zajímavé a inspirativní informace, zábavu a rubriky. Hosté jsou především známé osobnosti, ale i odborní lékaři, psychologové a mnoho dalších.

Letecké katastrofy – dokument o letecké dopravě. Rozsáhlé rekonstrukce nehody letadel, detailní vyšetřování, rekonstrukce pomocí počítačových animací.

AZ-kviz – soutěžní pořad pro každého

Panoptikum Města pražského – seriál s kriminální tematikou navazující na Hříšné lidi Města pražského.

Povídky z cyklu Bakaláři – filmové minipříběhy ze života podle námětů televizních diváků.

Divadlo žije! – týdeník vysílaný Českou televizí. Seriál, ve kterém vystupují pouze čeští herci. Seriál vysílá informace o českých, moravských a slezských divadelních scénách. Rozhovory s herci a dalšími tvůrci. Vysílání se odehrává dvakrát v Praze, jednou v Brně, jednou v Ostravě.

BBC Symphony Orchestra na Pražském jaru 2016 – loňský koncert ze Smetanovy síně Obecního domu Praha. Skladby, které bylo možné zaslechnout, jsou převážně skladatelů L. Janáčka, W. A. Mozarta, L. Beethovena.

Echo Pražského jara 2017 – rozhovory, poutavé okamžiky ze 72. ročníků mezinárodního hudebního festivalu

G. Puccini: Madama Butterfly – filmová podoba slavné opery od G. Pucciniho z roku 1974.

Pražský výběr v O2 Aréně – koncert rockové skupiny s jejich hostem Českým národním symfonickým orchestrem. Zároveň je tento koncert pojímán jako oslava k 40. výročí založení skupiny (Rada seniorů České republiky, o.s., ©2005, [cit. 2017-05-17]).

Shrnutí

Masmédia jsou charakteristická jako zprostředkovatel informací pro početné množství lidí. Média jsou buď tištěná, kam se řadí noviny, časopisy, knihy nebo elektronická, jako jsou televize, rozhlasový přijímač. Ovlivnitelnost médií je možné pozorovat každý den. Tento vliv na člověka je dán především reklamou. Reklamu můžeme spatřit všude kolem nás. Ať už je to tištěná reklama v novinách, billboard u silnice, tak i televizní reklama. Moc masmédií je v přesvědčování o něčem, působení na dotyčnou osobu i záměrné podávání neúplných zpráv. Poslední podkapitola je věnovaná televizním pořadům pro seniory a tištěným novinám a magazínům, které jsou publikovány pro seniorskou populaci.

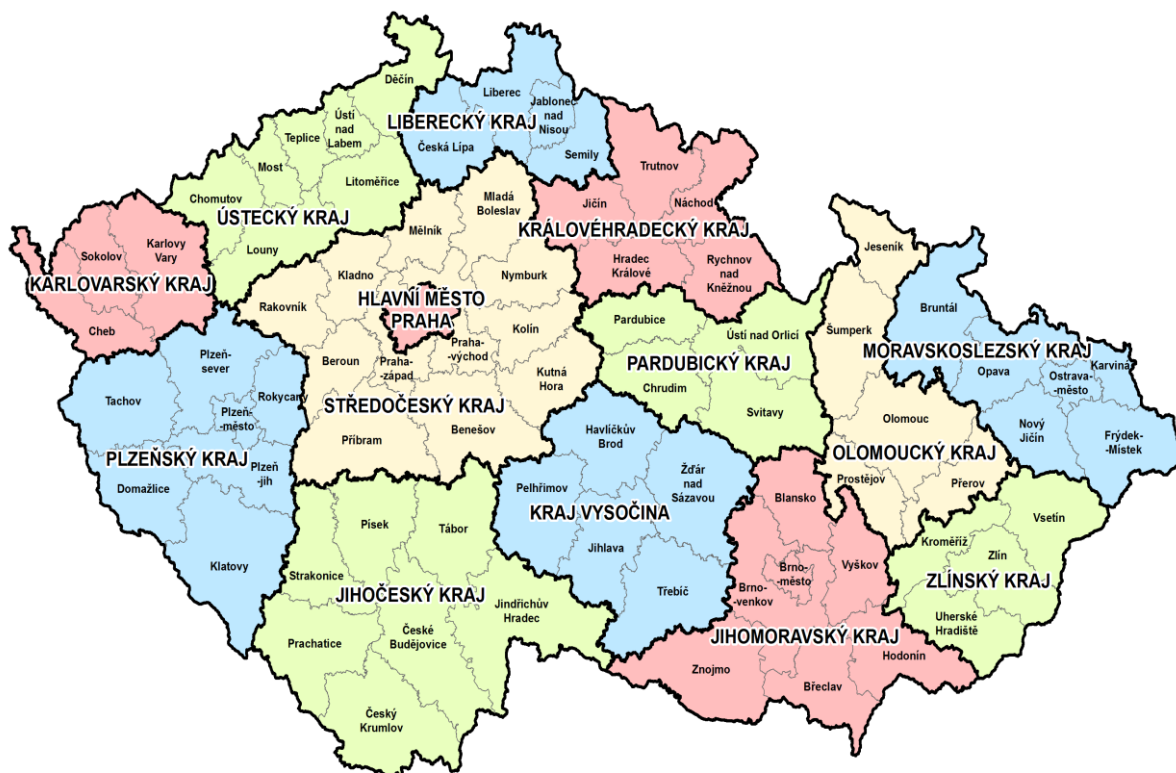
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Empirická část této práce navazuje na teoretickou část. Výzkumné šetření se zabývá vztahem seniora k informačně komunikačním technologiím a vzájemnou propojeností s masmédií. Využívání ICT zasahuje do života seniorů čím dál více. Toto téma se stává aktuálním a využívanost informačních technologií roste. Naproti tomu kupování tištěných masmédií upadá a je nahrazeno online čtením novin či knih.

Výzkumné šetření bylo realizováno na Šumpersku se seniory navštěvujícími počítačový kurz na vesnici.

4.1 Demografie okresu Šumperk

Šumperk, je okresní město s rozšířenou působností ležící na severní Moravě. Okres Šumperk patří do Olomouckého kraje, který má dalších 12 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Olomoucký kraj sousedí s následujícími kraji ČR. Na severozápadě s Pardubickým krajem, na východě s Moravskoslezským krajem. Zlínský kraj sousedí na jihovýchodní straně republiky a jihozápadní částí sousedí s Jihomoravským krajem. Na severu hraničí s Polskou republikou.

Obr. č. 2: Mapa České republiky s vyznačenými 14 kraji

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/36741183/32020116m.png/7ff5ffa2-8137-4e92-83a8-c2b874686795?version=1.0&t=1485162555845>

Šumperk se nachází přibližně 59 km severozápadně od sídelního města Olomouc, v údolí řeky Desné a na jihozápadním okraji Jeseníků. Město bývá nazýváno *Živá brána Jeseníků*. Toto označení má díky své poloze. Nachází se na křižovatce cest a železničních tratí, ze kterých je snadnější přístup do Jeseníků a turistických míst. Mezi nejznámější patří Skřítek, Červenohorské sedlo, Ramzová a Kralický Sněžník. Navíc je Šumperk centrem kultury (Informační centrum Šumperk, ©2000, [cit. 2017-05-22]).

Podle údajů ČSÚ (©2017, [cit. 2017-05-22]) má k 31.12.2015 okres Šumperk 36 obcí, 69 940 obyvatel celkem a výměra je 85 743 ha. Věkové rozložení obyvatelstva je rozděleno do 3 skupin. Ve věku 0-14 let bylo v okrese Šumperk 10 453, v rozmezí 15-64 let zde bylo 45 848 a poslední věková skupina je 65 a více let, kdy počet obyvatel byl 13 639.

Obr. č. 3: Administrativní členění Olomouckého kraje s vyznačením správního obvodu okresu Šumperk

Zdroj: <http://spravnimapa.topograf.cz/84365/olomoucky-kraj> + vlastní úprava

4.2 Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem diplomové práce, který byl stanoven na začátku činnosti, je prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat pohled seniorů na moderní informačně komunikační technologie a masmédia.

Dílčí cíle jsou následující:

- definovat, co senioři považují za informačně komunikační technologie
- interpretovat úskalí provázející seniora při seznamování s ICT
- analyzovat přínos informačních technologií do života seniora
- uvést vztah mezi seniory a masmédií
- specifikovat vliv reklamního sdělení na seniorův úsudek
- objasnit vzdělávání seniorů v oblasti ICT

Hlavní výzkumná otázka zní: Jak vnímají senioři moderní informačně komunikační technologie a masmédia?

Dílčí výzkumné otázky jsou následující:

1. Jakým způsobem by respondenti popsali informačně komunikační technologie?
2. Jaké problémy se objevily seniorovi v souvislosti s využíváním ICT?
3. Jaká byla motivace k používání ICT?
4. Jakou roli hrají v životě seniora masmédia?
5. Mají reklamní sdělení vliv na seniora a na jeho názor?
6. Jakým způsobem se senioři vzdělali v oblasti ICT?

4.3 Metodologie výzkumu, cílová skupina a příprava výzkumu

HENDL (2005, s. 30) popisuje výzkum jako „*proces vytváření nových poznatků. Jedná se o systematickou a pečlivě naplánovanou činnost, která je vedena snahou zodpovědět kladené výzkumné otázky a přispět k rozvoji daného oboru.*“

Dle REICHEL (2009, s. 26) je výzkum „*dlouhodobá, plánovitá činnost, část poznávacího procesu ve vědě, zahrnující jak teoretickou, tak empirickou podobu či fázi.*“

Pro svoji diplomovou práci jsem si zvolila kvalitativní výzkum. HENDL (2005, s. 50) vystihuje začátek provádění výzkumu tak, že se nejdříve stanoví téma a následně se vymezí výzkumné otázky. Tyto otázky mohou být upravovány či přidávány i v průběhu provádění výzkumu. Při sběru a analýze dat, kdy trvá tento proces delší časový úsek, vystupují

výzkumníkovi informace, jež přispívají k objasnění výzkumných otázek. V terénu se následně seznamuje s novými lidmi.

STRAUSS A CORBINOVÁ (1999, s. 10) chápou kvalitativní výzkum jako termín, „jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.“ Kvalitativní výzkum je práce se slovem a textovým dokumentem, nikoliv s čísly (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 15).

Holisticky orientovaný kvalitativní přístup zmiňuje FERJENČÍK (2000, s. 245). „Člověk, skupina, jejich produkty, či nějaká událost jsou zkoumány podle možností v celé své šíři a všech možných rozměrech.“ U kvalitativního výzkumu je osobní vztah výzkumníka s účastníky výzkumu důležitý pro získání velkého množství informací a dat. Velké množství výzkumu není možné zopakovat, jelikož záleží na povaze výzkumníka, vztahu s dotazovanou osobou, místě a času provádění výzkumu (Miovský, 2006, s. 26). Dotazované osoby jsou zkoumány v jejich přirozeném prostředí. Výzkumník musí prostřednictvím kvalitativního výzkumu zjistit, co vede dané osoby k určitému jednání (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 19).

Podle ŠVAŘÍČKA A ŠEĎOVÉ (2007, s. 14) je kvalitativní výzkum zaměřen na indukci, kterou vysvětlují jako „metoda usuzování, v níž závěr obsahuje informaci, která přesahuje informace (empirického původu) ve východisku.“

Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí rozhovorů neboli interview. FERJENČÍK (2000, s. 171) charakterizuje rozhovor prostředníkem, pomocí kterého se získávají informace o úsudcích, postojích, plánech a přáních lidí. Dozvídáme se o chápání situace dané osoby. Tazatel je aktivní, vstupuje do rozhovoru a ovlivňuje informace, které mu respondent sděluje.

Rozhovor je v kvalitativním výzkumu používán nejčastěji. Tento rozhovor bývá označován jako hloubkový rozhovor, který je dvojího typu – polostrukturovaný a nestrukturovaný. Hloubkový rozhovor je prováděn badatelem, který pokládá otevřené otázky účastníkovi výzkumu. Pomocí těchto otevřených otázek se snaží badatel porozumět pohledu druhých osob, aniž by je omezoval strukturovanými otázkami. První zmíněný typ rozhovoru, tedy polostrukturovaný rozhovor, je založen na předem připravených otázkách (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 159). I já jsem si zvolila tento typ rozhovorů ve svém výzkumu. Seznam otázek jsem měla dopředu přichystaný a následně jsem nechala dotazovaným respondentům prostor k vyjádření vlastních názorů na dané téma nebo jsem se dále doptávala. Jak uvádí MIOVSKÝ (2006, s. 160), v průběhu rozhovoru se mohou klást doplňující otázky, může se měnit pořadí otázek, ověřujeme si správnost pochopení položené otázky či zodpovězené odpovědi.

Výhodou rozhovoru je navázání vztahu s dotazovanou osobou. Tazatel má možnost pozorovat, jak respondent reaguje na položené otázky, sleduje jeho mimiku, pohyby tělem neboli kineziku. Kvalitativní rozhovor má určité charakteristické rysy, jako jsou citlivost, soustředěnost, kázeň, mezilidské pochopení (Hendl, 2005, s. 166).

Rozhovory byly prováděny v období od srpna do října 2017. V průběhu měsíce července jsem vytvořila strukturu otázek pro rozhovory.

Před samotným rozhovorem byl seniorům sdělen záměr diplomové práce a byli ujištěni o anonymitě rozhovoru, popřípadě byla navržena změna jména. Následovaly otázky směřující k jádru výzkumného šetření, neboli hlavní otázky. Tyto otázky mají schéma pyramidového modelu, kdy na vrcholu je základní výzkumná otázka, následuje specifická výzkumná otázka a ta se dále dělí do otázek tazatelských (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 166). Nakonec jsem rozhovory končila otázkami identifikačního charakteru. Rozhovory byly nahrávány na mobilní telefon a respondenti byli upozorněni, že po přepsání budou smazány. Časové rozmezí bylo různé, nejčastěji se pohybovalo kolem 30 minut. To je s přihlédnutím k věku seniorů dostačující.

Cílovou skupinu tvořili senioři, kteří se zúčastnili počítačového kurzu. Dotazovaných osob bylo celkem 5. Oslovení respondentů proběhlo osobním požádáním o rozhovor, následně jsme se domluvili na pevném termínu. Rozhovory probíhaly v domácím prostředí oslovených osob, aby byly ve svém přirozeném prostředí. Mezi cílovou skupinou byli i senioři, kteří se počítačového kurzu nezúčastnili. Těch bylo také 5. Oslovení a rozhovor probíhal na stejném principu jako u první zmíněné skupiny seniorů. Výzkumnou skupinu tvořily osoby jak z vesnice přímo pořádající kurz, z vedlejších vesnic, tak i z města.

4.4 Výsledky výzkumného šetření

Výsledky vlastního výzkumu jsou rozděleny do dvou tabulek. V první části jsou zpracovány výstupy z rozhovorů s respondenty, kteří pravidelně docházeli na počítačový kurz. Ve druhé části jsou vypracovány výstupy rozhovorů s osobami, které nenavštěvovaly počítačový kurz. Přepisy celých rozhovorů jsou uvedeny v přílohách č. 1-10.

V tabulkách níže jsou vypsány identifikační údaje oslovených osob. Rozhovor mi poskytlo 6 žen a 4 muži. Průměrný věk respondentů byl 71 let. Dále je v tabulce zaznamenáno místo bydliště, kdy zastoupení seniorů z vesnice anebo z města je stejné.

A) Cílová skupina - respondenti s absolvovaným počítačovým kurzem

Respondent → Kategorie ↓	R1	R2	R3	R4	R5
Věk	65	70	67	64	71
Pohlaví	Žena	Žena	Muž	Žena	Žena
Bydliště	Vesnice	Město	Vesnice	Vesnice	Město
Vzdělání	Základní	VŠ	Vyučen	Vyučena	Vyučena
Poslední zaměstnání	Uklízečka	Pracovnice u přepážky	Řidič	Kontrolor v továrně	Dělnice v továrně
Počet dětí	2	2	2	2	2
Počet vnoučat	3	4	3	2	2
Počítačový kurz	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano

Tab. č. 3: Identifikační údaje respondentů s absolvovaným počítačovým kurzem

Zdroj: vlastní zpracování

B) Cílová skupina - respondenti bez absolvovaného počítačového kurzu

Respondent → Kategorie ↓	R6	R7	R8	R9	R10
Věk	72	73	65	77	83
Pohlaví	Žena	Muž	Muž	Žena	Muž
Bydliště	Vesnice	Město	Město	Město	Vesnice
Vzdělání	Střední	Vyučen	Střední	VOŠ	VŠ
Poslední zaměstnání	Úřednice ve spořitelně	Vlakový průvodčí	Mistr v továrně	Pracovnice na úradě	Učitel na ZŠ
Počet dětí	2	2	3	3	2
Počet vnoučat	3	3	2	4	5
Počítačový kurz	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne

Tab. č. 4: Identifikační údaje respondentů bez absolvovaného počítačového kurzu

Zdroj: vlastní zpracování

DVO1: JAKÝM ZPŮSOBEM BY RESPONDENTI POPSALI INFORMAČNĚ KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE?

První dílčí výzkumná otázka rozhovorů byla míněna tak, aby mi respondenti popsali, jak chápou informačně komunikační technologie. Co je napadne jako první. Všechny dotazované osoby se shodly, že to je hlavně počítač, telefon, internet, televize, rádio. R6 uvedla: „*A také vlastním čtečku, kterou používám při dlouhém pobytu v nemocnici či v lázních a při delší cestě.*“ R7 doplňuje: „*Světelné tabule na nádraží a letišti.*“ Ne každý z dotazovaných respondentů pochopil otázku stejně, přesto se všichni shodli na vyjmenovaných druzích ICT. Pouze R1 odpověděla odlišným způsobem: „*Informace podávané prostřednictvím komunikace s lidmi, besedy. A technologie je něco daného, např. přístroj.*“

Některé z dotazovaných osob zmínily i tištěné noviny či časopisy, které jsou sice informačními médii, ale nejsou to zmíněné technologie.

DVO2: JAKÉ PROBLÉMY SE OBJEVILY SENIOROVI V SOUVISLOSTI S VYUŽÍVÁNÍM ICT?

V otázce – *Neměl/a jste problém při prvním použití telefonu či PC?* – odpověděli respondenti všichni stejně, ano problémy nastaly. Každého z nich potrápily na začátku práce s ICT různé překážky. R1 zmiňuje zádrhel při používání počítače, kdy jí na obrazovce vyskočí tabulka s anglickými větami. „*U počítače byl rozhodně problém porozumět tomu jazyku. Často se mi stávalo, a stále stává, že mi vyskočí věty anglicky a já tomu nerozumím. Vyskočí tabulka a nechce to pustit dále. Pro mě to znamená konec.*“ R2 doplňuje: „*Měla. U počítače jsem nevěděla, jak se to ovládá, kam sáhnout, co zmáčknout.*“ Přestože začátky byly v pozdějším věku těžké, dotazované osoby se shodly, že naučit se dá všechno.

Dvě respondentky konstatovaly, že se musely v práci naučit pracovat s počítačem. Přestože byly obě dvě zaměstnavatelem proškoleny v oblasti počítačových dovedností a firemního programu, měly na začátku problémy. R6 pracovala před odchodem do důchodu jako úřednice ve spořitelně a R9 byla zaměstnána na pozici pracovnice na úřadě. Nyní nemá ani jedna problém s používáním počítače.

S mobilním telefonem, rádiem či televizí většina respondentů problémy nevnímala. R2 uvedla: „*Jak se ovládá televize a rádio je jednoduché, zmáčkne se knoflík a je to.*“ Ovládání jmenovaných technologií nebylo těžké. Pouze R10 má i po letech používání mobilního telefonu určité překážky a výhrady. „*Problémy byly a stále jsou. I když umím nejdůležitější věc na telefonu – přijmout hovor a zavolat. Zprávu nenapišu ani nepošlu. Mobilní telefon nám*

děti koupily před několika lety. Mám dojem, že to bude 10 let. Přesto k tomu mám stále nedůvěru a skoro až odpor.“

Na otázku s problémem prvního používání ICT navazovala otázka, zda byl někdo, kdo osloveným osobám pomáhal při prvním použití ať už počítače, mobilního telefonu, rádia nebo televize. Naprosto všichni se shodli na pomoci ze strany rodiny. Ať už pomáhaly děti – dcera či syn, nebo vnoučata. Jedna z respondentek, R6, zmínila kromě pomoci syna i podporu ze strany manžela: *„Občas nám přijel pomoci syn, který tomu rozumí. A manžel je zběhlý v informačních technologiích, takže mi dával rady a pomáhal s některými úkony.“* I R8 má v rodině osobu, která počítačům rozumí: *„Já mám zeťáka, který je IT programátor a věnuje se tomu. Ten mi pomáhal asi nejvíce.“*

Jako jediný z dotázaných osob, zmínil R7 využívání přiloženého návodu a následně hledá rady v odborném časopise: *„Obecné problémy, ale vždy mi posloužil návod k použití a problém byl vyřešen. Navíc jsem odebíral časopis o počítačích a ten mi pomáhal také.“*

DVO3: JAKÁ BYLA MOTIVACE K POUŽÍVÁNÍ ICT?

Následně položená dílčí výzkumná otázka se týkala důvodu nebo především motivace, proč začali respondenti používat mobilní telefon, počítač, televizi. Jaký impuls je vedl k pořízení některého z informačně komunikačního zařízení. Dnešní generace bere jako samozřejmost vlastnit mobilní telefon, koupit si stolní počítač či notebook. Ale starší osoby v tom nemusí vidět nutnost. Jak zmiňuje R10: *„Jestli máte na mysli počítač, tak ten nevlastním a ani nechci. Mobilní telefon mám z donucení rodiny. Sám bych si ho dobrovolně nekoupil. Vidím v tom zbytečnost.“*

Ostatní respondenti odpovídali vcelku podobně. Hlavním důvodem používání počítače i telefonu byla především komunikace a spojení s rodinou, přáteli, kteří nežijí v blízkosti respondenta. R9 dodává: *„Mám i telefon, kterým si zavolám, když něco potřebuji, objednáám se k doktorům nebo zavolám rodině či kamarádkám.“* Velký přínos vidí dotázané osoby v množství informací, které je na internetu možné vyhledat. R4 podotýká: *„Dozvědět se nové informace, jít s dobou. A také rychlé spojení.“* A dalším důvodem, proč se starší osoby chtěly naučit používat počítač a internet, bylo také placení přes internet banking nebo objednávání přes internetové obchody s následnou dopravou až domů.

Počítač a jeho pořízení využívá R5 naplno. *„Počítač jsem si koupila, když jsem byla v důchodu. Dříve nebyl potřeba. Jelikož jsem byla celý den doma, tak jsem si ho pořídila a je to bezvadná věc. Bystřím si mozek paměťovými hrami, hledám recepty, zprávy, zpětně se dívám na seriál a hodně využívám skype pro telefonování se synem v Americe.“*

R7 konstatuje ještě jeden důvod, který ho vedl k používání informačních technologií. „Převážně zvědavost.“

DVO4: JAKOU ROLI HRAJÍ V ŽIVOTĚ SENIORA MASMÉDIA?

Na tuto DVO jsem měla připravené doplňující otázky. Záměr položené otázky byl především takový, jakému médiu dávají přednost při zjišťování aktuálního dění. Zajímaly mě, zda denní zprávy si raději přečtou v tisku, zhlédnou na internetových stránkách či v televizních novinách. Některé z oslovených osob volí raději tištěnou formu zpráv, ale zároveň se večer podívají na zprávy v TV a výjimečně na internet. R3 odpověděl: „*Raději si zprávy přečtu v novinách, přesněji v denním tisku, který odebírám. Ale zároveň se večer dívám na zprávy v TV na stanici ČT1. Občas využiji i služby internetu.*“ I R10 zmiňuje předplacené noviny: „*Já mám předplacené na každý den noviny, které mi rozváží v ranních hodinách pošta. Ty si přes den přečtu a večer v televizi slyším to stejné, občas něco navíc. Ale raději mám noviny.*“

Mezi vybranými respondenty byli i senioři, kteří si vůbec nekupují noviny, např. R7: „*Zprávy na internetu a v TV na ČT1. Noviny nekupuji, pouze si vezmu ty zadarmo v obchodě.*“ I R6 noviny nekupuje, ale navíc zmínila i poslech rádia. „*Bud' na internetu, nebo si zapneme televizi, stanici ČT1, ČT2. A zprávy slyším i v rádiu, které mám puštěné celý den. Noviny nekupujeme ani neodebíráme.*“

Jako jediný plně využívající všechna tři zmíněná média, na které jsem se v rozhovoru dotazovala, byl R8. „*Zprávy sleduji v televizi na ČT1, mám předplacené i noviny a na internetu si zprávy také přečtu. Tudíž využívám všechno dostupné.*“

Na televizor jsem se zaměřila i v další položené otázce. Zajímalo mě, jaké programy a stanice nejvíce senioři sledují. V převážné většině jsou to zprávy, dokumenty o přírodě a zvířatech. R1 mimo tyto zmíněné pořady uvádí i jiné programy: „*Na seriály. Dále Cestománie, nějaké písničkové pořady, např. Tvoje tvář má známý hlas.*“ Sledované seriály upřesňuje i R6: „*Seriály jedině pokud nejsou vícedílné, např. Ulici a Ordinaci nesleduji. Spíše na Primě detektivku Polda. A na ČTart sleduji filmy.*“ R10 doplňuje: „*Já si pustím sportovní utkání a staré české filmy. Oba rádi sledujeme soutěžní pořady, např. A-Z kvíz, Co na to Češi. Ale nemám rád kriminální seriály, americké komedie, ani ty nové české filmy.*“

Zároveň do masmédií patří i knihy. Přestože jsou knihy v 21. století skoro zapomenuté, stále se najdou osoby, které rády ve volném čase čtou. Nejvíce z dotazovaných seniorů čte knihy R9, která zmiňuje: „*Ano, knihy mám moc ráda. Hodně si je kupuji nebo řeknu rodině o dárek k narozeninám či Vánocům. Do knihovny už tolik nechodím, bolí mě nohy a mám to*

daleko.“ Knihy si také pořizuje R6, ale navíc volí i formu čtečky, nebo-li přístroj moderní technologie. Tuto podobu čtení knih zmínila pouze tato oslovená respondentka. „*Ano, čtu. A raději si knihy koupím. Ještě mi syn nahrává knihy do čtečky, a takhle já také čtu.*“ I R4 knihy čte, ale už si nekupuje, ale spíše preferuje formu výpůjčky: „*Ano, čtu. A většinou využívám půjčení od známých i z knihovny.*“ Konec rozhovoru doplnila R9 jednou poznámkou: „*Ať lidi nezavrhnou noviny, časopisy a knihy, přestože je vše dostupné na internetu v elektronické podobě. Stále jsou za tištěnými médii lidé, kterých není málo a i ti se musí něčím živit a vydělávat peníze.*“

DVO5: MAJÍ NA SENIORŮV NÁZOR VLIV REKLAMNÍ SDĚLENÍ ČI ŠPATNÉ ZPRÁVY?

Smyslem této výzkumné otázky bylo zjistit, zda se senioři nechávají ovlivnit reklamou. Reklama může být v televizi, na internetu nebo v tisku – v novinách, časopisech, anebo letácích do schránek. Reklamní sdělení nevadí R1, kterou zároveň ovlivňují tištěné letáky: „*Ano, ovlivňují. Reklamy mi nevadí, nepřepínám je, ráda se na ně podívám. Prohlížím si převážně letáky s jídlem, a poté jedeme hned nakoupit.*“ Stejně to má s letáky prezentující jídlo i R10, který přiznává: „*Ano, ovlivní mě. Hodně sleduji reklamy ze schránky. Dostáváme letáky s jídlem, elektronikou i oblečením. Mě zajímají hlavně letáky supermarketů. Během týdne si se ženou děláme seznam s jídlem a dcera nám podle něj nakoupí a doveze.*“ Nečekané zjištění připomíná i R9: „*Já si myslím, že ne. Ale pokud něco vidím, zaujme mě to. Pak se podívám podrobněji na internet, sháním více informací, čtu recenze druhých lidí a samozřejmě hledám nejlevnější variantu.*“

Ve velké míře se oslovené osoby nenechávají ovlivňovat reklamou. Mezi odpůrce reklamních sdělení v tisku i v TV je R5: „*Reklamy jsou hrozný, ať už v televizi nebo v novinách. Jsou všude kolem nás, ale mě to neovlivní. Neběžím hned do obchodu a nekoupím si ten výrobek. Nesnáším je.*“ Další dva respondenti reklamy v TV okamžitě přepínají nebo odchází pryč a po reklamách se opět vrací. R8 sděluje: „*Reklamy nesnáším. Neovlivní mě. Pokud vidím reklamu v TV, odcházím pryč a poté se vrátím. V tisku se na leták občas podívám, ale výrobek či jídlo si podle toho nekoupím.*“ R3 k tomu dodává: „*Ne, neovlivňují. Všechny tištěné letáky vyhazují. A co se týká reklam v televizi, ty okamžitě přepínám.*“

Zajímavější zjištěním bylo, zdalipak na seniorovo chápání, pocity či názor působí špatné zprávy. Jestli má nepěkná zpráva dopad na respondentův úsudek, zamyslí se nad tímto sdělením nebo to dotyčného neovlivní vůbec. Špatnými zprávami jsou myšleny především živelné pohromy, přírodní katastrofy, atentáty, násilné útoky či jednání, války a jiné.

Z pořízených rozhovorů je možné zjistit, že špatné zprávy působí hlavně na ženy. Oslovená respondentka, R4, to bere hodně osobně: „Tyto zprávy mě zasáhnou velmi negativně. Občas se mi stane, že se i rozpláču a citově mě zasáhnou. A mám dojem, že špatných zpráv je mnoho a těch dobrých je daleko méně. Jako by to dělali schválně.“ Rovněž R5 konstatuje: „Obzvláště ty, které se dotýkají mé osoby či rodiny. Hodně tyto zprávy sleduji a vyhledávám informace. Především přírodní katastrofy mě zasáhnou nejvíce. Tomu člověk nezabrání. Zvláště velký strach jsem měla nedávno, jak byl hurikán na Floridě, kde žije můj syn. To jsem strachy skoro nespala.“ Taktéž působí nepěkné zprávy i na jednoho mužského respondenta. R3 tvrdí: „Určitě mě to ovlivní. Dle mého to musí ovlivnit každého. Tolik neštěstí, živelných pohrom, katastrof zasáhne každou lidskou osobu.“ Částečné působení zpráv na sobě vnímá i R1, přesto se jimi nechce zabírat. „Pozastavím se nad tím. Pokud se to netýká přímo mě, neovlivní to můj názor. Příliš se tím nezabývám.“ Naopak úplným opakem je R10, který má jiný názor na tato neštěstí. Vidí to jako něco přirozeného, nezměnitelného, ale zároveň války přisuzuje vládě a politikům. „Neovlivní. Přírodní katastrofy nejdou zvrátit, s tím se musí člověk vypořádat. A jak teď neustále ukazují atentáty a vraždy, tak si myslím, že to není naše vina, ale těch nad námi. My neřídíme stát a migrační politiku.“ R2 jednoznačně prohlašuje, svoji odolnost a neovlivnitelnost. Pouze v případě osobního kontaktu s určitou katastrofou, pohromou či válkou, by působení bylo značné. „Ne. Jsem vůči tomu imunní, jelikož se mě to netýká. Horší by bylo, kdyby se nás to týkalo.“

Po skončení rozhovoru mi jedna respondentka přiznala, že se bála zmínit i problémy s potravinami, které jsou aktuálně ve zprávách. Přitom, dle mého mínění, to jednoznačně patří do špatných zpráv. I potraviny mají dopad na člověka, na jeho názor i další rozhodování.

DVO6: JAKÝM ZPŮSOBEM SE SENIOŘI VZDĚLALI V OBLASTI ICT?

Cílem této dílčí výzkumné otázky bylo zjistit, jak se senioři naučili pracovat s počítačem. Výzkumný vzorek se jednak skládal z respondentů, kteří navštěvovali počítačový kurz na základní škole ve vesnici nedaleko města Šumperk. A druhou půlku tvořily osoby, které tento kurz nenavštěvovaly, ale na počítači uměly.

A) Odpovědi dotazovaných s absolvovaným kurzem

Nejpodstatnějším důvodem, který seniory vedl k zaspání do kurzu, bylo především bližší poznání počítače a dychtivost naučit se základní dovednosti. R3 odpovídá: „Neměl jsem žádné základy, tudíž jsem se chtěl naučit pracovat na počítači.“ A následně R5 dodává, jak se o kurzu dozvěděla: „Chtěla jsem se naučit na počítači. Neměla jsem žádné základy. A se

ženami jsme mívaly ve škole schůze a zde jsem objevila plakát na pořádání počítačového kurzu pro dospělé a seniory. Tak jsem se přihlásila.“

Další položená otázka zněla – **Byl pro Vás kurz přínosný?** – nato mi všech 5 dotázaných osob odpovědělo kladně a navíc mi povyprávěly, jaké činnosti se naučily. R1 vyjmenovala mnoho aktivit spojených s PC: *„Jinak byl kurz přínosný, naučila jsem se spoustu věcí. Založit email, vytvořit složku, ve wordu jsme hodně pracovali s textem, skype jsme se naučili používat, internet banking na placení přes internet. A před Vánoci jsme dělali přání s obrázkem, jmenovky na dárky.“* Taktéž R5 vnímá kurz pozitivně a připojuje některé aktivity z kurzu: *„Naučila jsem se pracovat s počítačem a snažím se plně využívat vše, co nabízí. Naučila jsem se založit si email, posílat a přijímat emailovou poštu. Poté psaní ve wordu, vytváření tabulek, práci s fotkami, vytvořit přání k Vánocům a následně ho poslat. Učila nás, jak správně fotit, ukládat fotografie do počítače.“* Negativní hodnocení samotného kurzu ani paní vyučující nesdělil nikdo. Pouze jedna respondentka, R1, neschvalovala čas konání a upozorňovala na starší kolegyni z kurzu, které trvalo pochopení určitých úkonů. *„Byla zde jedna stará paní v důchodu, která nás brzdila. Pokaždé, když jí něco nešlo, tak jí paní učitelka vysvětlovala úkony strašně dlouho a tudíž už nezbyl čas na nás a muselo se spěchat. A také mi vadilo, že byl kurz odpoledne, přibližně v 15:30. Na mě to je pozdě, lepší by to bylo ráno.“* Z počítačového si kurzu senioři odnáší i kladný přístup vyučující. Její snahu a pomoc všem účastníkům kurzu, aby si odnesli alespoň základní dovednosti. R4 oceňuje také certifikát o absolvování kurzu, který obsahuje i fotku jednotlivce. *„A velice kladně hodnotím přístup paní učitelky. Ona se snažila, aby každý si z kurzu něco odnesl. Byla velmi nápomocná a ochotná. A na konci jsme dostali všichni certifikát a to bylo moc příjemné.“* R2 dodává: *„Velmi se mi líbil přístup paní vyučující, která byla velmi ochotná, nápomocná a všem se věnovala. Na začátku vše jednoduše vysvětlila, následně pokud někdo nevěděl, individuálně mu to ukázala.“* Mimo jiné, R1 posuzuje i připravenost vyučující na každou hodinu. *„A moc přínosné bylo, že ze začátku kurzu měla pro nás lektorka vše sepsané a přichystané. Všechny úkoly a kroky, jak postupovat, kam kliknout, co zmáčknout.“* A při otázce, zda by kurz doporučili ostatním lidem, se oslovení respondenti shodli, že jednoznačně ano.

B) Odpovědi dotazovaných bez absolvovaného počítačového kurzu

Argument, proč senioři nechodili do PC kurzu, byl zejména ten, že se na počítači naučili díky zaměstnání a už nepotřebovali navštěvovat kurz. R6 odpověděla: *„V práci jsem před odchodem do důchodu měla počítač, na kterém jsem se musela naučit pracovat. Tudíž problémy s počítačem jsem neměla, jelikož nám zaměstnavatel poskytl školení, kde nás to naučili.“* Rovněž R9 zmiňuje: *„Nechodila, jelikož jsem s počítačem uměla pracovat díky*

práci.“ A posledním dotázaným, který měl v práci školení na PC, je R8. „*Nechtěl jsem, jelikož už jsem s počítačem uměl. V práci jsem měl školení ohledně počítačů. Nebyl to přímo kurz, ale základní školení po měsíci.*“

Následná otázka zněla, zda by respondenti neuvažovali přihlásit se do kurzu příští rok. Žádný z dotázaných se do kurzu nehodlá přihlásit. Pouze R6 o tom dříve uvažovala, ale její odpověď je následovná: „*Možná, že bych se i přihlásila, ale časově mi to nevyhovuje. A také se mi nechce docházet do školy. Přestože není škola daleko, moje zdraví mi neumožňuje dojít si tam sama a pěšky.*“ Za zbytečnou ztrátu volného času to považuje R10: „*Neuvažuji. Jsem už starý, a pokud si nekoupím počítač, což si nekoupím, bude mi kurz k ničemu. Zbytečná ztráta času.*“ R8 dodává, proč nechce využít počítačový kurz pro prohloubení svých dovedností. „*Neuvažuji. Už se nepotřebuji dále vzdělávat. To, co chci, umím. Programovat nepotřebuji, to mi udělá zeť, takže není potřeba se dále vzdělávat.*“ Zajímavou odpověď k zamýšlení, mi poskytl R7: „*Osobně si myslím, že jsem starý dále se vzdělávat.*“ Což dle mého názoru není vůbec pravda. V každém věku je možné se něco nového naučit či si doplňovat vědomosti. ŠKVOROVÁ A ŠKVOR (2003, s. 20) uvádí, že „*zdravý jedinec je schopný si zapamatovat 10 % z toho, co čte; 20 % z toho, co slyší; 30 % z toho, co vidí, 50 % z toho, co slyší a vidí; 70 % z toho, co mluví a 90 % z toho, co dělají.*“

4.5 Závěr výzkumu

Hlavní výzkumná otázka zněla – „***Jak vnímají senioři moderní informačně komunikační technologie a masmédia?***“. Záměrem otázky bylo zjistit, zda senioři vnímají ICT a masmédia jako přínosné pro život nebo naopak jako zbytečnost.

Uskutečněným výzkumným šetřením se zjistilo, že pro oslovené seniory jsou informačně komunikační technologie přínosné v několika směrech pohledu. Přínos spatřují především v oblasti komunikace s rodinou nebo přáteli, kontakt se světem, sdílení pocitů a názorů, překonání pocitu osamělosti či neužitečnosti. Dále si zjišťují aktuální dění v místě bydliště, v jiných krajích ČR i v zahraničí. Tráví volný čas čtením zpráv a článků, nakupováním, hledáním receptů, recenzí a hodnocením výrobků, nebo si jen trénují paměť sebevzděláváním. A mimo jiné, si senioři spravují bankovní účet přes internet. Dalším přínosem při používání mobilních telefonů a počítačů, je snadnější porozumění moderním přístrojům a následně jejich využívání vede k delšímu setrvání v přirozeném prostředí seniora. Nejpodstatnějším přínosem pro seniorskou populaci s užíváním ICT je zvyšování kvality jejich života, zlepšení sociální komunikace. Tato tvrzení uvádí i MPSV (©2011, [cit. 2017-11-28]) ve své Koncepti rozvoje technologií a služeb asistovaného života pro seniora. „*Správně realizovaná podpora*

rozvoje ICT a AS může výrazně přispět k řešení nepříznivého demografického vývoje. Rozvoj a využívání asistivních technologií umožní seniorům prodloužit život v jejich domácím prostředí, zlepši kvalitu života ve stáří. “

Zisk informačních technologií pro život seniora je významný. R8 uvedl: *„Internet je nejrychlejší, nejdostupnější, informací je zde nepřeborné množství. Co člověk potřebuje, najde na internetu. Šetří čas, např. při placení složenek nemusím jít na poštu a platit jim poplatky, stát ve frontě, ale vše si zaplatím z pohodlí domova. Také vyhledávám informace, které mě zajímají a nemůžu si je v momentální situaci vybavit.“* Nejenom placení přes internet banking je využíváno na internetu. R7 vidí přínos i v jiných oblastech: *„Skype nám hodně usnadňuje komunikaci. Přínos je v tom, že sblíží více lidí. A nemáme jeden názor z televize, ale můžeme jít na internet a tam se dočíst úplně opak. Takže i ta míra informací a dat se znásobila a stala se dostupnější.“* A R9 doplňuje: *„Jednoznačně v moderních technologiích vidím obrovské plus. Přenos těch informací je neskutečně rychlý, jednoduchý. Člověk nemusí nikam chodit, vše udělá z domu. Cokoliv neví, najde na internetu. A ne jednu radu či informaci, ale rovnou tisíc různých doporučení a recenzí.“* Ohledně recenzí a názorů druhých lidí se zmiňuje i R5: *„Člověk zde najde plno informací, může si napsat o radu do internetové poradny nebo si jen přečíst názory druhých na danou problematiku.“* A ještě jedna připomínka od této respondentky: *„Tato technologie je určitě velmi přínosná a využívám ji plně, kromě placení přes internet. Dokonce i dovolenou jsem si objednala přes internet.“* Výhodu moderních technologií můžeme hledat i ve zdravotnictví. Vyrábí se nové a vylepšené přístroje, roboti pomáhající při operacích, karty pacientů v elektronických verzích. Zvyšuje se bezpečnost, kdy po opuštění domácnosti může člověk kontrolovat vypnutí přístrojů přes aplikaci v mobilním telefonu (MPSV, ©2011, [cit. 2017-11-28]).

V odpovědích respondentů se samozřejmě našla i **negativní hodnocení** těchto technologií. Nepotřebnost, zbytečnost, ztráta soukromí i volného času. Nejběžněji zmiňované odpovědi na otázku, zda nevnímají ICT jako nadbytečné. Jediným, hodnotícím přínos ICT do svého života jako negativní, byl R10. Moderní technologie jsou pro něj zbytečnou věcí, bez které bychom se mohli všichni obejít: *„V minulých letech se bez nich dokázali lidé obejít a vše fungovalo. Pokud někdo něco potřeboval, domluvil se osobně. Děti netrávily čas zavřené doma, ale lítaly po vesnici. Ve školách se psalo vše ručně, informace se vyhledávaly v knihách a novinách.“* A následně dodává: *„Lidé by měli více chodit ven, komunikovat tváří v tvář a ne sedět celý den za počítačem. Zakázal bych to.“* JEDLIČKOVÁ (©2006, [cit. 2017-11-28]) uvádí tvrzení, že nestačí mít pouze počítač a připojení k internetu. Důležitá je motivace, chuť naučit se nové věci, sebevzdělávat se. Negativní připomenutí s používáním počítače jsou

vnímány i po stránce ztráty soukromí. R4 vidí v sociálních sítích negativum i pozitivum: *„Sociální sítě jsou na jednu stranu zbytečné a kdokoliv Vás může vyhledat a koukat do soukromí. Na druhou stranu si to musí umět člověk zablokovat.“* Mezi jinými uvádí R9 i vniknutí do počítače cizí osobou zvenčí, nebo-li hacking. *„Velké mínus je v minimálním soukromí. Přístroje jsou vybaveny na takové úrovni, že šikovná osoba umí napadnout cizí počítač a nemusí mít přístupové heslo. Ztráta soukromí, my starší osoby jsme hodně důvěřivé a lehce naletíme.“* A nakonec R5 doplňuje tvrzení o důvěře osobě, se kterou se nevidí a komunikují pouze přes počítač. *„Naivita lidí při psaní s cizím člověkem mě udivuje. Oni nemohou vědět, s kým si píšou, ale řeknou mu všechno, co chce. Jsou hodně důvěřiví. Převážně se to stává dětem či starším lidem, kteří jsou už sami a nemají nikoho.“*

Negativně hodnocený internet má ve svém výzkumu i KAMRÁDKOVÁ (©2011, [cit. 2017-11-28]). U odpovědí respondentů převažoval pocit nízké bezpečnosti a přítomnost virového nebezpečí na internetu.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zabývala vztahem seniorů k informačně komunikačním technologiím a masmédiím na Šumpersku. Toto téma je aktuální z hlediska pronikání ICT do života nejen seniora, ale celé populace. Informační média se stávají samozřejmou součástí osobního i pracovního dne především mladé a ekonomicky aktivní populace.

Ve své práci jsem se zaměřila na seniory, vzdělávání v oblasti moderních technologií a jejich následné využívání ve volném čase. Hlavním cílem diplomové práce byl přínos ICT a masmédií do života seniora. Hlavní i dílčí cíle byly naplněny prostřednictvím zpracování teoretické části práce a provedením výzkumného šetření, jehož podstatou byly rozhovory se seniory s absolvovaným počítačovým kurzem a se seniory bez počítačového kurzu. Tyto dvě skupiny seniorů byly srovnány v oblasti vzdělávání s počítačem. V dílčí výzkumné otázce jsem se zaměřila zejména na důvod či motivaci vedoucí k přihlášení do počítačového kurzu. Následovala dílčí otázka zabývající se přínosností kurzu, zda splnil očekávání seniorů, nebo negativa spojená s kurzem. Výhodu kurzu a naučení se základů na PC vidí senioři obzvláště v přístupu vyučující, která měla předem připravené postupy k dosažení vytyčeného cíle dané hodiny. Její individuální přístup v případě nepochopení některého kroku.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že všichni oslovení senioři vlastní televizi a mobilní telefon. Kromě jednoho respondenta vlastní senioři počítač či notebook. Problémy při seznamování se zmíněnými technologiemi měli všichni dotázaní. V případě nesnází jim pomáhali překážky vyřešit rodinní příslušníci. Ve většině případů využívají dotazovaní respondenti internet k hledání informací, zpráv, článků i pro trénování paměti. Přestože ve výzkumném vzorku byly osoby, které stále kupují noviny a časopisy, někdy si zprávy vyhledají i na internetu. A rozhlas jako informační médium podávající zprávy poslouchaly tři dotázané respondentky.

Senioři bez absolvovaného počítačového kurzu se vzdělávali v oblasti ICT díky předchozí práci. Měli povinné školení, které jim stačilo, a do kurzu chodit nemuseli. Základy užívání počítače je naučil školitel. Docházet na počítačový kurz do místní základní školy nechtěli jednak z důvodů zdravotních, a jednak znovu absolvování základních dovedností na počítači se jim jeví zbytečné a nepotřebné.

Výzkumné šetření ukázalo, že polovina seniorů je ovlivňována reklamními sděleními ať už v televizi nebo v papírové podobě. Někteří si zajímavé věci zapíší, následně k tomu hledají více informací, čtou si recenze na internetu, druzí si sepisují seznamy a hned nato jedou nakoupit do vybraného obchodu.

Doporučením, vyplývajícím z mé diplomové práce, je rozšířit nabídku počítačových kurzů vyučujících základní dovednosti na PC. Tyto kurzy pořádat nejen ve městech, ale i na vesnicích. A snažit se hledat či vytvářet dotace na pořádání těchto počítačových kurzů. Více se zaměřit na starší obyvatelstvo, které nemá až takový vztah k moderním technologiím a dříve je v pracovním uplatnění nepoužívali. PC kurzy orientovat také na seznámení s riziky, která číhají na seniora ve světě technologií.

Ve výzkumném šetření jsem měla seniory, kteří na počítačový kurz dojížděli z města. Tyto kurzy mohou zakomponovat poskytovatelé sociálních služeb města, a to v rámci volnočasových aktivit a vzdělávání klientů nebo je připravovat pro širší veřejnost. Při větší nabídce ze strany seniorů zapojit i dobrovolníky např. z Charity, aby nebyl nikdo opomíjený a všem se dostalo řádného objasnění základních PC dovedností.

Počítačový kurz se dá zorganizovat i na základních či středních školách, kde by to vyučovali IT učitelé či profesori. Do těchto kurzů ve školách by byli zapojeni i žáci, což by prohloubilo vztah senior-adolescent, přičemž by kurz zlepšil vzájemný respekt, úctu, oboustranné pochopení hodnot.

Počítačové kurzy mohou sloužit jako možnost pravidelného setkávání seniorů, a rovněž budou zvyšovat kvalitu života seniorské populaci. Osloveným respondentům této práce dodal počítačový kurz pocit naplnění, potřebnosti, dalšího vzdělávání, procvičování paměti a pocit, že někam patří.

Na druhou stranu je důležité zapojit i knihovny, které by pořádaly pravidelná setkávání při čtení knih, zajímavých článků z novin či časopisů. Mohou organizovat besedy na různá témata, zkusit oslovit místní spisovatele či jiné známé osobnosti. Přestože se v 21. století dají stáhnout nebo koupit elektronické verze knih, důležité je nezapomínat na tištěná média. Opět je možné zapojit seniorskou populaci s dětmi a dospívajícími.

SEZNAM ZKRATEK

ICT – informačně komunikační technologie

WHO – Světová zdravotnická organizace

ČSÚ – Český statistický úřad

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

kol. – kolektiv

cit. – citováno

tab. – tabulka

obr. – obrázek

TV – televize

PC – počítač

ČCE – Českobratrská církev evangelické

SBS – Special Broadcasting Service

např. – například

CD – kompaktní disk

DVD – digitální optický datový nosič

s. – strana

č. – číslo

z. s. – zapsaný spolek

o. s. – občanské sdružení

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1   Národní strategie podporující pozitivní stárnutí
- Obr. č. 2   Mapa České republiky s vyznačenými 14 kraji
- Obr. č. 3   Administrativní členění Olomouckého kraje s vyznačením správního obvodu
okresu Šumperk

SEZNAM TABULEK

- Tab. č. 1 Vybrané počítačové dovednosti jednotlivců v ČR, 2. čtvrtletí 2014
- Tab. č. 2 Internetové dovednosti provádějící senioři v letech 2011 a 2013
- Tab. č. 3 Identifikační údaje respondentů s absolvovaným počítačovým kurzem
- Tab. č. 4 Identifikační údaje respondentů bez absolvovaného počítačového kurzu

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1   Uživatelé internetu v letech 2006-2016

SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ

Bibliografické zdroje

BARKER, Chris a Kateřina GILLÁROVÁ. *Slovník kulturních studií*. Přeložil Irena REIFOVÁ, přeložil Michal POSPÍŠIL. Praha: Portál, 2006. 206 s. ISBN 8073670992.

BEDNÁŘ, Vojtěch. *Krizová komunikace s médii*. Praha: Grada, 2012. 183 s. ISBN 978-80-247-3780-5.

ČELEDOVÁ, Libuše, Zdeněk KALVACH a Rostislav ČEVELA. *Úvod do gerontologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 152 s. ISBN 978-80-246-3404-3.

ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada, 2012. 263 s. ISBN 978-80-247-3901-4.

ČEVELA, Rostislav. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada Publishing, 2014. 238 s. ISBN 978-80-247-4544-2.

ČORNANIČOVÁ, Rozália. *Edukácia seniorov: vznik, rozvoj, podnety pre geragogiku*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1998. 156 s. ISBN 8022312061.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2000. 255 s. ISBN 8071783676.

FRIES, James F. *Aging well: a guide for successful seniors*. Reading: Addison-Wesley, 1989, xvi. 335 s. ISBN 0201517515.

GRUSS, Peter. *Perspektivy stárnutí: z pohledu psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Portál, 2009. 222 s. ISBN 9788073676056.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 807178303X.

HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Aktivita jako projekt: diskurz aktivního stárnutí a jeho odezvy v životech českých seniorů a seniorek*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. 170 s. Studie. ISBN 978-80-7419-152-7.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Praha: Galén, 2012. 194 s. ISBN 978-80-7262-900-8.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 8073670402.

HUITEMA, Christian. *A Bůh stvořil Internet--*. Přeložil Robert GERMIC, přeložil Lenka GLADAVSKÁ. Praha: Mladá fronta, 1996. 175 s. ISBN 8020405763.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. 390 s. ISBN 978-80-262-0743-6.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 8071786977.

KALVACH, Zdeněk a Eva HRABĚTOVÁ. *Senior a já--: --já a senior?*. Praha: Společnost přátelská všem generacím, 2005. 72 s.

KALVACH, Zdeněk, Zdeněk ZADÁK, Roman JIRÁK, Helena ZAVÁZALOVÁ, Iva HOLMEROVÁ a Pavel WEBER. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada Publishing, 2008. 336 s. ISBN 978-80-247-2490-4.

KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada Publishing, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

KOUBSKÝ, Petr. *Počítače pro každého*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 1995. 154 s. ISBN 8071692514.

KRAUS, Jiří a Věra PETRÁČKOVÁ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998. 834 s. ISBN 80-200-0607-9.

LAMSER, Václav. *Komunikace a společnost: úvod do teorie společenské komunikace*. Praha: Academia, 1969. 298 s.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998. 343 s. Psyché. ISBN 807169195X.

MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada Publishing, 2011. 328 s. Sestra. ISBN 978-80-247-3148-3.

MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Přeložil Tomáš KAČER, přeložil Vlastimil NEČAS. Praha: Portál, 2009. 251 s. ISBN 978-80-7367-591-2.

MCLUHAN, Marshall a Ivo PONDĚLÍČEK. *Člověk, média a elektronická kultura: výbor z díla*. Přeložil Irena PŘIBYLOVÁ, přeložil Martin KREJZA. Brno: Nakladatelství Jota, 2000. 415 s. ISBN 8072171283.

MCLUHAN, Marshall a Jan JIRÁK. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Přeložil Miloš CALDA. Praha: Mladá fronta, 2011. 399 s. Strategie. ISBN 978-80-204-2409-9.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2009. 639 s. ISBN 978-80-7367-574-5.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Přeložil Marcel KABÁT, přeložil Jan JIRÁK. Praha: Portál, 1999. 447 s. ISBN 8071782009.

Media ethics. Editor Matthew KIERAN. London: Routledge, 2000, xv. 195 s. ISBN 0415168384.

MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing, 2011. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7.

ONDRUŠKOVÁ, Jiřina. *Stáří a smysl života*. Praha: Karolinum, 2011. 168 s. ISBN 978-80-246-1997-2.

PALENČÁROVÁ, Jana a Karel ŠEBESTA. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na I. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006. 102 s. ISBN 8073671018.

PETRUSEK, Miloslav, Alena VODÁKOVÁ a Hana MAŘÍKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 8071843113.

PETRUSEK, Miloslav, Alena VODÁKOVÁ a Hana MAŘÍKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 749-1627. ISBN 8071843113.

PICHAUD, Clément a Isabelle THAREAU. *Soužití se staršími lidmi: praktické informace pro ty, kdo doma pečují o staré lidi, i pro sociální a zdravotnické pracovníky*. Přeložil Abigail KOZLÍKOVÁ. Praha: Portál, 1998. 156 s. Sociální práce. ISBN 8071781843.

PLAŇAVA, Ivo. *Průvodce mezilidskou komunikací: přístupy - dovednosti - poruchy*. Praha: Grada Publishing, c2005. 146 s. Psyché. ISBN 8024708582.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 320 s. ISBN 978-80-247-4748-4.

RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Přeložil Michal PACVOŇ. Praha: Mladá fronta, 2003. 226 s. ISBN 8020410376.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. 184 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.

ROIZEN, Michael F. a Elizabeth Anne STEPHENSON. *Biologické hodiny: jste tak mladí, jak můžete být? : praktický rádce pro udržení zdraví a zpomalení stárnutí*. Přeložil Libuše

CHOCHOLOVÁ, přeložil Růžena LOULOVÁ. Praha: Rybka Publishers, 2000. 367 s. ISBN 8086182177.

RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka. *Demografické faktory stárnutí*. Demografie 53 (2): 97-108. 2011.

RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka. *Úspěšné stárnutí – leitmotiv 21. století*. Demografie 44 (1): 43-46. 2002.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada Publishing, 2012. 225 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5.

SCHELLMANN, Bernhard, Peter GAIDA, Martin GLÄSER a Thomas KEGEL. *Média: základní pojmy, návrhy, výroba* :. Praha: Europa-Sobotáles, 2004. 482 s. ISBN 8086706060.

SKLENÁK, Vilém, Petr BERKA, Jan RAUCH, Petr STROSSA a Vojtěch SVÁTEK. *Data, informace, znalosti a Internet*. Praha: C.H. Beck, 2001, xviii. 507 s. ISBN 8071794090.

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Zdravé stárnutí: výzva Evropě: stručná verze*. Praha: Geoprint s.r.o., 2008. 38 s. ISBN 978-80-7071-302-0.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Přeložil Stanislav JEŽEK. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. SCAN. ISBN 808583460X.

STUART-HAMILTON, Ian. *Psychologie stárnutí*. Přeložil Jiří KREJČÍ. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 8071782742.

ŠKVOROVÁ, Jaroslava a David ŠKVOR. *Proč zlobím?: lehká mozková dysfunkce LMD/ADHD*. Praha: TRITON, 2003. 129 s. ISBN 80-7254-407-1.

ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. Praha: TRITON, 2003. 158 s. ISBN 80-7254-360-1.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

THOMPSON, John B. *Média a modernita: sociální teorie médií*. Editor Pavel KLENER, přeložil Jan JIRÁK. V Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004. 219 s. ISBN 8024606526.

URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada, 2011. 230 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4.

VÁGNEROVÁ, Marie a Youcef HADJ MOUSSA. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, staří*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Praha: Grada Publishing, 2007. 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5.

WOLF, Josef. *Umění žít a stárnout*. Praha: Svoboda, 1982, 368 s. Členská knihovna.

ZOUNEK, Jiří a Klára ŠEĐOVÁ. *Učitelé a technologie. Mezi tradičním a moderním pojetím*. Brno: Paido, 2009. 172 s. ISBN 978-80-7315-187-4.

ZRALÝ, Martin a Jiří VYSUŠIL. *Osobní počítače. Díl 1, Úvod do problematiky*. Praha: DEKON, 1994. 142 s. ISBN 8085814188.

Elektronické zdroje

BBC NEWS. *Mobile phone technology turns 20*. [online] 2007 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z www: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/6983869.stm>

CLASSIC PRAHA. Proč poslouchat Classic Praha?. [online] 2017 [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <http://www.classicpraha.cz/jak-nas-naladit>

ČESKÁ SPOLEČNOST PRO GERONTOLOGII, Z.S. *O společnosti*. [online] 2017 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://www.gerontologicka.cz/>

ČESKÝ ROZHLAS OLOMOUC. *Historie Českého rozhlasu Olomouc*. [online] 1997 [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/olomouc/ostanici/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Digitální dovednosti*. [online] 2015 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/digitalni-dovednosti>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Informační technologie v domácnostech a mezi jednotlivci*. [online] 2015 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/domacnosti_a_jednotlivci

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Kraje a okresy České republiky k 1.1.2016*. [online] 2016 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/36741183/32020116m.png/7ff5ffa2-8137-4e92-83a8-c2b874686795?version=1.0&t=1485162555845>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Senioři v Olomouckém kraji – 2015*. [online] 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-olomouckem-kraji>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Srovnání krajů v České republice – 2016*. [online] 2017 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/26-spravni-obvody-obce-s20hb6iger>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci – 2014*. [online] 2014 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/062004-14-r_2014-0207

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci – 2011*. [online] 2011 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9701-11-r_2011-0305

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci – 2015*. [online] 2015 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/jednotlivci-vyuzivajici-vybrane-infomacni-a-komunikacni-technologie>

HELPNET.CZ – Informační portál pro osoby se specifickými potřebami. *Weby pro seniory*. [online] 2007 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <http://www.helpnet.cz/seniori/weby-pro-seniory>

INFORMAČNÍ CENTRUM ŠUMPERK. *Město Šumperk*. [online] 2000 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: <https://www.infosumperk.cz/dr-cs/3587-mesto-sumperk.html>

INSTITUT PRO VEŘEJNOU SPRÁVU PRAHA. *Informační gramotnost v podmínky eGovernmentu*. [online] 2011 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: http://www.institutpraha.cz/obj/obsah_fck/egon/pdf_programy/informacni_gramotnost.pdf

JEDLIČKOVÁ, Petra. *Přístup k využívání ICT z hlediska dalšího vzdělávání: nerovnosti v zapojení do informační společnosti*. Národní vzdělávací fond [online]. 2006, č. 5 [cit. 2017-05-18]. Dostupný z: http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/observator/cz/working_paper5_2006.pdf

KAMRÁDKOVÁ, Kateřina. *Průzkum práce seniorů s počítačem a Internetem*. Knihovna plus [online]. 2011, č. 2 [cit. 2017-05-18]. Dostupný z: <http://oldknihovna.nkp.cz/knihovnaplus112/kamrad.htm>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Koncepce rozvoje technologií a služeb asistovaného života pro seniory*. [online] 2011 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/17514/Koncepce_rozvoje_ICT_a_AS.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní strategie podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017*. [online] 2012 [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12968>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 - 2020*. [online] 2015 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/21499/Strategie_DG.pdf

OLDIES RADIO. *Oldies Radio 103,7 FM - Hudba 60., 70. a 80. let*. [online] 2017 [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <http://www.oldiesradio.cz/>

RADA SENIORŮ ČESKÉ REPUBLIKY, O.S. *Programy pro seniory v květnovém vysílání České televize*. [online] 2017 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <http://www.rscr.cz/2017/05/programy-pro-seniory-v-kvetnovem-vysilani-ceske-televize/>

SPRÁVNÍ MAPA ČR. *Olomoucký kraj*. [online] 2006 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z: <http://spravnimapa.topograf.cz/84365/olomoucky-kraj>

ZADRAŽILOVÁ, Tereza. *Senioři hledají na internetu praktické informace*. STATISTIKA & MY. [online] 2017 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/04/seniori-hledaji-na-internetu-practicke-informace/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Rozhovor č. 1

Příloha č. 2 – Rozhovor č. 2

Příloha č. 3 – Rozhovor č. 3

Příloha č. 4 – Rozhovor č. 4

Příloha č. 5 – Rozhovor č. 5

Příloha č. 6 – Rozhovor č. 6

Příloha č. 7 – Rozhovor č. 7

Příloha č. 8 – Rozhovor č. 8

Příloha č. 9 – Rozhovor č. 9

Příloha č. 10 – Rozhovor č. 10

Příloha č. 1 – Rozhovor č. 1

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Informace podávané prostřednictvím komunikace s lidmi, besedy. A technologie je něco daného, např. přístroj. Využívám telefon, televizi i internet.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Telefon pro spojení s rodinou. Počítač hlavně na banku. Televize je na trávení volného času.“

3. „Neměla jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„U počítače byl rozhodně problém porozumět tomu jazyku. Často se mi stávalo, a stále stává, že mi vyskočí věty anglicky a já tomu nerozumím. Vyskočí tabulka a nechce to pustit dále. Pro mě to znamená konec. I když jsem pracovala s počítačem v dřívější práci, tak jsem měla program a jelo se podle něj. A nepotřebuješ k tomu nic jiného. To jsem dělala 10 let v papírnictví.“

A telefon si už nepamatuji, ale nebylo to těžké.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Ano, pomáhala převážně vnoučata. I teď je stále volám, pokud se vyskytne problém na počítači. Starší vnuk umí anglicky, tudíž to dokáže přečíst a poradí si.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Já mám radši noviny v papírové formě. I když si to někdy přečtu na internetu, raději volím noviny. Časopisy si také občas koupím, např. Blesk, ale teď už moc ne.“

6. „A knihy čtete?“

„Ano, sem tam si nějakou koupím nebo vypůjčím od známých. Do knihovny nechodím, trvá mi dlouho, než knihu přečtu.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Na seriály. Dále Cestománie, nějaké písničkové pořady, např. Tvoje tvář má známý hlas. Zprávy sleduji na ČT1 a ČT24. Ráno sledujeme ČT2, Novu, ČT24. Když jsem byla v důchodu sama, na TV jsem se nedívala, spíše jsem si pouštěla rozhlas.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Ano, ovlivňují. Reklamy mi nevadí, nepřepínám je, ráda se na ně podívám. Prohlížím si převážně letáky s jídlem, a poté jedeme hned nakoupit.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Pozastavím se nad tím. Pokud se to netýká přímo mě, neovlivní to můj názor. Příliš se tím nezabývám.“

10. „Chodila jste do počítačového kurzu?“

„Ano, chodila.“

11. „Co Vás vedlo k zapsání do počítačového kurzu?“

„Abych tomu porozuměla, dostala se do toho.“

12. „Byl pro Vás kurz přínosný?“

„Do kurzu jsem šla s tím, že počítač umím zapnout, vypnout a něco málo jsem zvládala. Kurz jsem absolvovala před 2 lety a na konci jsme dostávali certifikáty o splnění/absolvování kurzu. Na kurzu nás bylo přibližně 10 a trval 60 minut. Jinak byl kurz přínosný, naučila jsem se spoustu věcí. Založit email, vytvořit složku, ve wordu jsme hodně pracovali s textem, skype jsme se naučili používat, internet banking na placení přes internet. A před Vánoci jsme dělali přání s obrázkem, jmenovky na dárky. Jediné, co doteď neumím, je přenášení fotek do počítače a dále s nimi pracovat.

A moc přínosné bylo, že ze začátku kurzu měla pro nás lektorka vše sepsané a přichystané. Všechny úkoly a kroky, jak postupovat, kam kliknout, co zmáčknout atd. Jenže později už to nestíhala přes pracovní vytížení. A to nám něco rychle napsala na tabuli. Ale jinak byl přístup paní učitelky dobrý. Byla ochotná, snažila se pomáhat, ukázat nám to.“

13. „Vnímáte nějaká negativa spojená s tímto kurzem?“

„Byla zde jedna stará paní v důchodu, která nás brzdila. Pokaždé, když jí něco nešlo, tak jí paní učitelka vysvětlovala úkony strašně dlouho a tudíž už nezbyl čas na nás a muselo se spěchat. A také mi vadilo, že byl kurz odpoledne, přibližně v 15:30. Na mě to je pozdě, lepší by to bylo ráno. Ale to zase nemůže ona, jelikož učí nebo do počítačové učebny chodí děti v rámci vyučování.“

14. „Doporučila byste tento kurz dalším lidem?“

„Určitě. Základy tam určitě dostaneš.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Pro mě určitě. Dozvíš se spoustu informací. Zvládneš se s tím naučit, máš z toho radost. Telefon je hlavně o vzdálené komunikaci. Mám mnoho přátel i rodinu daleko a je to výhoda.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Asi ne.“

17. „Chtěla byste ještě něco dodat?“

„Ne, nechtěla.“

Příloha č. 2 – Rozhovor č. 2

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Počítač, rádio, televize, facebook, mobil.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Spojení se světem. V televizi zprávy. Jelikož máme doma počítač i s připojením na internet, chtěla jsem se naučit používat ho, když už nejsou doma děti.“

3. „Neměla jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„Měla. U počítače jsem nevěděla, jak se to ovládá, kam sáhnout, co zmáčknout. Jak se ovládá televize a rádio je jednoduché, zmáčkne se knoflík a je to.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Ano, děti i vnoučata. Po absolvování kurzu jsem stále cítila, že mám občasné mezery a byla jsem ráda za každou radu.“

Na telefonu s klávesami bylo jednoduché používání. Nyní mám dotykový telefon, ale je to hrozné. Nebylo vůbec snadné se na něm naučit. A kupovat telefon pro seniory jsem nechtěla, na trhu nebyl jiný telefon, tudíž mi nezbylo nic jiného, než si dotykový mobil koupit.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Zprávy si čtu v denním tisku a večer je sleduji v televizi na stanici Prima.“

6. „A knihy čtete?“

„Ano, hodně. A knihy si raději koupím.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Kriminálky.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? At' už v TV nebo v tisku.“

„Spíše ne. Spotřební zboží ve slevě si nekupuji. A letáky s jídlem si prohlédnu, ale seznam si nedělám. Spíše si vytipuji určitou potravinu, např. mléko, cukr.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Ne. Jsem vůči tomu imunní, jelikož se mě to netýká. Horší by bylo, kdyby se nás to týkalo.“

10. „Chodila jste do počítačového kurzu?“

„Ano, chodila.“

11. „Co Vás vedlo k zapsání do počítačového kurzu?“

„První důvod byl, abych věděla, jak se počítač ovládá a naučit se základní věci. Do kurzu jsem šla s tím, že počítač umím vypnout a zapnout.“

A druhý důvode, proč jsem začala dojíždět na počítačový kurz do vzdálené vesnice, byl takový, že jsem nemohla žádný jiný ve městě sehnat. Jednou jsem šla na nákup kolem základní školy, kde visel letáček s pořádáním kurzu, neváhala jsem a přihlásila se.“

12. „Byl pro Vás kurz přínosný?“

„Ano, alespoň základy jsem se naučila. Naučila jsem se udělat si vlastní složku, psát ve wordu. Udělala jsem si fotografické album, umím si najít obrázky a vytvořit z toho něco. Emailovou schránku jsem si založila a naučila se posílat druhým lidem emailovou poštu.“

13. „Vnímáte nějaká negativa spojená s tímto kurzem?“

„Ne.“

14. „Doporučila byste tento kurz dalším lidem?“

„Ano, doporučila bych kurz ostatním, jestliže se chtějí naučit základní dovednosti na počítači. Velmi se mi líbil přístup paní vyučující, která byla velmi ochotná, nápomocná a všem se věnovala. Na začátku vše jednoduše vysvětlila, následně pokud někdo nevěděl, individuálně mu to ukázala.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Asi ano. Hlavně je to nutnost, jelikož to každý ovládá, má tyto technologie. Např. pokud chci s někým mluvit hned a není po ruce, zvednu telefon a zavolám dotyčné osobě. Prostě jednoduchost a dostupnost spojení.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Ano, mě osobně okrádají o volný čas. Bohužel bez mobilu bych se nemohla spojit s lidmi, kteří bydlí daleko. Nebo si zavolat k doktorovi. Ale počítač omezují jen na nejnnutnější záležitosti.“

17. „Chtěla byste ještě něco dodat?“

„Jen mě mrzí, že jsem se nemohla přihlásit do počítačového kurzu podruhé, jelikož jsem v té době jezdila na zkoušky do pěveckého sboru.“

Příloha č. 3 – Rozhovor č. 3

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Všechno kolem – počítač, televize, mobil, rádio. A všechny zmíněné technologie využívám.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Tyto přístroje jdou s dobou. Ne, že bych je nutně potřeboval.“

3. „Neměl jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„Problémy byly určitě. Např. ochytat si na začátku počítačovou klávesnici. Mobil mi problém nedělal, ten jsem měl od doby, kdy se začaly vyrábět. A nyní mám stále telefon s klávesnicí, dotykový nechci, a ani ten pro seniory.“

A s televizí jsem problém neměl, jelikož tu máme také mnoho let a systém ovládání se příliš nemění.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Samozřejmě, ty začátky byly těžké. A pomáhaly mi převážně děti, vnoučata ne. A na počítači jsem se nejvíce naučil v kurzu.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Raději si zprávy přečtu v novinách, přesněji v denním tisku, který odebirám. Ale zároveň se večer dívám na zprávy v TV na stanici ČT1. Občas využiji i služby internetu. Ten převážně k dění v mém kraji a kolem místa bydliště.“

6. „A knihy čtete?“

„Ne.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Dokumenty o cestování, přírodě. Večer nějaký zajímavý film či seriál. Hlavně na stanicích ČT1, ČT2, ČT24.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Spíše ne. Spotřební zboží ve slevě si nekupuji. A letáky s jídlem si prohlédnu, ale seznam si nedělám. Spíše si vytipuji určitou potravinu, např. mléko, cukr.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Ne, neovlivňují. Všechny tištěné letáky vyhazuji. A co se týká reklam v televizi, ty okamžitě přepínám.“

10. „Chodil jste do počítačového kurzu?“

„Ano, chodil.“

11. „Co Vás vedlo k zapsání do počítačového kurzu?“

„Neměl jsem žádné základy, tudíž jsem se chtěl naučit pracovat na počítači.“

12. „Byl pro Vás kurz přínosný?“

„Stoprocentně. Naučil jsem se zapnout počítač, obsluhovat emailovou poštu, vyhledávat na internetu zprávy, počasí, dění kolem vesnice.

Vyučující kurzu byla ochotná, nápomocná a milá. Emailovou schránku jsme si založili a naučili se posílat druhým lidem emailovou poštu.“

13. „Vnímáte nějaká negativa spojená s tímto kurzem?“

„Negativa žádná nevnímám. Kurz se nikdy nezrušil, ani nepřesunul. Hodiny byly vždy předem připravené a dopředu se vědělo, co bude následující týden na programu.“

14. „Doporučil byste tento kurz dalším lidem?“

„Ano, doporučil.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Asi ano, jelikož komunikace je rychlejší. Celkově spojení se světem se stává dostupnějším.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Ano, vnímám je z toho důvodu, že nám poskytují a nabízejí zbytečně moc informací. Straší nás přemírou neštěstí ve světě i u nás v České republice. I když zde byly tyto katastrofy i v minulosti, tak díky televizi a internetu se to stalo rozšířeným a celosvětovým. Tyto informační technologie budu využívat stále, ale v únosné míře.“

17. „Chtěla byste ještě něco dodat?“

„Ne, nemám k tomu co více povědět.“

Příloha č. 4 – Rozhovor č. 4

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Počítač, média, tisk – noviny, časopisy. Telefon, internet, rozhlas, mobil.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Hlavně pro komunikaci se světem, s rodinou. Dozvědět se nové informace, jít s dobou. A také rychlé spojení. Internet využívám k placení, nakupování a byla jsem zvědavá.“

3. „Neměla jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„Při koupi nové TV jsem měla velký problém ji zprovoznit. Mobily jsou vesměs všechny podobné a tam jsem měla problém ze začátku. Ale snažila jsem se to co nejrychleji naučit.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Děti pomáhaly.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Většinou v TV, ale vyhraněnou stanicí nemám.“

6. „A knihy čtete?“

„Ano, čtu. A většinou využívám půjčení od známých i z knihovny.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Převážně na slovenské programy. Dále sleduji Novu, Primu, ČTI.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Nenechám se ovlivnit. Ani spotřebním zbožím, ani letáky s jídlem.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Tyto zprávy mě zasáhnou velmi negativně. Občas se mi stane, že se i rozpláču a citově mě zasáhnou. A mám dojem, že špatných zpráv je mnoho a těch dobrých je daleko méně. Jako by to dělali schválně.“

10. „Chodila jste do počítačového kurzu?“

„Ano, chodila.“

11. „Co Vás vedlo k zapsání do počítačového kurzu?“

„Chtěla jsem se blíže seznámit s počítačem. Základy jsem nějaké měla, jelikož byl počítač v práci a museli jsme se na něm naučit. I když to bylo jen ve firemním programu.“

12. „Byl pro Vás kurz přínosný?“

„Ano, byl. Naučila jsem se stahovat fotky, práci s fotkami, emailovou poštu využívat, vytvořit si svoji stránku. A velice kladně hodnotím přístup paní učitelky. Ona se snažila, aby každý si z kurzu něco odnesl. Byla velmi nápomocná a ochotná. A na konci jsme dostali všichni certifikát a to bylo moc příjemné.“

13. „Vnímáte nějaká negativa spojená s tímto kurzem?“

„Žádná nevnímám.“

14. „Doporučila byste tento kurz dalším lidem?“

„Určitě.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Určitě jsou potřebné.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Sociální sítě jsou na jednu stranu zbytečné a kdokoliv Vás může vyhledat a koukat do soukromí. Na druhou stranu si to musí umět člověk zablokovat.

A nelíbí se mi reklamy na internetu. Jakmile se na něco dívám, tak při dalším zapnutí internetu na mě tento výrobek vykoukne a doslova mě otravuje.“

17. „Chtěla byste ještě něco dodat?“

„Člověk není nikdy sám. Přes web kameru mohou nakouknout do soukromí. A to nám říkala i paní učitelka na kurzu, že si máme zalepit na počítačích ty kamery, jelikož nás můžou sledovat. A to mi přijde šílené.“

Příloha č. 5 – Rozhovor č. 5

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Televize, rádio, počítač, telefon.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Telefon jsme kdysi měli pevnou linku, ale po příchodu mobilních telefonů na trh se začaly rušit. Ale mobilní telefon je pro nás velmi přínosný. I když máme jen ty obyčejný tlačítkový, stačí nám to. Jestliže manžel či já někam odejdeme, máme se jak spojit.

Televizi máme od mládí, akorát je stále lepší a lepší.

A počítač jsem si koupila, když jsem byla v důchodu. Dříve nebyl potřeba. Jelikož jsem byla celý den doma, tak jsem si ho pořídila a je to bezvadná věc. Bystřím si mozek paměťovými hrami, hledám recepty, zprávy, zpětně se dívám na seriál a hodně využíváme skype pro telefonování se synem v Americe. Ne, že bych u počítače seděla celý den. Já udělám práci venku, a potom odpočívám, relaxuji u počítače.“

3. „Neměla jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„Problémy určitě byly. Zkraje rozhodně člověk netuší, jak co funguje. Ze začátku mi na počítači pomáhala dcera, ale ta vysvětlovala strašně rychle a já to od ní nechápala. Tudiž jsem začala chodit na počítačový kurz do školy.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Ano, pomáhala mi převážně dcera. Syn bydlí v Americe, takže jezdí za námi výjimečně.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Raději se dívám na zprávy v TV. Vyhraněnou televizní stanici nemám, přepínám si, jak chci. A na internetu si občas zprávy přečtu. Ale noviny nemusím, to spíš čte manžel.“

6. „A knihy čtete?“

„Nečtu, jelikož u toho hned usnu. Dříve jsem četla hodně.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Soutěžní pořady sledujeme s manželem neustále, např. A-z kvíz, 5 proti 5 na slovenských stanicích. Také sleduji Všechnopárty na ČT1, přírodopisné dokumenty na Prima ZOOM. Ráda se podívám i na sport, ale jen na ty větší soutěže, např. olympiáda, mistrovství. A jinak těch stanic je na satelitu tolik, že nevím z čeho vybrat.

Nemám ráda dlouhodobé seriály, kriminálky, sci-fi a fantasy filmy.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Reklamy jsou hrozný, ať už v televizi nebo v novinách. Jsou všude kolem nás, ale mě to neovlivní. Neběžím hned do obchodu a nekoupím si ten výrobek. Nesnáším je.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Špatné zprávy ano. Obzvláště ty, které se dotýkají mé osoby či rodiny. Hodně tyto zprávy sleduji a vyhledávám si informace. Především přírodní katastrofy mě zasáhnou nejvíce. Tomu člověk nezabrání. Zvláště velký strach jsem měla nedávno, jak byl hurikán na Floridě, kde žije můj syn. To jsem strachy skoro nespala.“

10. „Chodila jste do počítačového kurzu?“

„Ano, chodila.“

11. „Co Vás vedlo k zapsání do počítačového kurzu?“

„Chtěla jsem se naučit na počítači. Neměla jsem žádné základy. A se ženami jsme mívaly ve škole schůze a zde jsem objevila plakát na pořádání počítačového kurzu pro dospělé a seniory. Tak jsem se přihlásila.“

12. „Byl pro Vás kurz přínosný?“

„Rozhodně ano. Naučila jsem se pracovat s počítačem a snažím se plně využívat vše, co nabízí. Naučila jsem se založit si email, posílat a přijímat emailovou poštu. Poté psaní ve wordu, vytváření tabulek, práci s fotkami, vytvořit přání k Vánocům a následně ho poslat. Učila nás, jak správně fotit, ukládat fotografie do počítače.

Velmi musím vynachválit přístup paní učitelky. Vždy měla předem připravené papíry a kroky, jak dosáhnout požadovaného cíle. Každou hodinu zapnula dataprojektor, a poté jsme postupovali krok za krokem podle ní. Jinak byla paní učitelka velmi milá a ochotná.“

13. „Vnímáte nějaká negativa spojená s tímto kurzem?“

„Žádná negativa nevnímám. Nevadil mi čas, jelikož na tom jsme se domlouvali všichni zároveň.“

14. „Doporučila byste tento kurz dalším lidem?“

„Určitě. Doporučila bych ho nejen lidem, kteří nic neumí, ale i těm, kteří mají základy. Kurz byl situovaný přes zimu, tudíž nebyla práce na zahrádce.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„To rozhodně jsou. Člověk zde najde plno informací, může si napsat o radu do internetové poradny nebo si jen přečíst názory druhých na danou problematiku. Hlavně zde najdu to, co potřebuji. Obdivuji, kolik informací je na internetu dostupných. Např. stačí zadat klíčové slovo a hned mi vyjedou různé články, recepty, recenze atd.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Asi ano. Naivita lidí při psaní s cizím člověkem mě udivuje. Oni nemohou vědět, s kým si píšou, ale řeknou mu všechno, co chce. Jsou hodně důvěřiví. Převážně se to stává dětem či starším lidem, kteří jsou už sami a nemají nikoho.

Anebo děti sedí u počítače celý den a to se mi nelíbí.“

17. „Chtěla byste ještě něco dodat?“

„Musím říct, že kdyby se mi počítač pokazil, hned bych si koupila nový. Tato technologie je určitě velmi přínosná a využívám ji plně, kromě placení přes internet. Dokonce i dovolenou jsem si objednala přes internet.“

Příloha č. 6 – Rozhovor č. 6

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Předpokládám, že to je mobil, počítač. A také vlastní čtečku, kterou používám při dlouhém pobytu v nemocnici či v lázních a při delší cestě. Doma čtečku nepoužívám, připadá mi to neosobní.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Lepší komunikace s okolím a rodinou. Na počítači mám možnost skypeovat s rodinou, i když se nenavštěvujeme a bydlí daleko.“

3. „Neměla jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„V práci jsem před odchodem do důchodu měla počítač, na kterém jsem se musela naučit pracovat. Tudiž problémy s počítačem jsem neměla, jelikož nám zaměstnavatel poskytl školení, kde nás to naučili.“

A nyní v důchodě jsem se to učila od manžela, který tomu rozumí a baví ho dále se vzdělávat. Mobil jsem měla od úplného začátku, jen co se začal prodávat na trhu. Teď mi stačí úplně obyčejný a jednoduchý telefon na přijetí hovoru, zavolání, napsání zprávy a přečtení doručené zprávy. Nic jiného nepotřebuji.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Občas nám přijel pomoci syn, který tomu rozumí. A manžel je zběhlý v informačních technologiích, takže mi dával rady a pomáhal s některými úkony.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Buď na internetu, nebo si zapneme televizi, stanici ČT1, ČT2. A zprávy slýchám i v rádu, které mám puštěné celý den.“

Noviny nekupujeme ani neodebíráme.“

6. „A knihy čtete?“

„Ano, čtu. A raději si knihy koupím. Ještě mi syn nahrává knihy do čtečky, a takhle já také čtu.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Seriály jedině pokud nejsou vícedílné, např. Ulici a Ordinaci nesleduji. Spíše na Primě detektivka Polda. A na ČTart sleduji filmy.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„S manželem odebíráme časopis Téma a zde jsou reklamy minimální. Letáky ze schránky přeletím pohledem, ale pokud mě něco zaujme vizuálně, ráda si o tom přečtu více. Letáky s jídlem využíváme pouze při nákupu velkého množství jídla, např. mléko, mouka. A reklamy v TV přetáčíme. My si totiž oblíbené pořady natáčíme a sledujeme je zpětně.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Ano, ovlivní mě to. I když před tím člověk neuteče, snažím se tyto zprávy nevyhledávat.“

10. „Chodila jste do počítačového kurzu?“

„Ne, nechodila.“

11. „Z jakého důvodu jste nenavštěvovala počítačový kurz?“

„S PC jsem se naučila pracovat v práci.“

12. „Neuvažovala jste se přihlásit?“

„Možná, že bych se i přihlásila, ale časově mi to nevyhovuje. A také se mi nechce docházet do školy. Přestože není škola daleko, moje zdraví mi neumožňuje dojít si tam sama a pěšky.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Určitě. Např. můžu si objednat, co potřebuji, a oni mi to dovezou až k domu. Člověk má mnoho možností, na internetu se v dnešní době dá sehnat cokoliv. Jednoznačně usnadňují život.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Ztráta času. Jakmile sednu k počítači, přestože si řeknu pouze na půl hodiny, stejně tam strávím daleko více času a nic nezjistím.“

17. „Chtěla byste ještě něco dodat?“

„Ačkoliv jsem na kurz nechodila, základy umím.“

Příloha č. 7 – Rozhovor č. 7

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Internet, světelné tabule na nádraží a letišti, telefon, televize, rádio.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Převážně zvědavost.“

3. „Neměl jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„Obecné problémy, ale vždy mi posloužil návod k použití a problém byl vyřešen. Navíc jsem odebíral časopis o počítačích a ten mi pomáhal také.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Ano, pomáhal syn a kamarád.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Zprávy na internetu a v TV na ČT1. Noviny nekupuji, pouze si vezmu ty zadarmo v obchodě, např. 5plus2.“

6. „A knihy čtete?“

„Málo čtu. A knihy si půjčuji od ženy.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Na Prima ZOOM sleduji přírodopisné programy, o zvířatech, cestopisy. Na ČT2 jsou občas také cestopisy.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Někdy mě ovlivňují. Převážně ty tištěné, které zaujmou vizuálně.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Strašně to ovlivňuje moji psychiku. Např. politika a volby, které jsou po celém internetu i ve zprávách v TV. Jinak se snažím příliš se špatnými zprávami neobklopovat.“

10. „Chodil jste do počítačového kurzu?“

„Nechodil.“

11. „Z jakého důvodu jste nenavštěvoval počítačový kurz?“

„Nepotřeboval jsem to. S počítačem umím to, co potřebuji.“

12. „Neuvažoval jste se přihlásit?“

„Osobně si myslím, že jsem starý dále se vzdělávat.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Určitě. Skype nám hodně usnadňuje komunikaci, jelikož syn bydlí na druhé straně světa a my si voláme a zároveň se i vidíme.“

Přínos je v tom, že sblíží více lidí. A nemáme jeden názor z televize, ale můžeme jít na internet a tam se dočíst úplný opak. Takže i ta míra informací a dat se znásobila a stala se dostupnější.

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Pokud to člověk bere rozumně, není to zbytečná ztráta času. Ale nesmí se to přehánět. Důležité je pohlídat si tu únosnou mez, sedět celý den u počítače či TV je neúčelné.“

17. „Chtěl byste ještě něco dodat?“

„Chytré telefony nemám vůbec rád.

A ještě si myslím, že znalost počítače je ta, že člověk umí programovat. Ty základy se naučí každý, ale to, co se děje uvnitř, je stejně podstatné, ne-li důležitější.“

Příloha č. 8 – Rozhovor č. 8

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Hlavně internet. Dále noviny, televize, rádio, mobilní telefon, počítač.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Počítač mi zajistil informovanost, komunikace s rodinou, platby přes internet.

Telefon jsem ze začátku neměl rád. Ale musel jsem ho začít používat v práci pro rychlejší komunikaci, sms zprávy. Hlavně je to rychlé a dostupné. Člověk si hlavně zvykne a rychle se to naučí.“

3. „Neměl jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„Samozřejmě, že začátky jsou těžký. Postupně jsem si zvykal, ale především jsem se musel naučit pracovat s počítačem a telefonem. Dříve se vše psalo ručně, ale jak dorazila éra počítačů, všechny data přešly do digitální podoby.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„V začátcích určitě. Já mám zeťáka, který je IT programátor a věnuje se tomu. Ten mi pomáhal asi nejvíce. Dále dcera a syn. Vnoučata jsou na to příliš malá.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Zprávy sleduji v televizi na ČT1, mám předplacené i noviny a na internetu si zprávy také přečtu. Tudiž využívám všechno dostupné.“

6. „A knihy čtete?“

„Nečtu. Kdysi jsem četl, ale měl jsem problémy s očima a dělalo mi to problém.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Rád se dívám na Autosalon, sportovní pořady mám i předplacené na salelitu. Dále sleduji stanici Fishing and hunting, přírodopisné dokumenty, soutěžní pořady.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Reklamy nesnáším. Neovlivní mě. Pokud vidím reklamu v televizi, odcházím pryč a poté se vrátím. V tisku se na leták občas podívám, ale výrobek či jídlo si podle toho nekoupím. Já se spíše podívám na internet, přečtu si recenze, podívám se i v jiných obchodech.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Zamyslím se nad tím, ale neovlivní mě to. Netrpím tím.“

10. „Chodil jste do počítačového kurzu?“

„Nenavštěvoval.“

11. „Z jakého důvodu jste nenavštěvoval počítačový kurz?“

„Nechtěl jsem, jelikož už jsem s počítačem uměl. V práci jsem měl školení ohledně počítačů. Nebyl to přímo kurz, ale základní školení po měsíci.“

12. „Neuvažoval jste se přihlásit?“

„Neuvažuji. Už se nepotřebuji dále vzdělávat. To, co chci, umím. Programovat nepotřebuji, to mi udělá zeť, takže není potřeba se dále vzdělávat.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Internet je nejrychlejší, nejdostupnější, informací je zde nepřehledné množství. Co člověk potřebuje, najde na internetu. Šetří čas, např. při placení složenek nemusím jít na poštu a platit jim poplatky, stát ve frontě, ale vše si zaplatím z pohodlí domova. Také vyhledávám informace, které mě zajímají a nemůžu si je v momentální situaci vybavit.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Já si to nemyslím. Určitě to není zbytečné. Pouze nevyužívám sociální sítě.“

17. „Chtěl byste ještě něco dodat?“

„Za tyto technologie jsem rád. Využívám je naplno. Telefon mám dotykový, moderní. Domů jsme si pořídili notebook, který používáme s manželkou napůl. Jen filmy na něm nesledujeme, jinak ho používáme již zmíněným činnostem.“

Příloha č. 9 – Rozhovor č. 9

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Počítač, telefon, televizi, internet, tištěné noviny nebo časopisy.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Chtěla jsem být ve spojení se světem. Jelikož už jsem vdova a bydlím sama, pořídila jsem si počítač. Mám i telefon, kterým si zavolám, když něco potřebuji, objednám se k doktorům nebo zavolám rodině či kamarádkám.“

3. „Neměla jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„Samozřejmě, že problémy nastaly. Dnešní moderní telefony nemají v krabičce návody, jak dříve. Pro mladé lidi to je přirozené a jednoduché. Mně s tím musela pomáhat vnoučata. A s počítačem jsem se naučila v práci. Musela jsem umět základní dovednosti jako je psaní ve wordu, občas udělat tabulku v excelu. Jinak jsme měli firemní počítač, ve kterém byl vytvořený program. Ten jsme museli všechny ovládat, ale k tomu stačilo školení a bylo to.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Pomáhala hlavně vnoučata. Děti ani ne, ty chodí do práce a já je nechtěla obírat o volný čas.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Mám raději noviny, které si denně kupuji, ale večer se podívám i na zprávy v TV. Internetové zprávy nečtu tak často, jelikož je to vesměs stejné jak v TV a novinách.“

6. „A knihy čtete?“

„Ano, knihy mám moc ráda. Hodně si je kupuji nebo řeknu rodině o dárek k narozeninám či Vánocům. Do knihovny už tolik nechodím, bolí mě nohy a mám to daleko.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Jak už bylo zmíněno, tak na zprávy na stanici ČT1 a ČT24. Zajímám se o dokumenty o zvířatech, přírodě, cestování. Seriály nesleduji, mám raději kriminálky.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Já si myslím, že ne. Ale pokud něco vidím, zaujme mě to. Pak se dívám podrobněji na internet, sháním více informací, čtu recenze druhých lidí a samozřejmě hledám nejlevnější variantu. Reklamy v tisku mám raději než ty televizní. Ty jsou příliš dlouhé, opakují se stále dokola a někdy jsou až trapné.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Zamyslím se nad danou katastrofou. Je mi líto lidí, které zasáhla pohroma. Ale např. peníze neposílám. Už i mě osobně zasáhla přírodní katastrofa. Jak tu byly povodně v 1997, tak nám

to vyplavilo garáž a sklepy. Naštěstí se voda nedostala do prvního patra domu. Takže ve výsledku alespoň trochu vím, jak se lidi cítí zasaženi neštěstím.“

10. „Chodila jste do počítačového kurzu?“

„Nechodila, jelikož jsem s počítačem uměla pracovat díky práci.“

11. „Z jakého důvodu jste nenavštěvovala počítačový kurz?“

„S PC jsem se naučila pracovat v práci.“

12. „Neuvažovala jste se přihlásit?“

„Nelákalo mě to. Navíc jsem zmiňovala, že mám problémy s nohama a už tolik neujdu. I daný čas mi nevyhovoval.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

Jednoznačně v moderních technologiích vidím obrovské plus. Přenos těch informací je neskutečně rychlý, jednoduchý. Člověk nemusí nikam chodit, vše udělá z domu. Cokoliv neví, najde na internetu. A ne jednu radu či informaci, ale rovnou tisíc různých doporučení a recenzí. To se mi na tom líbí nejvíce.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Velké mínus je v minimálním soukromí. Přístroje jsou vybaveny na takové úrovni, že šikovná osoba umí napadnout cizí počítač a nemusí mít přístupové heslo. Ztráta soukromí, my starší osoby jsme hodně důvěřivé a lehce naletíme. Toho se obávám asi nejvíce a v tom je to negativum internetu.“

17. „Chtěla byste ještě něco dodat?“

„Jednoznačně bych doplnila jednu věc. Ať lidi nezavrhují noviny, časopisy a knihy, přestože je vše dostupné na internetu v elektronické podobě. Stále jsou za tištěnými médii lidé, kterých není málo a i ti se musí něčím živit a vydělávat peníze.“

Příloha č. 10 – Rozhovor č. 10

1. „Co si představíte pod pojmem informačně komunikační technologie?“

„Netuším, ale hádám telefon, televize a noviny.“

2. „Jaký byl důvod k využívání těchto technologií?“

„Jestli máte na mysli počítač, tak ten nevlastním a ani nechci.“

Mobilní telefon mám z donucení rodiny. Sám bych si ho dobrovolně nekoupil. Vidím v tom zbytečnost.

Televizi máme doma, jelikož je u nás v domácnosti odjakživa. Máme moderní, relativně nově koupenou a je u nás zapnutá každý den. Přes léto ani tolik ne, jelikož je práce venku. Ale jak začne zima, brzo padne tma, televizi si pustíme i dříve.“

3. „Neměl jste problém při prvním použití telefonu či PC?“

„To víte, že ano. Problémy byly a stále jsou. I když umím nejdůležitější věc na telefonu – přijmout hovor a zavolat. Zprávu nenapišu ani nepošlu. Mobilní telefon nám děti koupily před několika lety. Mám dojem, že to bude 10 let. Přesto k tomu mám stále nedůvěru a skoro až odpor.“

4. „Pomáhaly Vám děti nebo vnoučata při seznámení s ICT?“

„Tak jelikož nám s manželkou telefon koupila dcera se synem, museli nás to naučit. A to nebylo nic jednoduchého.“

5. „Preferujete raději zprávy v TV, na internetu nebo si kupujete noviny?“

„Já mám předplacené na každý den noviny, které mi rozváží v ranních hodinách pošta. Ty si přes den přečtu a večer v televizi slyším to stejné, občas něco navíc. Ale raději mám noviny.“

6. „A knihy čtete?“

„Nečtu.“

7. „Na co se nejvíce díváte v TV?“

„Koukáme se především na zprávy na ČT1. Manželka sleduje seriály na Nově. Já si pustím sportovní utkání a staré české filmy. Oba rádi sledujeme soutěžní pořady, např. A-Z kvíz, Co na to Češi. Ale nemám rád kriminální seriály, americké komedie, ani ty nové české filmy.“

8. „Ovlivňují Vás reklamy? Ať už v TV nebo v tisku.“

„Ano, ovlivní mě. Hodně sleduji reklamy ze schránky. Dostáváme letáky s jídlem, elektronikou i oblečením. Mě zajímají hlavně letáky supermarketů. Během týdne si se ženou děláme seznam s jídlem a dcera nám podle něj nakoupí a doveze. Já auto nikdy neměl.“

9. „Jestliže vidíte v televizi špatné zprávy, ovlivní to Váš pohled, úsudek na danou problematiku?“

„Neovlivní. Přírodní katastrofy nejdou zvrátit, s tím se musí člověk vypořádat. A jak teď neustále ukazují atentáty a vraždy, tak si myslím, že to není naše vina, ale těch nad námi. My neřídíme stát a migrační politiku.“

10. „Chodil jste do počítačového kurzu?“

„Nechodil.“

11. „Z jakého důvodu jste nenavštěvoval počítačový kurz?“

„Nechtěl jsem. Nepotřebuji to.“

12. „Neuvažoval jste se přihlásit?“

„Neuvažuji. Jsem už starý, a pokud si nekoupím počítač, což si nekoupím, bude mi kurz k ničemu. Zbytečná ztráta času.“

15. „Myslíte, že informační technologie jsou přínosem?“

„Nemyslím. V minulých letech se bez nich dokázali lidé obejít a vše fungovalo. Pokud někdo něco potřeboval, domluvil se osobně. Děti netrávily čas zavřené doma, ale lítaly po vesnici. Ve školách se psalo vše ručně, informace se vyhledávaly v knihách a novinách.“

16. „A naopak, nevnímáte informační technologie jako nadbytečné?“

„Ano, vnímám. Já k životu tyto přístroje nepotřebuji. Stačí mi otevřít leták s elektronikou a nestačím zírat, kolik různých typů se prodává. Vždyť se v tom musí člověk ztrácet a neví, co si koupit.“

17. „Chtěl byste ještě něco dodat?“

„Lidé by měli více chodit ven, komunikovat tváří v tvář a ne sedět celý den za počítačem. Zakázal bych to.“